

Trollhättans Stad

Lägesbild enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Kommunstyrelsens förvaltning

Trygghets- och säkerhetsavdelningen

Innehåll

1. Inledning.....	5
1.1. Informationskällor och avgränsningar.....	5
1.2. Tolkning och läsning av brottsstatistik + övrigt	5
1.3. Disposition	6
2. Sammanfattning av lägesbild.....	6
3. Trollhättans kommun – demografi och socioekonomiska skillnader	10
3.1. DeSo-områden med låg respektive hög ekonomisk standard (20–64 år), 2022.....	10
3.2. DeSo-områden med låg ekonomisk standard (0–19 år), 2022	12
3.3. Arbetslöshet och sysselsättning	12
3.4. Bostadstyper.....	13
3.5. Sammanfattning skillnader i livsvillkor.....	14
4. Övergripande lägesbild Trollhättan	14
4.1. Brottsutvecklingen i kommunen.....	14
4.2. Hotspots 2023.....	16
4.3. Riskområdet	17
5. Trygghet.....	19
5.1. Invånarnas upplevelse av trygghet.....	19
5.2. Otrygga platser.....	21
5.3. Analys och samlad bedömning	23
6. Narkotika	25
6.1. Anmällda brott	25
6.3. Narkotikabruk bland ungdomar.....	28
6.4. Narkotikabruk bland vuxna.....	33
6.5. Narkotika i krogmiljön	34
7. Skadegörelse	35
7.1. Anmällda brott	35
7.2. Skadegörelse mot kommunen.....	37
8. Bostadsinbrott.....	42
8.1. Bostadsbeståndet i Trollhättan	42
8.2. Grannsamverkan	42
8.3. Inbrott i bostäder Trollhättan jämfört med riket.....	42
8.4. Analys och samlad bedömning	44
9. Brott mot näringslivet.....	45

9.1. Näringslivets utsatthet för brott	45
9.2. Vilka brott blir man utsatt för?.....	46
9.3. Anmälningssbenägenhet	47
9.4. Samverkan inom näringslivet och brottsförebyggande åtgärder	49
9.5. Konsekvenserna av företagets brottsutsatthet	49
9.6. Analys och samlad bedömning	50
10. Bedrägerier	50
10.1. Nationell lägesbild	50
10.2. Lokal lägesbild	54
11. Våld i nära relation	55
11.1. Vad är våld i nära relation?.....	55
11.2. Lokalt.....	57
11.3. Hedersrelaterat våld och förtryck.....	63
11.4. Konsekvenser	65
11.5. Analys och samlad bedömning.....	65
12. Sexualbrott	66
12.1. Nationellt: förändringar i sexualbrottslagstiftningen	66
12.2. Trollhättan jämfört med riket.....	66
12.3. Konsekvenser	68
12.4. Analys och samlad bedömning.....	68
13. Våld i offentlig miljö	69
13.1. Lokalt jämfört med riket	69
13.2. Vem är våldsutsatt?	69
13.3. Vem är våldsutövare?.....	71
13.4. Konsekvenser	71
13.5. Analys och samlad bedömning.....	72
14. Barn och unga.....	72
14.1. Brott och otrygghet i skolmiljö	72
14.2. Lokalt.....	73
14.5. Anmälningssbenägenhet	78
14.6. Konsekvenser	95
14.7. Utsatthet bland barn och unga.....	78
14.8. Barn och unga i riskzon för kriminalitet.....	85
14.9. Barn och unga som begår brott.....	88

14.10. Analys och samlad bedömning	96
15. Organiserad brottslighet.....	97
15.1. Människohandel och prostitution	98
15.2. Arbetslivskriminalitet.....	99
15.3. Tillsyn och tecken på organiserad brottslighet	100
15.4. Valfärdsbrott.....	102
16. Otillåten påverkan.....	106
16.1. Vad är otillåten påverkan?.....	106
16.2. Lokalt arbete mot otillåten påverkan	107
17. Desinformation och tillit till myndigheter.....	107
17.1. Lokal lägesbild	108
17.2. Samlad bedömning.....	109
18. Våldsbejakande extremism.....	109
18.1. Nationellt	110
18.2. Lokal polisiär lägesbild för Trollhättan	111
18.3. Samlad bedömning	112
19. Slutsatser och övergripande analys.....	112
20. Prioriteringar för 2025 och 2026.....	114

1. Inledning

Lägesbilden är en del i det ansvar som kommuner har enligt den nya lag som trädde i kraft 2023, lag (2023:196) om kommuners brottsförebyggande arbete. Trygghets- och säkerhetsavdelningen har ansvarat för framtagandet av lägesbilden, i samverkan med övriga förvaltningar, bolag, andra organisationer samt Polismyndigheten. Lägesbildens syfte är att vara ett kunskapsbaserat underlag för brottsförebyggande åtgärder.

I lagen anges att;

4§ Kommuner ska ta fram en lägesbild som beskriver brottsligheten och dess konsekvenser inom kommunens geografiska område. Lägesbilden ska innehålla

- 1. En kartläggning av brottslighetens art, omfattning och konsekvenser*
- 2. En analys av kartläggningens resultat, samt*
- 3. Annan information av betydelse.*

5§ Kommuner ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

1.1. Informationskällor och avgränsningar

Lägesbilden kartlägger olika brottstyper och otrygghet utifrån olika informationskällor och utifrån de lokala förutsättningarna. Till exempel innehåller lägesbilden information ur kriminalstatistik, rapporter som undersöker självrapporterad utsatthet för brott, statistik från verksamheter inom koncernen och andra organisationer. Det är inte en heltäckande beskrivning över all brottslighet inom kommunen. Lägesbildens syfte är inte heller att beskriva vilka brottsförebyggande åtgärder som genomförs, men i vissa kapitel kommer detta att beskrivas när det anses värdefullt för sammanhanget.

I de områden där det funnits tillgång till konsuppdelad statistik kommer lägesbilden att presentera detta för att visa på skillnader mellan kvinnor och män.

1.2. Tolkning och läsning av brottsstatistik + övrigt

Inom de flesta områden görs jämförelser med nationella eller regionala data för att sätta den lokala lägesbilden i ett jämförande sammanhang. I flera av de nationella jämförelserna där lägesbilden presenterar anmälda brott används måttet "per 100 000 invånare" vilket är ett utjämningsmått som är vanligt att använda vid jämförelser. Viktigt att tänka på då är att antalet anmälda brott i Trollhättan ser högre ut än det faktiska antalet anmälda brott då invånarantalet i Trollhättan ligger på strax under 60 000 invånare.

När det gäller till exempel organiserad brottslighet så sker den ofta gränsöverskridande och har samband med andra kommuner, regioner och länder. Det som kartlagts i

lägesbilden är endast den brottslighet som sker lokalt, men som kan ha kopplingar till nätverk utanför Trollhättan.

1.3. Disposition

Lägesbilden inleds med en övergripande sammanfattning av hela lägesbildens innehåll. Därefter följer en beskrivning av Trollhättans kommun utifrån demografi och socioekonomiska skillnader och livsvillkor.

Lägesbilden fortsätter sedan i kapitel som framför allt är uppdelade utifrån olika brottstyper eller olika miljöer där brott begås, till exempel skolmiljö. Varje kapitel avslutas med ett avsnitt om konsekvenser samt analys och samlad bedömning om den aktuella brottstypen.

Lägesbilden avslutas med en samlad bedömning och analys över helheten samt en presentation över de prioriterade områden som identifierats i lägesbilden och som åtgärdsplanen kommer att fokusera på.

2. Sammanfattning av lägesbild

Den allmänna brottsligheten sett till anmälda brott har legat relativt stadigt över en tioårsperiod. Sedan 2020 har anmälda brott minskat inom flera kategorier, bland annat våldsbrott och skadegörelsebrott. 2023 var tillgreppsbrott den vanligaste brottstypen och utgjorde 22 procent av alla anmälda brott. Kategorin våld i offentlig miljö (misshandelsbrott) drabbar både män, kvinnor, flickor och pojkar. Fler män än kvinnor drabbas och män och pojkar utsätts oftare av en obekant förövare. Det finns indikationer på att misshandelsbrott utomhus är relaterade till nöjeslivet.

Trots att våldsbrotten minskat sedan 2020 enligt de anmälda brotten upplevs våld vara ett stort problem. Det vanligaste anmälda brottet i skolmiljö är våldsbrott (45 procent av anmälda brott 2023). Enligt en lokal undersökning instämmer 59 procent av elever i högstadiet helt, till stor del eller delvis i att det förekommer våld i skolan. Det förekommer både lindrigt och grovt våld i skolan i kombination med grovt språkbruk. Även personal i skolan drabbas av våldet och det förekommer även hot i samband med våld mot personal. Nationella undersökningar visar på låg anmälningsbenägenhet gällande våldsbrott i skolmiljö och det finns ingen övergripande riktlinje kring att skolan ska göra polisanmälan när elev eller personal blivit utsatt för våld i skolan.

Våld i nära relation har stora mörkertal och det är svårt att säkerställa omfattningen av utsattheten. Det finns ingen lokal undersökning som mäter självupplevd utsatthet. På nationell nivå ligger den självupplevda utsattheten på 13 procent under 2023. Enheten mot våld i Trollhättan har under de senaste åren haft ett stort söktryck. 2023 tog

samtalsmottagningen för våldsutsatta emot 354 personer varav en majoritet är boende i Trollhättan. Majoriteten av besökarna var kvinnor, och 22 procent av besökarna var mellan 18–23 år. Våld i ungas partnerrelationer är därmed en stor samhällsutmaning och verksamheten Schyssta relationer har identifierat att många unga saknar kunskap om vad våld är och hur det kan uttrycka sig i en partnerrelation. Barn och unga riskerar också att drabbas genom att bevittna våld i nära relationer, vilket faller under brottstypen barnfridsbrott. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck visar lägesbilden att fler yrkesverksamma söker råd och stöd hos Resurscenter mot hedersrelaterat våld och förtryck, och att antalet orosanmälningar där man angett heder eller risk för äktenskap under tvång har ökat under tiden som resurscentret funnits (med undantag för 2023).

Enligt den trygghetsundersökning som gjordes våren 2024 uppger majoriteten av respondenterna (95,7 procent) att de känner sig trygga dagtid. Samma gäller kvällstid (69,8 procent) och resultatet ligger i linje med snittet för riket. Det skiljer sig dock åt mellan olika områden i kommunen och mellan kvinnor och män. Män känner sig generellt mer trygga än kvinnor och det är större skillnader mellan män och kvinnor när det gäller trygghet kvällstid än dagtid. Fem platser utmärker sig som otrygga i undersökningen: Kungsgatan, Hjortmosseparken, Resecentrum, Forngården och Lantmannavägen.

År 2023 anmäldes 645 skadegörelsebrott i Trollhättan, vilket innebär en minskning med 20 procent jämfört med året innan. Om man tittar på utvecklingen under den senaste 10 årsperioden skiljer sig Trollhättan från riket i stort. På nationellnivå har antalet skadegörelsebrott ökat med 45 procent sedan 2014. I Trollhättan har antalet skadegörelsebrott i stället minskat med 14 procent. Både Eida och Kraftstaden har sett en minskning av skadegörelse mot deras fastigheter under de senaste åren. Mellan 2022 och 2023 minskade skadegörelsen mot bolagen med drygt 20 procent.

De anmälda narkotikabrotten i Trollhättan har ökat under de senaste åren. Mellan 2022 och 2023 så ökade antalet anmälda narkotikabrott med 10 procent. År 2023 hade Trollhättan fler anmälda narkotikabrott per 100 000 invånare än det nationella genomsnittet. Det faktum att Trollhättan ligger högre än det nationella genomsnittet kan troligen härledas till hur den lokala polisen arbetar. Under 2023 genomfördes narkotikamätningar av avloppsvattnet i Trollhättan. Mätningarna visar spår av 9 olika narkotikaklassade substanser. Trollhättan har högre halter Cannabis, Kokain och Tramadol i avloppsvattnet än Gävle och Växjö som använts som referens kommuner. Under 2022 genomfördes drogvaneundersökningar bland ungdomar i högstadiet och gymnasiet. Mätningarna visar att narkotikabruket bland unga i Trollhättan ligger i linje med det nationella snittet. Bland gymnasieungdomar har andelen elever som brukat narkotika minskat.

2018 förändrades sexualbrottslagstiftningen och innebar framför allt förändringar när det gäller brottet våldtäkt där det tidigare krävdes att offret befann sig i en särskilt utsatt position eller att det förekom fysiskt våld i samband med våldtäkten. Lagstiftningen bygger numera på frivillighet och samtycke. Lokalt är våldtäkt och sexuellt ofredande de två största brottskategorierna när det gäller sexualbrott. Trollhättan ligger något högre än riket inom ett par andra kategorier men det handlar då om några få enskilda fall. Det är också svårt att säga något om den faktiska omfattningen om sexualbrott då det finns risk för stora mörkertal då sexualbrott är förknippat med stor skuld och skam.

2022 genomfördes en lokal enkät riktad mot företagare i Trollhättan för att mäta brottsutsatthet, upplevd otrygghet, anmälningsbenägenhet och förtroende för polisen. 94 företag svarade på enkäten och ca hälften hade blivit utsatta för brott de senaste 24 månaderna. Jämfört med två nationella undersökningar har företag i Trollhättan relativt högt förtroende för polisen och högre anmälningsbenägenhet. I övrigt låg brottsutsattheten på ungefär samma nivåer och inom samma brottstyper.

Bedrägerier har ökat kraftigt de senaste åren både nationellt och lokalt. Sedan 2020 har bedrägeribrotten i Trollhättan ökat med 30 procent. Den vanligaste bedrägeritypen som anmäls i Trollhättan är bedrägeri genom social manipulation (35 procent i Trollhättan jämfört med 21 procent i riket). I riket är kortbedrägerier den vanligaste bedrägeritypen som drabbar privatpersoner.

I området barn och unga i utsatthet har vi tittat på antalet inkomna orosanmälningar, vad orosanmälningarna består av samt barn som är misstänkta för brott. Trollhättan följer utvecklingen som beskrivs i nationellt då antalet orosanmälningar som inkommit till socialtjänsten har ökat ganska frekvent från år 2020. Där syns dock en skillnad i att antalet orosanmälningar i reda aktuella ärenden har minskat med 3 procent. De kategorier som är vanligast är annan brottslighet, alkohol/narkotika samt barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet samt barn och unga i riskmiljö. Där syns en ökning inom alla områden och primärt inom åldersgruppen 12–14 år när det gäller kategorin i riskzon för organiserad brottslighet. I kategorin annan brottslighet har antalet orosanmälningar ökat i alla åldersgrupper och något att ta i beaktande är åldersgruppen 9–11 år. Anmälda brott där ett barn/ungdom mellan 9–23 år har gått ner under de senaste åren. Av det totala antalet anmälda brott i denna åldersgrupp ligger tjejer på 22 procent och killar på 78 procent. De vanligaste brottstyperna lokalt är våldsbrott, narkotikabrott, tillgrepp i butik samt trafikbrott. Likt orosanmälningar så skiljer sig brotten något åt beroende på åldersgrupp. Vi kan dock se en ökning av antalet anmälda våldsbrott i de yngre åldersgrupperna. I framtagandet av lägesbilden avseende barn och unga har vi fått ta i beaktande att statistiken vad gäller orosanmälningar inte är helt tillförlitlig. En individ kan stå för flera orosanmälningar och en orosanmälan kan innehålla flera olika

kategorier vilket gör att det blir svårt att följa antalet barn och unga som får stöd av socialtjänsten över tid.

Organiserad brottslighet utgör en växande samhällsutmaning i Sverige. Lägesbilden visar att Trollhättan likt andra kommuner är drabbad av organiserad brottslighet. Under de senaste åren finns indikationer på att det förekommit både arbetslivskriminalitet, och koppleri i staden. Enligt den nationella lägesbilden kring organiserad brottslighet antas kommunernas utsatthet för välfärdsbrott öka under de nästkommande åren. Eftersom få förvaltningar för statistik över identifierade misstänkta välfärdsbrott är det svårt att avgöra hur stor problematiken är i Trollhättan. Under de senaste åren har fall av misstänkt välfärdsbrottslighet identifieras inom flera förvaltningar. Staden behöver generellt sätt bli bättre på att upptäcka, förebygga och hantera den här typen av brottslighet.

Lägesbilden visar även att det finns utmaningar med tillit och desinformation, framför allt kopplat till socialtjänsten och omhändertagande av barn. Den lokala tillitsbristen och desinformationen har starka kopplingar till LVU-kampanjen som är en form av organiserad informationspåverkan. Det påverkar förutsättningarna för det lokala socialtjänstarbetet, för arbetsmiljön för yrkesverksamma och inte minst för barn och ungas livsvillkor. Det finns indikationer på att desinformation och ryktesspridning pågår mellan olika grupperingar och att medarbetare undviker att göra orosanmälningar för att inte förlora relationer med barn och unga som man möter i sina verksamheter.

När det gäller området våldsbejakande extremism i Sverige har säkerhetspolisen pekat ut tre våldsbejakande extremistiska miljöer, den våldsbejakande islamistiska miljön, den våldsbejakande högerextrema miljön samt den våldsbejakande vänsterextrema miljön. I Trollhättan med omnejd är det främst två miljöer som är aktuella, den våldsbejakande högerextrema miljön och den våldsbejakande vänsterextrema miljön. Trollhättan har även haft personer som av polisen bedömts som möjliga ensamagerande och som staden har signalerat oro kring. Lägesbilden visar dock på ett utvecklingsbehov då den befintliga lägesbilden är mestadels polisiär och vi ser att staden är i behov att fortsatt kartlägga denna problematik.

3. Trollhättans kommun – demografi och socioekonomiska skillnader

Den 1 oktober 2024 hade Trollhättan 58 916 folkbokförda invånare. År 2023 var 12 439 (21 procent av den totala befolkningen) mellan 0–17 år och 11 543 var 65 år eller äldre. 3106 personer flyttade in till Trollhättan och 3338 personer flyttade ut, vilket innebär en nettoflyttning på minus 232 personer.

År 2020 bodde 50 360 personer i tätorten Trollhättan. Resterande personer bodde i någon utav småtätorterna eller på landsbygden utanför tätorten. Den största småtätorten är Sjuntorp som år 2020 hade 2158 invånare.

Det finns socioekonomiska skillnader och skillnader i livsvillkor mellan olika stadsdelar i Trollhättan. Ett sätt att följa och identifiera dessa skillnader är att titta på demografiska statistikområden (DeSo)¹ utifrån indikatorer såsom ekonomisk standard, andel arbetslösa, utbildningsnivå, bostadstyper och upplåtelseformer. En annan viktig faktor att följa är barntäthet i relation till den totala befolkningen i en stadsdel, för att identifiera riskfaktorer för barn och ungas livsvillkor.

3.1. DeSo-områden med låg respektive hög ekonomisk standard (20–64 år), 2022.

I kartorna nedan förklaras förekomsten av den aktuella indikatorn med hjälp av färgerna grå, ljusblå, mörkblå, gul, orange och röd.

Grå	Ljusblå	Mörkblå	Gul	Orange	Röd
0–10 %	10–25 %	25–50 %	50–65 %	66–80 %	81–100 %

¹ DeSo är statistiska indelningar framtagna av SCB. Då kommunerna inte varit delaktiga i indelningen följer de inte alltid naturliga stadsdelsgränser. Detta gör att det kan bli svårt att jämföra med annan statistik på stadsdelsnivå. Till exempel finns ett som omfattar Innovatum, Skoftebyn och Karlstorp. Det sistnämnda blir svårt att analysera ur ett socioekonomiskt perspektiv då det är stora skillnader inom själva DeSo-området.

Kartbilder över Trollhättans kommun

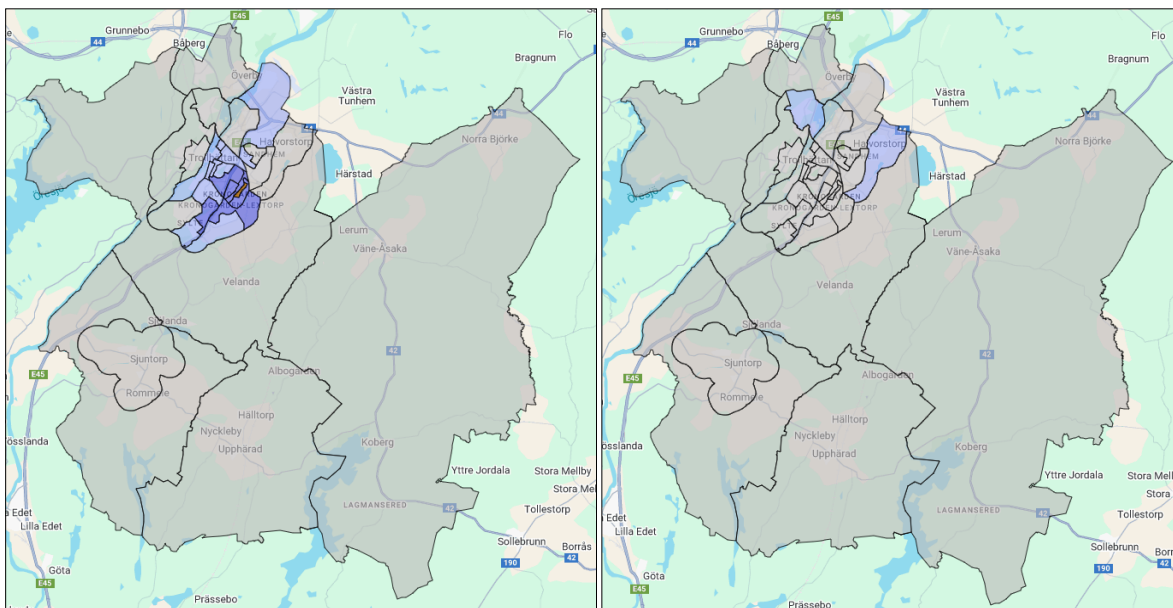

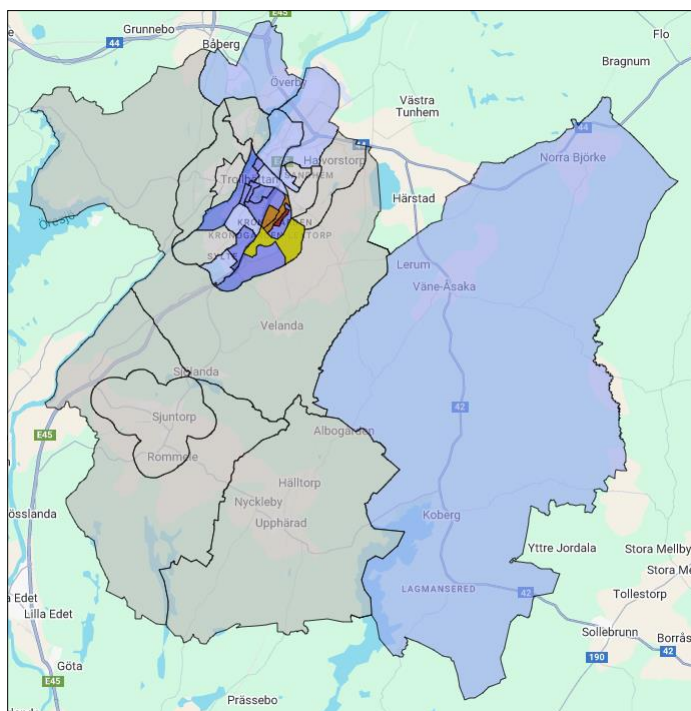
Bild 1: Låg ekonomisk standard, 2022 Bild 2: Hög ekonomisk standard, 2022

På bild 1 syns fördelningen över områden med låg ekonomisk standard². Över en tioårsperiod har områden med högre andel boende med låg ekonomisk standard minskat (gula eller orangea områden). På bild 2 med hög ekonomisk standard³. Används andra stadsdelsindelningar syns hög medel- eller medianinkomst bland annat Innovatum, Strömslund och Överby. Sett över en 10-årsperiod på DeSo-nivå finns Björndalen med varje år i områden med hög ekonomisk standard. Strömslund, Innovatum, Överby och Hjulksvarn finns med under flera år under samma 10-årsperiod. Ett område som i början av 10-årsperioden hade hög ekonomisk standard är Centrum/åker som omfattar stadskärnan från Garvaregatan ner mot Nygatan samt ett bostadsområde vid slussområdet, men som i slutet av 10-årsperioden har låg ekonomisk standard.

² Låg ekonomisk standard: när ett hushålls årliga inkomst är lägre än 60 % av medianvärdet för alla hushåll i Sverige. Alla inkomster i hushållet summeras. Därefter justeras inkomsten utifrån hushållets sammansättning och storlek och fördelas lika mellan hushållets medlemmar.

³ Hushåll vars ekonomiska standard är dubbelt så hög som medianvärdet för riket.

3.2. DeSo-områden med låg ekonomisk standard (0–19 år), 2022

På bild 3 syns DeSo-områden där barn och unga 0–19 år lever med låg ekonomisk standard. I de DeSo-områden med lägst inkomststandard är det också högst barntäthet i relation till den totala befolkningen i stadsdelarna. Kronogården har högst barntäthet i hela staden. 2023 var 1717 av 5530 boende mellan 0–19 år (31 procent jämfört med snittet i staden på 21 procent). I Kronogården är flerbostadshus en vanlig bostadstyp (se nedan) vilket i kombination med en hög barntäthet ökar risken för trångboddhet.

Bild 3: Låg ekonomisk standard (0–19 år) 2022

3.3. Arbetslöshet och sysselsättning

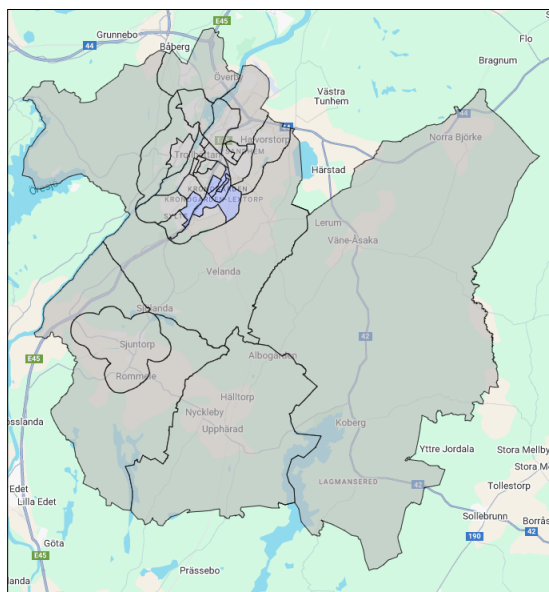

Bild 4: Andel arbetslösa, 2022

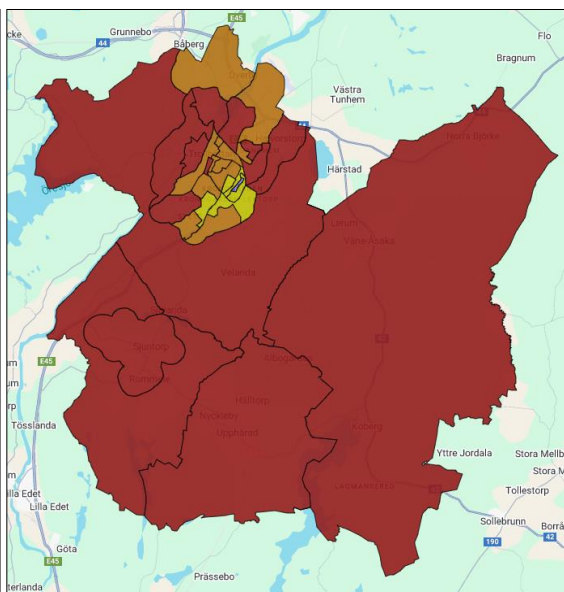

Bild 5: Andel sysselsatta, 2022

Sysselsättningen är högst på landsbygden och i vissa delar närmast tätorten. I vissa delar av tätorten, till exempel delar av Kronogården, Lextorp och Sylte, är arbetslösheten högre än resten av staden. Det är dock inte samtliga delar av stadsdelarna där skillnaderna i sysselsättningsnivå är stora. Övriga som inte syns i statistiken över arbetslösa eller sysselsatta är till exempel pensionärer, studenter eller sjukskrivna vilket kan påverka statistiken i vissa områden. Sysselsättningen har sedan 2020 ökat i de områden där den varit lägre, och de gula områdena var tidigare blåa.

3.4. Bostadstyper

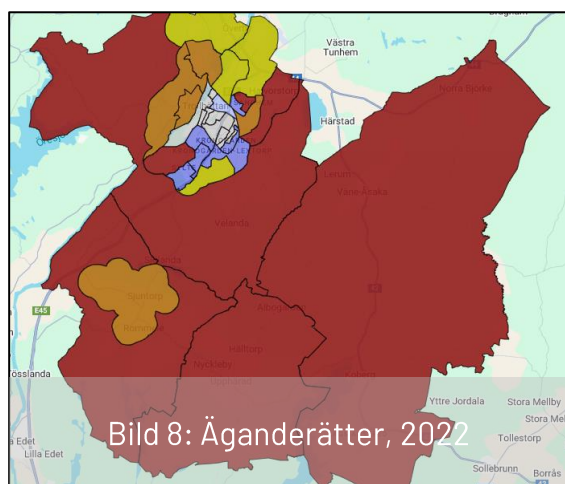
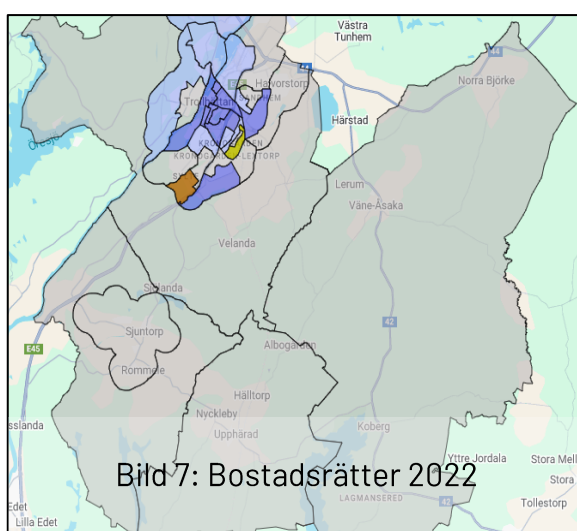
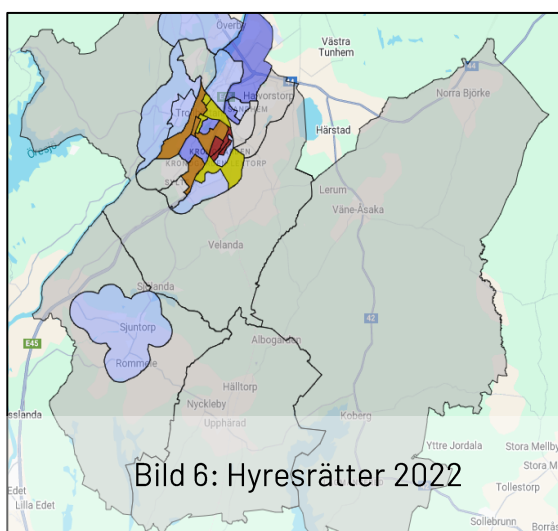

Bild 6, 7 och 8 visar att det finns en ojämn fördelning av upplåtelseformer i kommunen. Det är till viss del en effekt av en ojämn fördelning av bostadstyper, där många flerbostadshus är koncentrerade till vissa områden och småhus är mer koncentrerade till andra. I vissa delar av tätorten, framför allt delar av Kronogården, finns inga äganderätter. Något som inte heller är synligt i indelningen DeSo är att området Innovatum består av 100 procent bostadsrätter.

3.5. Sammanfattning skillnader i livsvillkor

Det blir tydligt att lägre inkomstnivåer förekommer i kombination med lägre sysselsättning och en viss bostadstyp och upplåtelseform, framför allt i Kronogården, Lextorp och Sylte. Det är även något som sammanfaller till viss del i Karlstorp och Hjortmossen. I dessa stadsdelar är det dessutom en hög andel barn i relation till den totala befolkningen. Därmed kan risken för trångboddhet vara hög då boende i hyresrätt generellt innebär en mindre bostadsyta jämfört med äganderätt. Trångboddhet är något som i hög grad påverkar framför allt barn och ungas uppväxt- och livsvillkor.

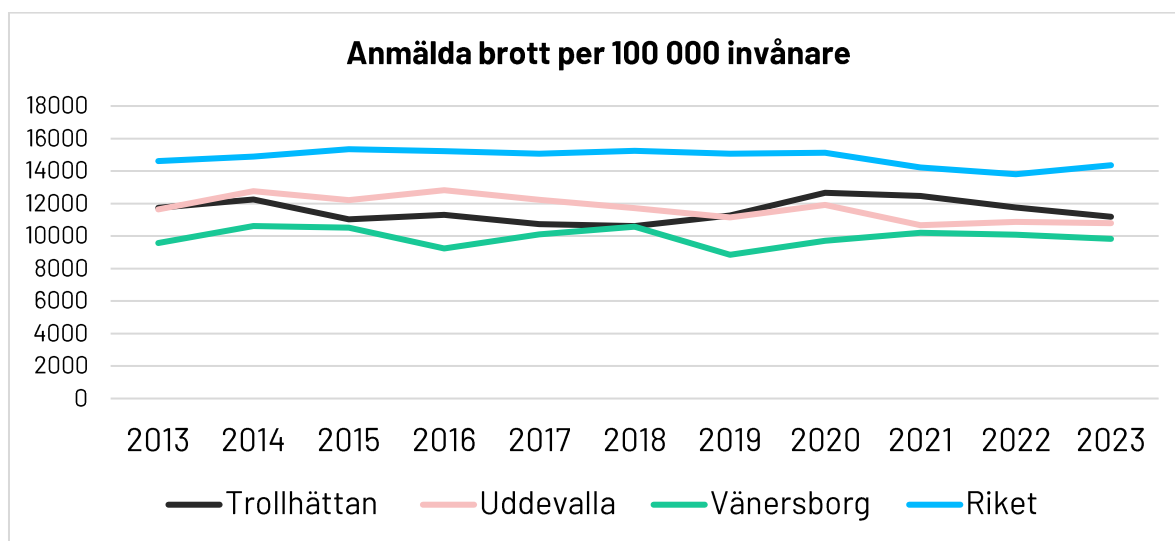
De sammantagna skillnaderna som finns inom kommunen påverkar människors livsvillkor på olika sätt. I vissa bostadsområden kan det finnas ett större behov av en stödjande och kompenserande samhällsnärvaro i form av olika offentliga verksamheter för att jämna ut livsvillkoren samt för att öka tilliten.

4. Övergripande lägesbild Trollhättan

4.1. Brottsutvecklingen i kommunen

År 2023 anmäldes 6 620 brott i Trollhättan. Det är en minskning med 5 procent jämfört med föregående år. Sett ur längre tidsperspektiv har antalet anmälda brott legat relativt stadigt. Under det senaste årtiondet har antalet anmälda brott enbart ökat med 0,5 procent vilket är betydligt lägre än rikssnittet. På nationell nivå har antalet anmälda brott ökat med 7 procent jämfört med 2013. Sedan 2020 har antalet anmälda brott i Trollhättan minskat i så gott som samtliga brottskategorier. Antalet anmälda våldsbrott har minskat med 11 procent, antalet skadegörelsebrott har minskat med 42 procent och antalet tillgreppsbrott har minskat med 35 procent. Den enda brottskategorin som ökat relativt kraftigt är narkotikabrott som ökat med 32 procent jämfört med 2020 (en mer detaljerad lägesbild och djupare analys kring narkotikabrott återfinns längre fram i dokumentet).

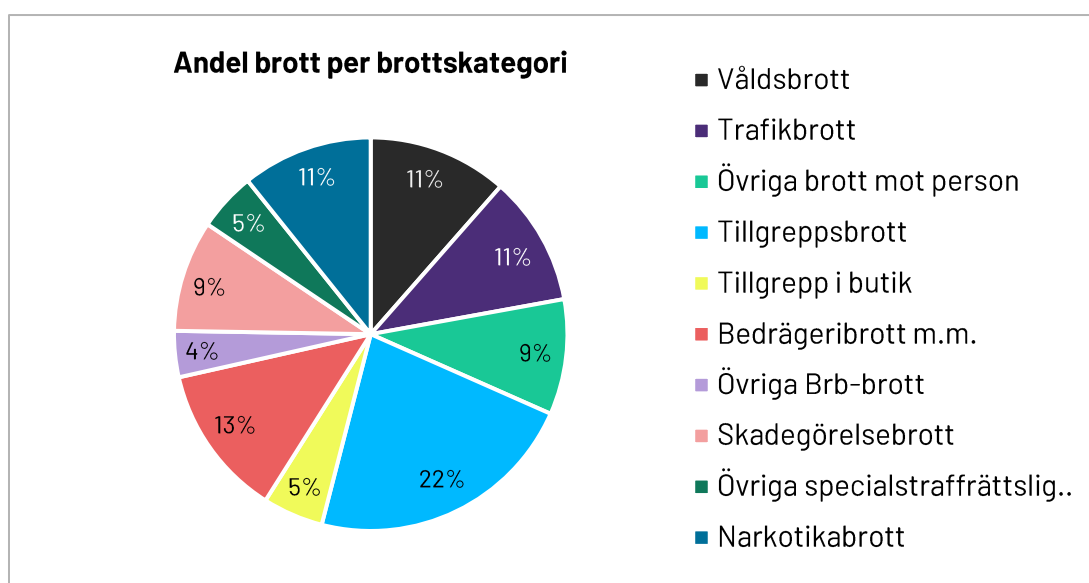
Diagram över antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brottsförebyggande rådet

År 2023 var tillgreppsbrott den vanligaste brottstypen. Totalt utgjorde anmälda tillgreppsbrott drygt en femtedel (22 procent) av alla anmälda brott i Trollhättan. Resterande brottstyper är relativt jämnt fördelade. Bedrägeribrott utgjorde år 2023 12 procent av de anmälda brotten. Narkotikabrott, våldsbrott och trafikbrott utgjorde ca 10 procent var av det totala antalet anmälda brott.

Diagram över andel anmälda brott per brottskategori år 2023

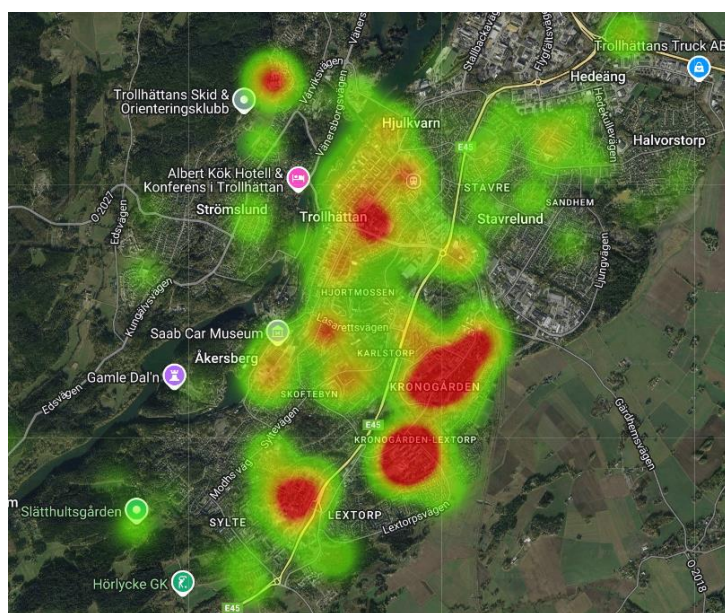
Källa: Polismyndigheten

4.2. Hot-spots 2023

För att få en systematik kring otrygghet och brott använder sig staden av ett IT-verktyg som heter Embrace. I Embrace har rapportörer från våra olika förvaltningar, bolag samt från privata aktörer möjlighet att rapportera in otrygghetsskapande händelser som sker i den offentliga miljön. Det som går att rapportera in är skadegörelse, annat otrygghetsskapande vilket till exempel kan innebära rapportering om stöld, bråk, misstänkt droghantering. Det går också att rapportera om otrygghetsskapande samlingar av personer samt om en plats upplevs som otrygg.

Utifrån vad som har rapporterats in i Embrace kan vi sedan få fram aktuella hot-spots. En hot-spot innebär alltså att det finns en hög koncentration av rapporterade händelser. Hot-spot kartan visar rött ju högre andel händelsekategorier. I kartan för 2023 kan vi se en hög koncentration av händelsekategorier i stadens centrala delar samt i våra södra stadsdelar så som Kronogården, Lextorp och Sylte. I våra centrala delar har det primärt rapporterats om händelser som innebär annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande vilket kan innebära rapporter om alkoholpåverkade personer, misstänkt narkotikahandling, stöld samt bråk. Ser vi till Kronogården, Lextorp och Sylte handlar rapporteringen primärt om skadegörelse och då i form av uppställda dörrar, förstörelse samt klotter. Viktigt att poängtera när vi ser dessa hot spots är att vi i dessa områden också har flera av våra rapportörer vilket bidrar till att det blir en högre koncentration av antalet rapporter i dessa områden än i områden där vi inte har samma antal rapportörer.

Kartbild över hot-spots i Trollhättan

Källa: Stadens IT-verktyg Embrace

4.3. Riskområdet

Sedan år 2015 har området Kronogården/Lextorp/Sylte funnits med på polisens lista över utsatta områden. När polisen publicerade listan för första gången år 2015 klassades Kronogården/Lextorp/Sylte som ett utsatt område. År 2021 skärpte polisen sin bedömning och området gick från att klassas som ett utsatt område till att klassas som ett riskområde.

Ett **utsatt område** är, enligt polisens definition, ett geografisk avgränsat område med låg socioekonomisk status där kriminalitet har en påverkan på lokalsamhället. Den kriminella påverkan på området kan utgöras av direkta påtryckningar i form av hot och utpressning, eller indirekt genom offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje person, öppen narkotikahandel eller utåtagerat missnöje mot samhället. Följden av detta blir en ökad otrygghet bland de boende i området vilket kan resultera i en minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocessen.

Ett **riskområde** är ett område som uppfyller samtliga kriterier för ett utsatt område, men som inte når upp till de kriterier som kännetecknar ett särskilt utsatt område. Om ett område klassas som ett riskområde är läget alarmerande och det finns en överhängande risk att området blir ett särskilt utsatt område om inte adekvata åtgärder sätts in.

Ett **särskilt utsatt område** kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Det kan förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsäganden och anmälare i området. Situationen i ett särskilt utsatt område innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag på platsen. För att kunna arbeta i området krävs anpassning av arbetssätt eller utrustning. Utvecklingen till ett särskilt utsatt område har ofta skett genom en normaliseringsprocess vilket medför att varken polisen eller de boende reflekterar över tillståndet i området. Ett särskilt utsatt område präglas även i viss mån av parallella samhällsstrukturer, en hög koncentration av kriminella samt extremism såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande vilket begränsar människors fri- och rättigheter.⁴

Kronogården/Lextorp/Sylte har klassats som ett riskområde sedan 2021. När polisen uppdaterade sin bedömning år 2023 kunde man dock konstatera att området fortsatt klassas som ett riskområde men utvecklingen går i en positiv riktning.⁵ Händelser såsom upplopp, större ordningsstörningar eller andra påverkansförsök har minskat

⁴ Lägesbild över utsatta områden, Polismyndigheten 2023

⁵ Lägesbild över utsatta områden, Polismyndigheten 2023

avsevärt under de senaste åren. Numera har polisen en större möjlighet att agera i området utan att behöva hantera yttre påverkan i alltför stor utsträckning.⁶

Konfliktnivå och kriminella nätverk

Under åren har minst ett kriminellt nätverk vuxit sig starkt i området. De nätverk som finns i riskområdet är inte unika utan fungerar som många andra kriminella nätverk i Sverige. De utgör löst sammansatta gruppering med individer som kommer och går. Enligt polisens bedömning är det sannolikt att nätverket/nätverken i riskområdet har samröre med andra grupperingar och nätverk runt om i landet. Det finns flera nätverkskriminella i miljön och upplevelsen är att det pågår en rekrytering av unga.

Historiskt sett har det inte varit några större konflikter i området. Under 2022 fanns tendenser till en upptrappning av konflikter inom nätverket. Under sommaren och hösten 2023 förekom ett par våldsyttningar som kan kopplas till den aktuella nätverksmiljön. Yttringarna kan ha varit en effekt av att det fanns/finns splittringar i den kriminella miljön. Våldsyttningarna var enligt polisens bedömning mer kopplade till konflikter på individnivå än konflikter inom/mellan nätverk. Under en tid har flera tongivande aktörer lagförts med fängelsestraff som påföljd. Likaså släpps tongivande aktörer löpande vilket påverkar lägesbilden i området. Flera individer har pågående vistelseförbud. I nuläget bedömer polisen konfliktnivån i området som låg. Det finns i dagsläget få indikationer på konflikter eller splittringar inom nätverket/nätverken som skulle kunna leda till våldsyttningar.

Inom riskområdet finns fortsatt en institutionaliserad kriminalitet som bland annat ägnar sig åt en utbredd narkotikahantering som till viss del sker i offentliga miljöer. Narkotikabrottsligheten finns i samtliga skikt i den kriminella strukturen och påverkar stora delar av Fyrbodals kommun. De kriminella aktörer som ägnar sig åt narkotikabrottslighet har blivit mer mobila och flexibla i sin narkotikahantering. Hanteringen sker inte längre statiskt på en och samma plats. Utöver narkotikahantering kan andra brottstyper såsom våldsbrott, penningtvätt och bedrägeribrott kopplas till individer inom nätverksmiljön. Utöver detta så finns det legala verksamheter som kan knytas till individer inom aktuell miljö.

Cylindermodellen

Cylindermodellen är ett polisiärt verktyg som används för att dela in aktörerna i den kriminella miljön i olika nivåer i syfte att ge en bättre lägesbild över den kriminella organiseringen i ett område. Modellen delar in individerna i A, B, C och D-aktörer:

⁶ Uppgifter från den lokala polisen

- A-aktör: (strategisk förmåga) äldre kriminella med låg exponering i boendemiljön som påverkar nätverket
- B-aktör: utförare som bevakar och hanterar kriminella intressen. Högt risktagande
- C-aktör: Agerar kollektivt i boendemiljön, anammar revirbeteenden och står för stenkastning, misshandel och hot
- D-aktörer: Riskgrupp som har hög exponering i boendemiljön. Individer har ett normbrytande beteende och står för skadegörelse, bränder och tillgreppsbrott.

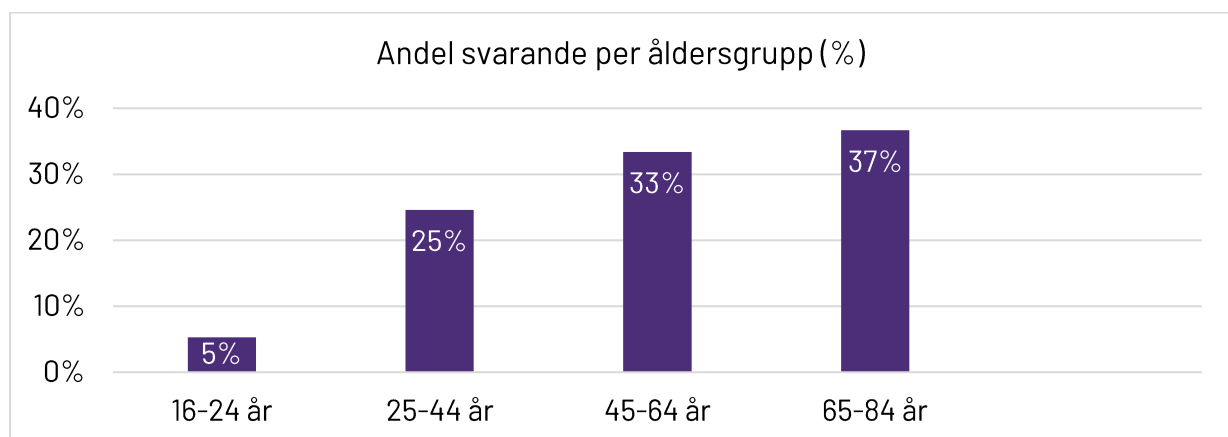
Inom riskområdet finns enligt polisens senaste bedömning totalt 176 aktörer i cylindermodellen varav merparten av dessa (drygt 110 individer) utgörs av C- och D-aktörer.

5. Trygghet

5.1. Invånarnas upplevelse av trygghet

I mars 2024 genomförde Trollhättans stad en lokal trygghetsundersökning. Undersökningen besvarades av totalt 5145 slumpmässigt utvalda personer mellan 16–84 år.⁷ Det var något fler kvinnor än män som svarade på undersökningen, 57,4 procent av de svarande var kvinnor, 42,4 procent var män och 0,2 procent definierade sig som icke-binära. Andelen svarande var högst i den äldsta åldersgruppen och lägst i den yngsta. Åldersgruppen, 65–84 år utgjorde 37 procent av de svarande (1890 personer). Den yngsta åldersgruppen, 16–24 år utgjorde enbart 5 procent av de svarande (271 personer).

Tabell över svarsfrekvens per åldersgrupp

Källa: Trygghetsundersökningen 2024

⁷ Svarsfrekvensen låg på 40,2 procent.

Otrygghet dagtid

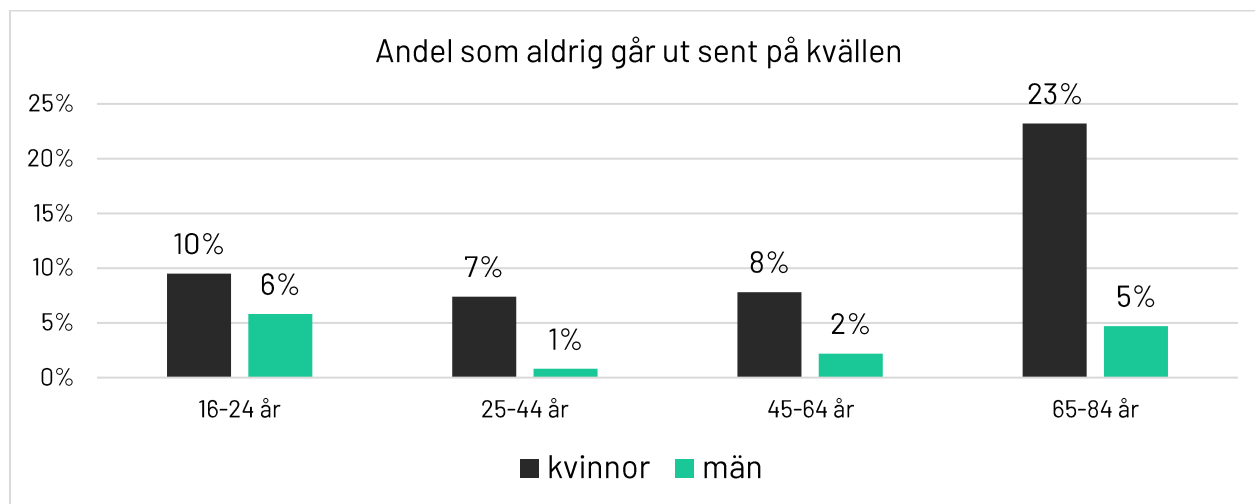
Undersökningen visar att majoriteten (95,7 procent) av de svarande känner sig mycket eller ganska trygga i sitt bostadsområde under dagtid. Enbart 3,9 procent uppgav att de känner sig otrygga dagtid. Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män och inte heller mellan åldersgrupperna. Män uppger i något högre utsträckning att de känner sig mycket trygga dagtid jämfört med kvinnor (67,2 respektive 61,8 procent).

Upplevelsen av tryggheten dagtid varierar dock i viss grad mellan olika bostadsområden i Trollhättan. I Lextorp/Alingsåker uppger 8,4 procent (22 personer) av de svarande att de känner sig ganska eller mycket otrygga dagtid. Det är en betydligt högre andel av respondenterna jämfört med snittet i staden. Även centrum och Kronogården utmärker sig avseende andelen otrygga dagtid.⁸

Otrygghet kvällstid

Det är betydligt fler som uppger att de känner sig otrygga i sitt bostadsområde på kvällen än på dagen (21,3 procent). Majoriteten (69,8 procent) uppger dock att de känner sig ganska eller mycket trygga även kvällstid. Resultatet ligger i linje med det nationella genomsnittet.⁹ När det kommer till trygghet kvällstid finns tydliga skillnader mellan män och kvinnor.

Diagram över andelen som uppger att de aldrig går ut sent på kvällen fördelat på kön och ålder

Källa: Lokal trygghetsundersökning, 2024

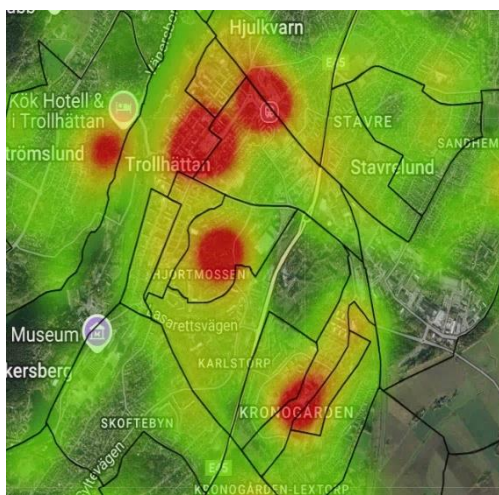
⁸ I Kronogården svarade 6,8 procent att de känner sig mycket eller ganska otrygga dagtid. I Centrum var motsvarande andel 5,1 procent. Här var andelen som svarade att de känner sig mycket otrygga något högre jämfört med de andra stadsdelarna (1,3 procent).

⁹ Brottsförebyggande rådet, nationella trygghetsundersökningen, 2023

Det är nästan 20 procent fler män än kvinnor som uppger att de känner sig trygga i sitt bostadsområde under kvällstid. Det är dessutom en betydligt större andel kvinnor, 13 procent som uppger att de aldrig går ut ensamma på kvällen. Bland män är det enbart 3 procent som uppger att de aldrig går ut på kvällen. Det faktum att man aldrig går ut ensam på kvällen skulle kunna bero på att man inte känner sig trygg på kvällen och därmed avstår från att gå ut. Andelen kvinnor som uppger att de aldrig går ut sent på kvällen skiljer sig dock relativt kraftigt mellan olika åldersgrupper. I åldersgruppen 65–84 år är det hela 23 procent som uppger att de aldrig går ut ensamma på kvällen. Det är en betydligt högre andel jämfört med de yngre åldersgrupperna, där uppger ca 8 procent att de aldrig går ut sent på kvällen. Otryggheten kvällstid varierar mellan olika bostadsområden. I Hjortmossen, Centrum och Kronogården är det betydligt fler som uppger att de känner sig ganska eller mycket otrygga i sitt bostadsområde jämfört med övriga områden. I landsbygdsområdena utanför Trollhättan tätort är andelen som känner sig otrygga betydligt lägre än i övriga områden.

5.2. Otrygga platser

I trygghetsundersökningen fick de svarande möjlighet att peka ut platser som anses vara särskilt otrygga. Ungefär en tredjedel av de svarande (1800 personer) valde att peka ut en eller flera otrygga platser. Fem platser i staden ansågs vara särskilt otrygga och blev utpekade som otrygga platser av mellan ca 100–200 personer. Dessa platser var Kungsgatan, Hjortmosseparken, Resecentrum, Forngården (i Strömslund) och Lantmannavägen (i Kronogården). I undersökningen fick respondenterna även möjlighet att ange orsaken till att de upplevde dessa platser som otrygga. Orsakerna till att just de här fem platserna pekades ut som otrygga varierar kraftigt.

Kungsgatan

Kungsgatan var den plats som flest respondenter i kommunen pekade ut som otrygg. Totalt pekade 172 unika individer ut platsen som en otrygg plats. Den främsta anledningen till att platsen upplevs

som otrygg var människor som stör ordningen, bråk och våld samt synlig drogförsäljning. 87,5 procent av de som pekade ut platsen som otrygg uppgav människor som bråkar och stör ordningen som en anledning till detta. Ungefär 60 procent uppgav att bråk och våld bidrar till otrygghet på platsen och ca 40 uppgav att synlig drogförsäljning förekommer på platsen.

Hjortmosseparken

Hjortmosseparken var den plats som näst flest respondenter pekade ut som otrygg. Totalt pekade 159 personer ut parken som en otrygg plats. De orsaker som angavs skiljer sig markant från Kungsgatan. Nästan 80 procent ansåg att platsen var otrygg på grund av att den upplevs som ödslig. 50 procent av respondenterna ansåg att dålig belysning bidrar till att platsen upplevs som otrygg.

Resecentrum

Även resecentrum var en plats som många respondenter pekade ut som otrygg. Totalt var det 148 personer som pekade ut platsen som otrygg. Det faktum att en kollektivtrafiknod som resecentrum pekas ut som otrygg är inte särskilt ovanligt. Kollektivtrafiknoder är platser som besöks av ett stort antal människor under dygnets

alla timmar. Liknande problembilder finns i flera andra kommuner. Den huvudsakliga orsaken till att platsen pekades ut som otrygg var människor som stör ordningen (82 procent) följt av bråk och våld (61 procent). 32 procent av respondenterna uppgav att synlig drogförsäljning är ett problem på platsen.

Forngården

Forngården är ett skogsområde/en park belägen i de östra delarna av Strömslund. Totalt var det 93 respondenter som pekade ut platsen som otrygg. De huvudsakliga orsakerna som pekades ut var att platsen upplevs som ödslig (72 procent) samt att belysningen på platsen är dålig (53 procent). Det som särskiljer Forngården är att 39 procent uppgav att platsen är otrygg av "en annan anledning". Detta innebär att ingen av de på förhand utskrivna svarsalternativen beskriver orsaken till att platsen upplevs som otrygg. Det går därmed inte att med säkerhet säga vad respondenterna hänvisar till. Det man ska ha med sig är att det i februari 2024 inträffade ett försök till grov våldtäkt på platsen. Brottet fick stor uppmärksamhet i media och bidrog till en hög otrygghet. Polisen lyckades aldrig identifiera gärningspersonen. Det är därmed möjligt att det är den här händelsen som åsyftas och att den bidragit till att platsen upplevs som särskilt otrygg.

Lantmannavägen

Den sista platsen som sticker ut på grund av att ett högt antal personer pekar ut platsen som otrygg är en adress på Lantmannavägen i Kronogården. Totalt har 80 personer pekat ut platsen som otrygg. Det är den plats i Kronogården som flest personer pekat ut. De orsaker som uppges bidra till otrygghet på platsen är bråk och våld (79 procent) samt människor som stör ordningen (76 procent). Men även skadegörelse (54 procent), nedskräpning (49 procent) och synlig drogförsäljning (56 procent) är exempel på orsaker som pekats ut av ett högt antal personer. Det som utmärker platsen från de andra otrygga platserna i staden är att problematiken tycks vara kopplad till en fastighet och inte utgör en allmän plats. Det är därmed möjligt att problematiken kan kopplas till specifika individer som bor i fastigheten eller i närområdet. Här krävs en djupare analys för att förstå problematikens grundorsaker.

5.3. Analys och samlad bedömning

Generellt sett så särskiljer sig inte Trollhättan från andra kommuner vad gäller upplevd trygghet och otrygghet. Resultaten ligger i stort sett i linje med den nationella trygghetsundersökningen. Det finns dock relativt stora variationer mellan olika grupper

i samhället. Hur trygg man känner sig varierar dessutom relativt kraftigt mellan olika stadsdelar. Baserat på trygghetsundersökningen går det att identifiera ett antal områden som staden skulle behöva arbeta vidare med i syfte att öka tryggheten. Det handlar dels om kvinnors upplevelse av trygghet, i synnerhet äldre kvinnor. Trygghetsundersökningen visar att andelen kvinnor som känner sig trygga kvällstid är 20 procent färre än andelen män. Det finns även ett antal geografiska områden där tryggheten är lägre jämfört med snittet i staden dessa är bland annat Hjortmossen, centrum och Kronogården. I samtliga av dessa områden har respondenterna pekat ut en plats som upplevs som särskilt otrygg. De har även angett ett antal orsaker som bidrar till att platsen upplevs som otrygg. Om man ska arbeta vidare med frågan bör man därmed vidta åtgärder som riktar in sig på dessa platser och de orsaker som respondenterna pekar ut.

På en del av dessa platser pågår redan insatser. I centrum arbetar vi just nu med Företagssamverkan samt Drogfria platser som båda är arbetssätt som syftar till att öka tryggheten i området. Insatserna är även riktade mot några av de orsaker som bidrar till att platsen upplevs som otrygg. Det handlar bland annat om insatser för att förebygga öppen droghantering, insatser för att minska problematiken med bråk, våld och ordningsstörningar samt satsningar på att förbättra belysningen i området och skapa en trevligare miljö under kvällstid.

Även i Hjortmossen genomförs åtgärder. Under sommaren tog Samhällsbyggnadsförvaltningen i samverkan med Kommunstyrelsens förvaltning fram en åtgärdsplan med trygghetsskapandeinsatser som syftar till att öka tryggheten i parken. Åtgärdsplanen baseras på de orsaker som lyfts fram i trygghetsundersökningen. Samhällsbyggnadsförvaltningen har nu påbörjat arbetet med att implementera åtgärderna. Det handlar bland annat om förbättrad belysning, beskärning av grönska och en allmän uppfräschning av parken.

Mot bakgrund av de åtgärder som är på gång anser vi att det område som kan behöva mer åtgärder är Kronogården. Det finns även anledning att se över om vi kan förtydliga jämställdhetsperspektivet i de åtgärder som genomförs i syfte att säkerställa att kvinnors upplevelse av otrygghet omhändertas i det arbete vi utför. Att öka invånarnas jämställda förutsättningar för ökad trygghet är dessutom ett av kommunfullmäktiges prioriterade mål. Det är därmed viktigt att de insatser vi genomför främjar trygghet bland kvinnor i syfte att minska skillnaderna mellan könen.

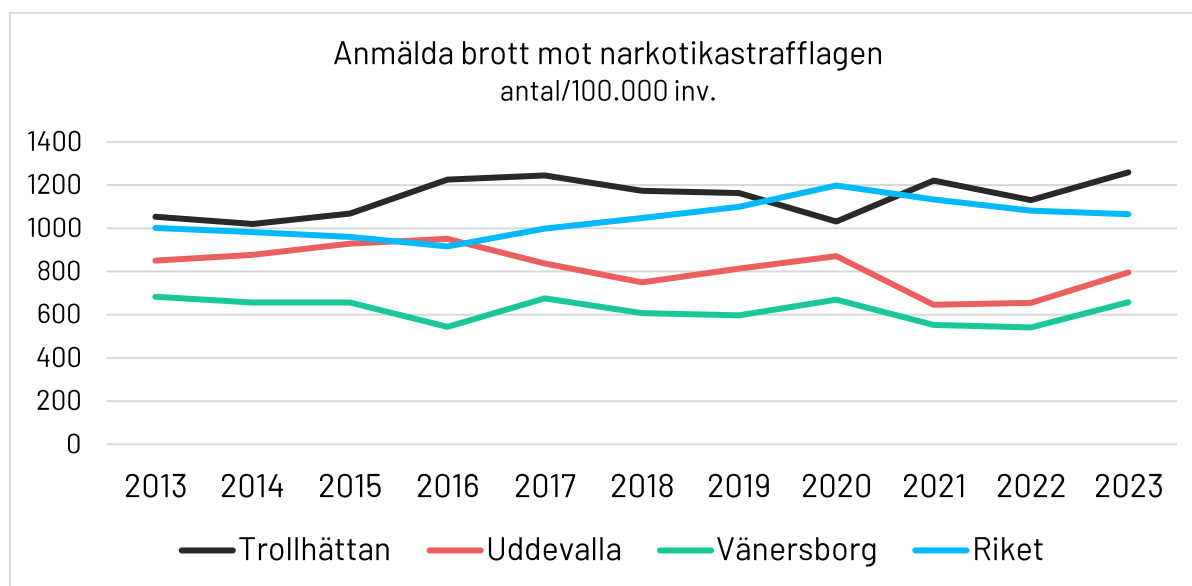
6. Narkotika

6.1. Anmällda brott

Under 2023 anmälades totalt 745 brott mot narkotikastrafflagen i Trollhättan. Det är en ökning med 10 procent jämfört med 2022. Under det senaste tioårsperioden har antalet anmällda narkotikabrott i Trollhättan ökat med 26 procent. Utvecklingen kan främst härledas till innehav som ökat med 79 procent sedan 2013 men även överlåtelse som ökat med 45 procent. Antalet anmällda narkotikabrott är högre i Trollhättan jämfört med det nationella genomsnittet. År 2023 var antalet anmällda narkotikabrott per 100 000 invånare 16 procentenheter högre i Trollhättan jämfört med det nationella genomsnittet. Trollhättan ligger även högt jämfört med närliggande kommuner. År 2023 var antalet anmällda brott per 100 000 invånare 37 procentenheter högre än antalet anmällda narkotikabrott i Uddevalla och 48 procentenheter högre än antalet anmällda narkotikabrott i Vänersborg.

Viktigt att ha med sig är att narkotikabrotten utgör en av de brottskategorier där antalet anmällda brott i huvudsak är ett resultat av polisens spanings- och ingripandeverksamhet. Att Trollhättan ligger högre i relation till andra kommuner beror därmed mer troligen på den lokala polisens arbete än på det faktum att det brukas och säljs mer narkotika i Trollhättan än i andra kommuner.

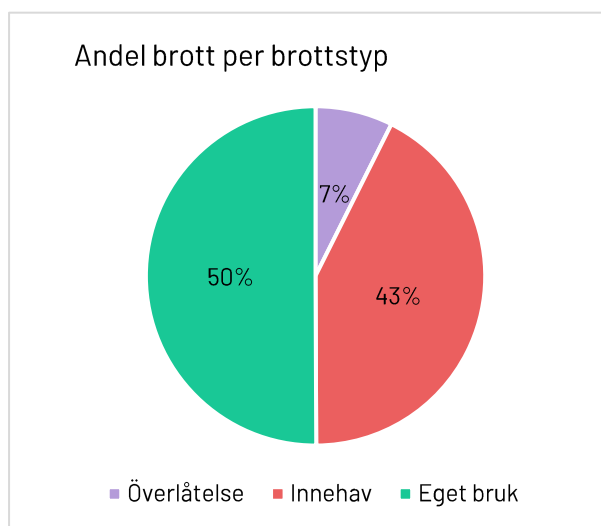
Diagram över antal anmällda narkotikabrott per 100 000 invånare från år 2013-2023 i Trollhättan jämfört med Uddevalla, Vänersborg och riket

Källa: Brottsförebyggande rådet

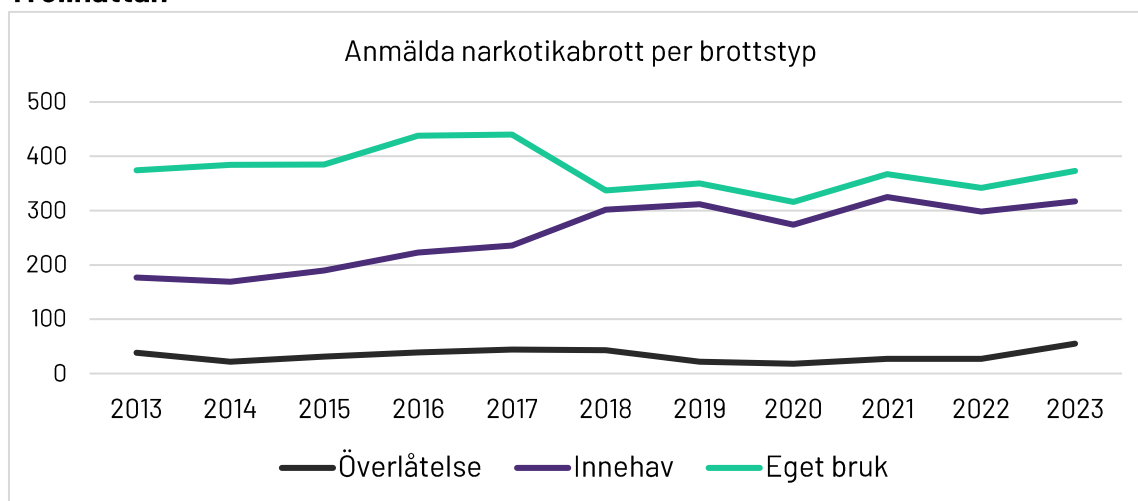
År 2023 utgjordes merparten av de anmälda narkotikabrotten i Trollhättan av eget bruk (50 procent) och innehav (43 procent). Brott om överlåtelse utgjorde 7 procent av de anmälda narkotikabrotten. Överlåtelse är den brottskategori som ökat mest i Trollhättan det senaste året. Sedan 2022 har antalet anmälningar om överlåtelse mer än fördubblats medan anmälningar om innehav har ökat med 6 procent och eget bruk ökat med 9 procent.

Diagram över andel anmälda narkotikabrott per brottstyp i Trollhättan, 2023

Källa: Brottsförebyggande rådet

Diagram över antal anmälda narkotikabrott per brottstyp från år 2013 till år 2023, Trollhättan

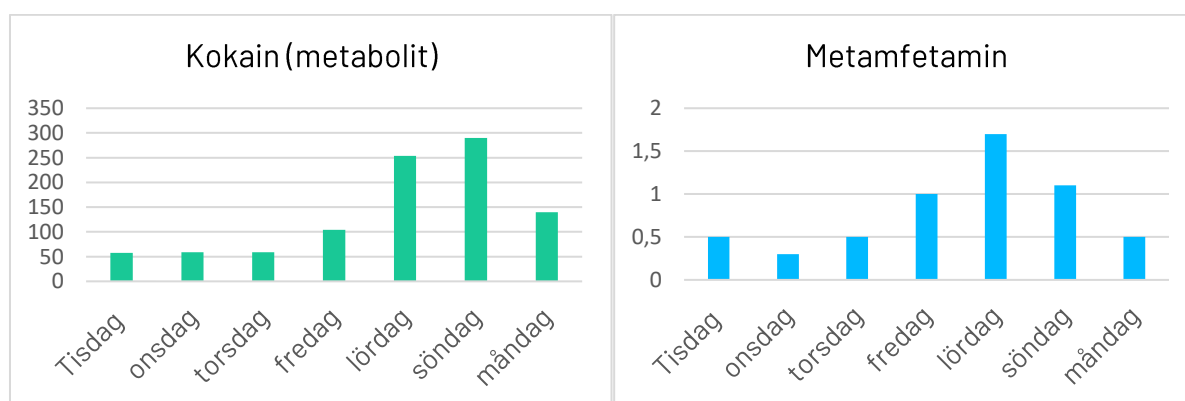
Källa: Brottsförebyggande rådet

6.2. Narkotikamätningar av avloppsvattnet

Mellan den 23:e och 30 april 2024 genomförde Trollhättans stad narkotikamätningar av avloppsvattnet i kommunen. Totalt genomfördes 7 mätningar, en mätning per dygn. Mätningarna genomfördes på Arvidstorps avloppsreningsverk. Totalt analyserades avloppsvattnet efter spår av 9 olika narkotikaklassade substanser; cannabis, kokain, amfetamin, metamfetamin, tramadol MDMA (ecstasy), heroin, ketamin och klormetkatinon (även kallad kristall). Mätningarna visade att samtliga substanser (med undantag för heroin som inte kunde detekteras) fann i avloppsvattnet under den veckan som proverna genomfördes. Det innebär att samtliga substanser brukades under veckan. Hur höga halter som uppmättes varierar mellan olika preparat och olika dagar i veckan.

Halten Cannabis, Amfetamin och Tramadol ligger relativt stabilt under veckan vilket antyder att preparaten brukas i ungefär samma omfattning oavsett veckodag. Som framgår av diagrammen nedan uppvisar Kokain och Metamfetamin däremot tydliga toppar under helgen. Resultaten är förväntade och ligger i linje med de man hittat i andra kommuner.

Diagram 1: Total halt (mg) per 1 000 invånare och dygn

Källa: Lokal narkotikamätning, april 2024

Till skillnad från andra kommuner (däribland Stockholm, Göteborg och Gävle) som ser tydliga toppar av MDMA (Ecstasy) under helgerna så framkommer inget liknande mönster i Trollhättan. Halten MDMA ligger i stället relativt stabilt under veckan med undantag för en tillfällig topp på tisdagen den 23 april. En annan substans som sticker ut något är Ketamin. Halten Ketamin i avloppsvattnet ligger stabilt under veckan med undantag för torsdagen den 25 april då halterna ökar kraftigt. Vad ökningen beror på är oklart men skulle kunna förklaras av det faktum att provet togs torsdagen den 25 april vilket utgör en lönedag för många. Ketamin används även inom sjukvården bland annat för att behandla depression. Det kan därmed vara så att ketaminhalterna är kopplade till

ett legalt bruk snarare än ett illegalt.

För att få en uppfattning om hur höga eller låga narkotikahalterna i avloppsvattnet var jämfördes Trollhättans resultat med resultat från mätningar i Gävle och Växjö. Som framgår av tabellen nedan ligger Trollhättan något högre än Gävle och Växjö vad gäller Cannabis, Kokain och Tramadol. Skillnaderna mellan kommunerna är dock små. Vad gäller Cannabis ligger Trollhättan i snitt 5 mg högre än Gävle och 3 mg högre än Växjö. Om man räknar om resultaten till antal normaldoser innebär det att det i genomsnitt brukades ca 3–5 doser mer Cannabis i Trollhättan per dygn än i de andra kommunerna. Skillnaderna är ännu mindre när det kommer till Kokain. Där påvisar mätningarna att det brukades mellan 0,2–0,3 normaldoser mer i Trollhättan än i de övriga kommunerna.

Tabell: Medelvärde per vecka (mg/1000 invånare och dygn)

	Cannabis	Kokain	Amfetamin	Metamfetamin	MDMA*	ODM- Tramadol*	Ketamin
Trollhättan	49,7	137,5	279,4	0,8	2,8	116,6	1,9
Växjö	47	129	120	n.d.	1,5	91,6	2,2
Gävle	44,8	127,6	518,3	6,3	16,1	63,9	3,5

En sak som är viktig att ha med sig när man tolkar resultaten är att mätningarna i Trollhättan genomfördes under en lönehelg medan mätningarna i Gävle och Växjö genomfördes under en "normalvecka". Eftersom narkotika är relativt kostsamt tenderar narkotikabruket att öka något i samband med att invånarna får mer pengar i plånboken. Det gäller inte minst för preparat som kokain och MDMA som ofta betraktas som "party droger". Det faktum att de uppmätta nivåerna av narkotika är något högre i Trollhättan än i Växjö och Gävle skulle därmed kunna bero på att mätningarna i Trollhättan genomfördes under en lönehelg.

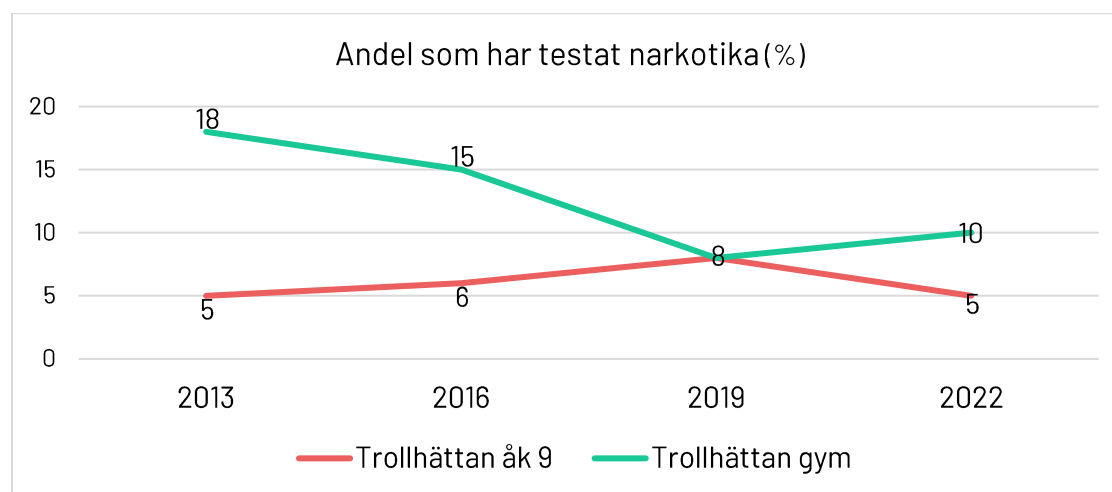
Som framgår av tabellen ovan så uppmättes högre halter av Tramadol i Trollhättan än i Gävle och Växjö. Skillnaderna i halten Tramadol mellan kommunerna är större än skillnaderna i halten kokain och cannabis. Mellan Trollhättan och Gävle skiljer i snitt 52 mg per dygn och 1000 invånare. Eftersom halten Tramadol inte kan konverteras till antal doser är det svårt att avgöra hur stor skillnaden är.

6.3. Narkotikabruk bland ungdomar

Narkotikamätningar genererar ingen information om hur många individer som brukat

narkotika eller vilka målgrupper som använt preparaten. För att få en bild av vilka som brukar använder vi oss i stället av enkätundersökningar. År 2022 genomfördes MUCF:s årliga Lupp-undersökning i Trollhättan. Undersökningen skickades ut till samtliga elever i åk 7–9. Totalt svarade 1612 elever på enkäten. I Lupp-undersökningen ställs bland annat frågor om elevernas drogvanor. År 2022 uppgav totalt 8 procent av eleverna att de någon gång använt narkotika. Enbart 3 procent av eleverna uppgav att de använt narkotika flera gånger. År 2022 genomfördes även CAN:s årliga drogvanundersökning. Undersökningen riktar mot elever i åk 9 samt årskurs 2 på gymnasiet. År 2022 besvarades undersökningen av totalt 488 elever. I CAN:s undersökning framgår att andelen elever som brukat narkotika är något högre bland gymnasieelever än bland högstadieelever. År 2022 var det 5 procent av högstadieeleverna som uppgav att de använt narkotika. I gymnasiet var motsvarande andel 10 procent. Enligt CAN:s undersökning tycks droganvändandet bland unga minska. Sedan 2013 har andelen gymnasieelever som uppger att de använt narkotika nästan halverats. Bland högstadieelever ligger andelen på samma nivå som år 2013.

Diagram över drogvanor bland unga – utveckling över tid

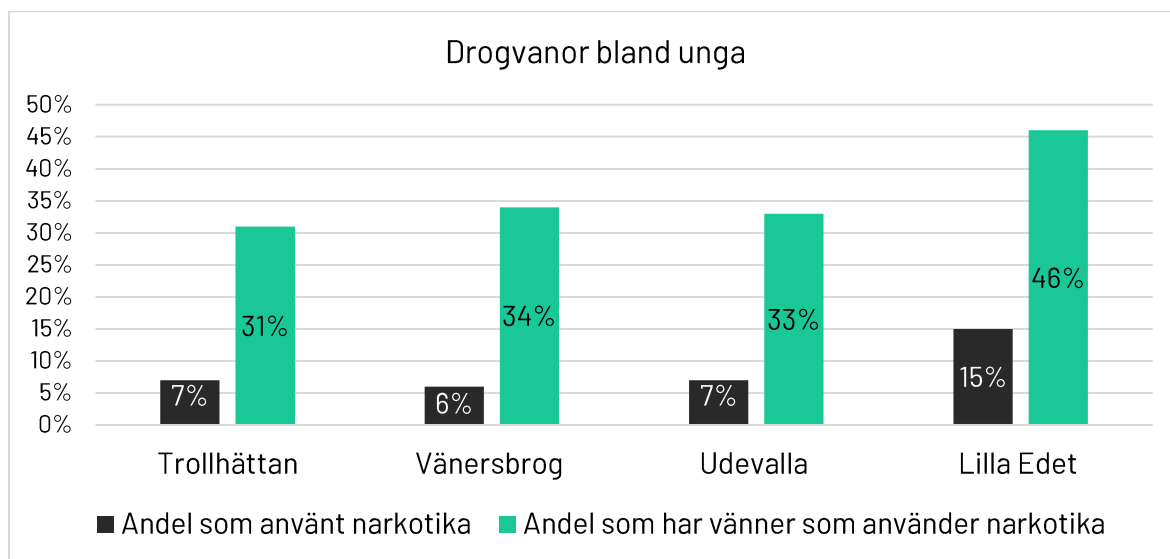
Källa: CAN:s drogvanundersökning, 2022

Andelen ungas som uppger att de använt narkotika ligger i linje med det regionala genomsnittet som även det ligger på 7 procent.¹⁰ Som framgår av tabellen nedan så ligger andelen unga som testat narkotika även på liknande nivåer jämfört med andra kommuner i närområdet. När man genomför enkätundersökningar finns alltid en risk att respondenterna inte svarar sanningsenligt på frågorna. Av den anledningen inkluderar CAN:s drogavaneundersökning även en fråga om huruvida man har vänner som använder

¹⁰ CAN, 2022

narkotika. År 2022 var det 31 procent av eleverna i Trollhättan som uppgav att de har flera vänner som använder narkotika. Det är en betydligt högre andel jämfört med de som uppgav att de själva använder narkotika. Det här skulle kunna indikera att det är fler unga som använt narkotika än vad som framgår av enkäterna.

Diagram över andelen som uppger att de använt narkotika eller har vänner som använder narkotika

Källa: CAN:s drogvanneundersökning, 2022

Vilka preparat brukas bland unga

Av de lokala drogvanneundersökningarna framgår inte vilka preparat som ungdomarna i Trollhättan har använt. I CAN:s regionala enkät framgår dock att Cannabis och Hasch är de absolut vanligaste preparaten bland unga. Detta mönster stöds även av den statistik som samlats in av Trollhättans öppna beroendemottagning för unga, Mini-Maria. Sedan Mini-Maria startade i april 2023 har de haft kontakt med 12 individer i åldern 13–20 år. Av dessa har 9 individer (75 procent) sökt sig till mottagningen för att få stöd med sitt cannabisbruk. Eftersom Mini-Maria är en ny verksamhet och därmed inte haft så många besökare bör man vara försiktig med att göra generaliseringar baserat på besöksstatistiken. Statistiken ger dock en indikation på att den regionala bilden av vilka droger som brukas av unga tycks stämma även i Trollhättan.

Lustgas

Under senare år har användandet av lustgas som berusningsmedel blivit allt vanligare i Sverige och utomlands, ökningen sker främst bland barn och unga vuxna. Lustgas är en färglös gas med en söttaktig lukt som främst används inom sjukvården som ett läkemedel mot smärta samt som drivgas i livsmedelsprodukter.¹¹ Den främsta risken vid användning av lustgas som berusningsmedel kan leda till kortvarig syrebrist och svimning samt vid frekvent användning kan allvarliga nervskador uppkomma.¹² Enligt CAN:s årliga nationella skolundersökning 2023 uppgav 5 procent av eleverna i årskurs 9 att de provat lustgas någon gång och 4 procent att de provat lustgas under de senaste 12 månaderna. I årskurs 2 på gymnasiet svarade 14 procent att de provat lustgas och 10 procent av dem att de provat under de senaste 12 månaderna. Jämför man detta med undersökningen som gjordes 2022 då man för första gången ställde frågan om användandet av lustgas visade statistiken för årskurs 9 oförändrad medan den hade gått ner i årskurs 2 på gymnasiet då den tidigare låg på 14 procent. I undersökningen kan man se att användandet var lika vanligt bland flickor och pojkar men också vanligare i våra storstadsområden.¹³

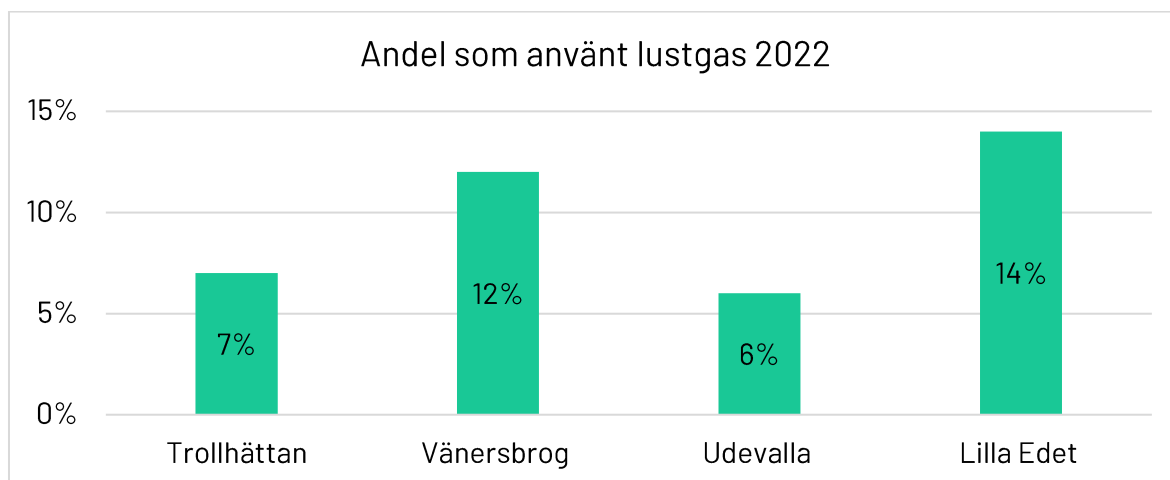
Ser man till hur man har svarat på CAN undersökningen 2022 i Trollhättan ligger snittet för att någon gång använt lustgas i årskurs 9 på 6 procent och i årskurs 2 på gymnasiet på 12 procent vilket är lägre än i närliggande kommuner som Vänersborg och Lilla Edet.

¹¹ [Frågor och svar om lustgas – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/fragor-och-svar-om-lustgas/)

¹² [En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, SOU 2024:23 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/trycktryckt/2024/02/en-trygg-uppvaxt-utan-nikotin-alkohol-och-lustgas/)

¹³ [CAN:s nationella skolundersökning 2023 | CAN Rapport 223](https://www.can.se/rapporter/can-rapport-2023/)

Diagram över andel av eleverna i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet som uppger att de använt lustgas

Källa: CAN:s drogvaneundersökning, 2022

I Embrace har vi sedan 2022 fått in rapporter som avser lustgas främst genom nedskräpning. Detta i form av att rapportörer hittat använda lustgastuber utomhus till exempel i skogsområden, bostadsområden eller i miljörum. Många gånger har det rapporterats om lustgaspatroner av stora digniteter. Rapporteringen som avser lustgas har ökat från 12 rapporter under 2022 till 65 rapporter under 2023. Viktigt att komma ihåg är dock att staden började använda Embrace som rapporteringssystem under 2022 och att antalet rapportörer har utökats med tiden vilket också genererat fler rapporter samt fler platser.

Sett till vilket område där vi fått in flest rapporter som avser lustgas ligger Lextorp överrepresenterat med 21 rapporter 2023 vilket är en ökning från 2022 då det inkom endast 3 rapporter från det området. Dessa rapporter innefattar främst nedskräpning i form av att man har hittat använda lustgastuber på olika platser i bostadsområdet alternativt i soprum eller källare. I övrigt har det inkommit rapporter spritt över staden dock är det relativt få. Några områden där det har inkommit rapporter i området Sylte samt i Skoftebyn. I dessa områden har man hittat använda lustgastuber i miljörum eller i skogspartier. De rapporter som har inkommit i de centrala delarna innefattar att man har hittat använda lustgastuber i miljörummen.

I januari 2026 föreslås en ny lag samt förordning träda i kraft som bland annat innebär att det ska bli förbjudet att sälja lustgas till någon under 18 år samt att det endast kommer få säljas i begränsad mängd eller för användning i näringsverksamhet. Detta kommer innebära att en privatperson inte kan köpa stora tuber med lustgas eller storpack av mindre patroner. Dock ska det fortsatt vara möjligt för näringsidkare att

köpa större kvantiteter av lustgas och utredningen nämner ingenting vad gäller att handla lustgas på nätet.¹⁴ Regleringen kan innebära att vi inte kommer få samma problematik vad gäller nedskräpning av lustgaspatroner då man inte kommer kunna handla flertalet lustgaspatroner i butik, dock säger den inte något om hur detta ska tas om hand inom näthandeln.

6.4. Narkotikabruk bland vuxna

I dagsläget genomförs inga enkätundersökningar som påvisar hur narkotikabruket bland vuxna ser ut på kommunal nivå. Enligt CAN:s nationella drogvaneyundersökning från 2021 var det ca 8 procent av befolkningen i åldern 17–84 som uppgav att de använt narkotikaklassat preparat eller läkemedel under de senaste 12 månaderna. Ca 3 procent uppgav att de använt narkotika under de senaste 30 dagarna. Enligt undersökningen är det något vanligare att män brukar narkotika jämfört med kvinnor. Narkotikabruk är vanligast i den yngsta åldersgruppen, personer 17–29 år. Jämfört med övriga åldersgrupper var det mer än dubbelt så vanligt att ha använt narkotika i den här åldersgruppen jämfört med övriga (se tabell nedan).

Tabell 19. Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har använt narkotikaklassat preparat och/eller läkemedel under de senaste 12 månaderna, uppdelat på ålder.

	2017	2021
17–29 år	15,3	14,2
20–49 år	8,0	6,7
50–64 år	6,0	5,7
65–84 år	5,9	6,1

Källa: CAN

Cannabis var den typ av narkotika som störst andel uppgav att de hade använt. Totalt var det ca 3 procent av respondenterna som uppgav att de hade använt cannabis de senaste 12 månaderna. Det var vanligare bland män (4 procent) än bland kvinnor (2,3 procent). Andelen personer som uppgav att de använt Cannabis de senaste 30 dagarna var ca 1 procent. Efter cannabis var narkotikaklassade läkemedel den typ av substans som flest uppgav att de använt. År 2021 uppgav ca 5 procent av respondenterna att de använt narkotikaklassade läkemedel under de senaste 12 månaderna.

¹⁴ [En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, SOU 2024:23 \(regeringen.se\)](#)

Tabell: Andel (%) i befolkningen (17–84 år) som har använt narkotikaklassat preparat och/eller läkemedel under de senaste 12 månaderna

	2013	2017	2021
Cannabis	2,5	3,6	3,1
Narkotikaklassade läkemedel ¹⁵	-	5,3	4,7
Kokain	0,5	0,9	1,0
Ecstasy	0,4	0,7	0,6
Amfetamin	-	0,5	0,6
Hallucinogener	0,3	0,4	0,4
Opiater	-	0,2	0,1

Källa: CAN

Narkotikamissbruk bland vuxna i Trollhättan

Som nämndes ovan genomförs idag inga enkätundersökningar som tittar på vuxnas drogvanor på lokal nivå. Som följd är det svårt att få en bra bild av hur missbruket ser ut. Utredningsgruppen Vuxen och beroendestöd som arbetar med att ge råd och stöd och beslutar om behandlingsinsatser har idag 188 pågående ärenden. Av dessa rör 77 ärenden (94 procent) missbruk. Det har dessvärre inte gått att få fram statistik från tidigare år. Av den anledningen går det inte att bedöma om andelen personer som sökt stöd för missbruk har ökat eller minskat.

6.5. Narkotika i krogmiljön

Trollhättans stad och polisen genomför tillsynsarbete i form av samverkansmetoden Krogar mot knark på krogar och hotell i Trollhättan en gång i månaden. Under tillsynsbesöken görs svepningar efter kokain på samtliga krogar och hotell som ingår i samverkan. Svepningarna resulterar i utslag för kokain på flertalet krogar vid varje tillsynsrunda. Det finns även indikationer på att försäljning av narkotika förekommer inne på krogarna och att försäljarna rör sig mellan olika krogar under kvällarna.

Narkotikaförsäljning sker i centrum, främst kvälls- och nattid kopplat till kroglivet men det förekommer även på dagtid när det finns ett flöde av människor i handelsstråket längs Kungsgatan och dess sidogator, på Drottningtorget samt på Resecentrum. Misstänkt narkotikaförsäljning har även skett vid Kanaltorget samt i området söder om Klaffbron. I den trygghetsundersökning som genomfördes i mars 2024 uppger

¹⁵ Statistiken avser användning av narkotikaklassade läkemedel på ett icke-förskrivet sätt. De läkemedelstyper som efterfrågades var smärtstillande medel, söm-/lugnande medel samt centralstimulerande medel.

allmänhet att man ser synlig narkotikaförsäljning på dessa platser i centrum och att det bidrar till otrygghet. Genom metoden Drogfria platser har delar av centrum kartlagts för att identifiera platser som är särskilt utsatta för öppen narkotikaförsäljning eller öppet bruk av narkotika och alkohol.

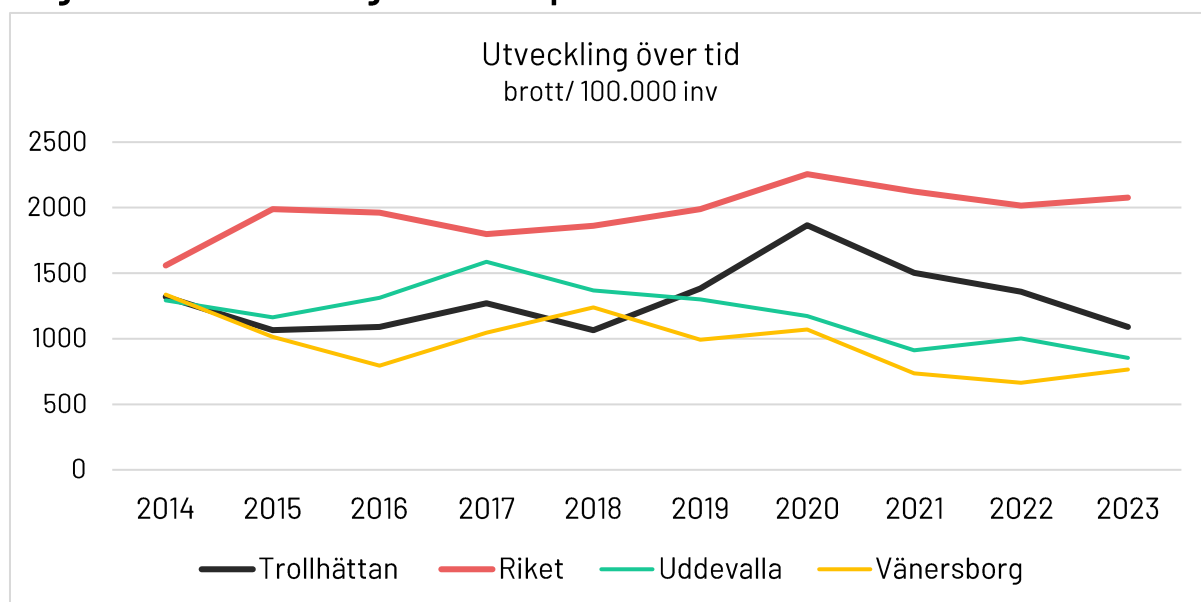
För att möjliggöra försäljning av narkotika göms den på olika platser och transportmedel av olika slag, som elsparkcyklar och kollektivtrafik, är viktiga hjälpmedel för att möjliggöra narkotikaförsäljningen. Kommunikationen mellan köpare och säljare sker ofta genom internet.

7. Skadegörelse

7.1. Anmällda brott

År 2023 anmäldes 645 skadegörelsebrott i Trollhättan, vilket innebär en minskning med 20 procent jämfört med året innan. Samtliga typer av skadegörelsebrott minskade. De brottstyper som minskade mest var skadegörelse genom brand (-50 procent) och skadegörelse mot stat, kommun och landsting (-43 procent). Om man tittar på utvecklingen under den senaste 10 årsperioden skiljer sig Trollhättan från riket i stort. På nationellnivå har antalet skadegörelsebrott ökat med 45 procent sedan 2014. I Trollhättan har antalet skadegörelsebrott i stället minskat med 14 procent. Som framgår av diagrammet nedan har antalet anmälda skadegörelsebrott dock varierat något under den senaste 10 årsperioden.

Diagram: Anmällda skadegörelsebrott per 100 000 invånare

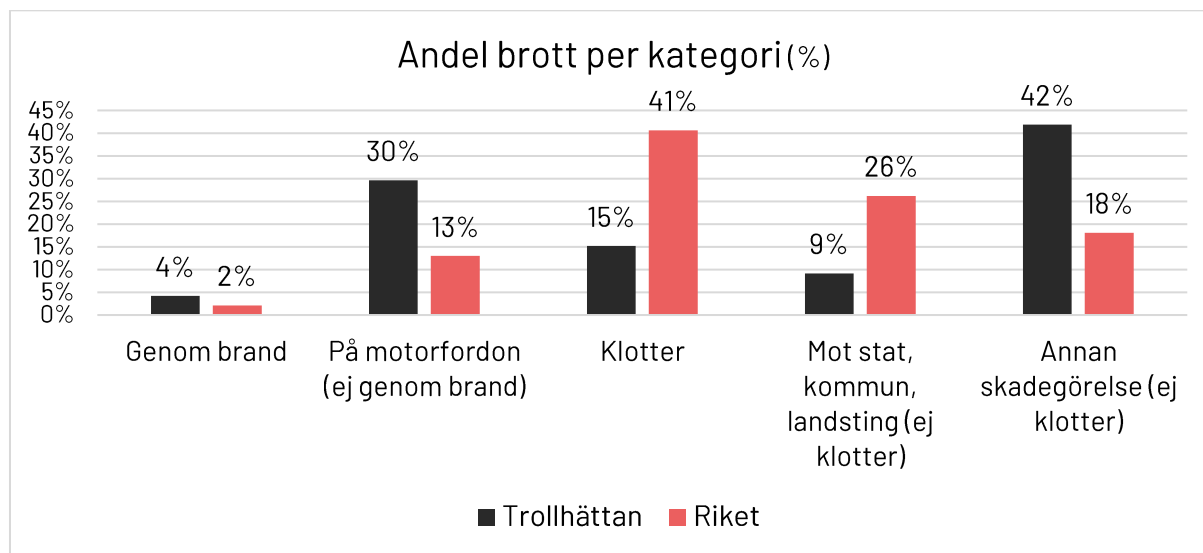
Källa: Brottsförebyggande rådet

När det kommer till anmälda skadegörelsebrott så ligger antalet skadegörelsebrott per 100 000 invånare betydligt lägre i Trollhättan jämfört med rikssnittet. Antalet anmälda skadegörelsebrott är dock högre i Trollhättan jämfört med andra närliggande kommuner. Skillnaden mellan kommunerna har dock minskat under de senaste åren. Viktigt att ha med sig är att statistik över antal anmälda brott enbart påvisar de brott som anmälts till polisen. Mängden skadegörelsebrott som registreras varierar beroende på berörda aktörers rutiner vid rapportering och registrering av brott. Det är därmed inte omöjligt att skillnader i anmälda brott mellan olika kommuner beror på variationer i anmälningsbenägenhet. Olika aktörers rutiner för anmälan av skadegörelse kan även påverka hur statistiken varierar från år till år. Det är exempelvis inte ovanligt att aktörer väljer att samla stora mängder skadegörelsebrott och anmäla dessa vid ett och samma tillfälle, vilket innebär att brotten i dessa fall kan härröra från tidigare år.¹⁶

Vilken typ av skadegörelsebrott anmäls

Om man tittar på vilken typ av skadegörelse som anmäls så skiljer sig Trollhättan något från riket. På nationell nivå är klotter den absolut vanligaste typen av skadegörelse (41 procent) följt av skadegörelse mot stat, kommun och landsting (26 procent). I Trollhättan utgör klotter och skadegörelse mot stat, kommun och landsting en betydligt mindre andel av det totala antalet anmälda skadegörelsebrott, enbart 15 respektive 9 procent. I Trollhättan är det i stället annan skadegörelse (42 procent) och skadegörelse på motorfordon (30 procent) som är de vanligaste typerna av skadegörelsebrott.

Diagram: Andel anmälda brott per brottskategori 2023 (%)

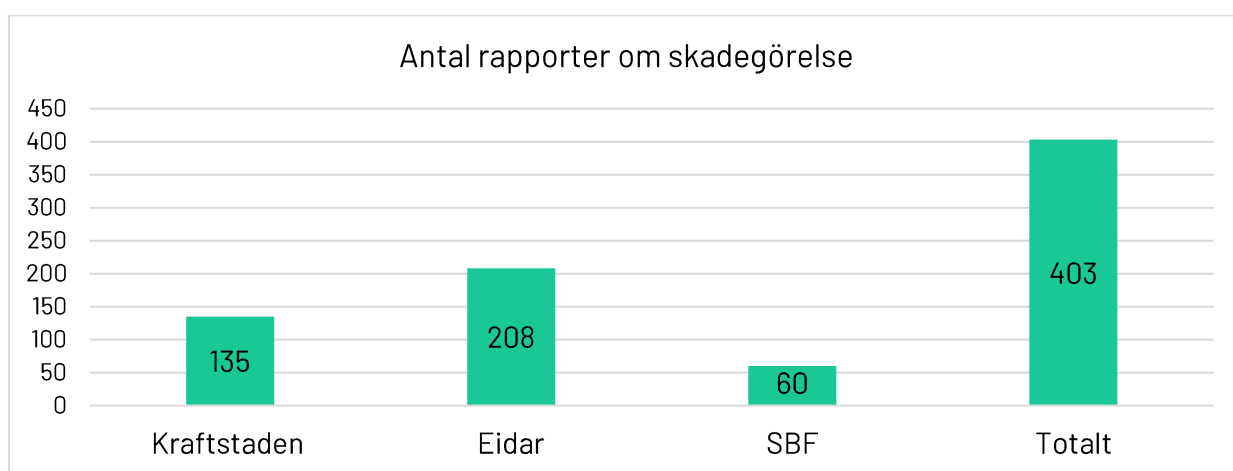
Källa: Brottsförebyggande rådet, 2023

¹⁶ Brottsförebyggande rådet, 2023 ([Infon är hämtad här](#))

7.2. Skadegörelse mot kommunen

Som nämns ovan utgör skadegörelse mot stat, kommun och landsting en relativt liten andel (knappt 10 procent) av det totala antalet anmälda skadegörelsebrott i Trollhättan. År 2023 inkom enbart 59 anmälningar om skadegörelse mot stat, kommun och landsting. Brottskategorin inkluderar dock inte alla skadegörelsebrott som drabbar kommunens fastigheter och verksamheter. Enligt uppgifter från Kraftstaden, Eidar och Samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF) inkom totalt 403 rapporter om skadegörelse år 2023. Av dem var 60 riktade mot SBF, 135 mot Kraftstaden och 208 mot Eidar.

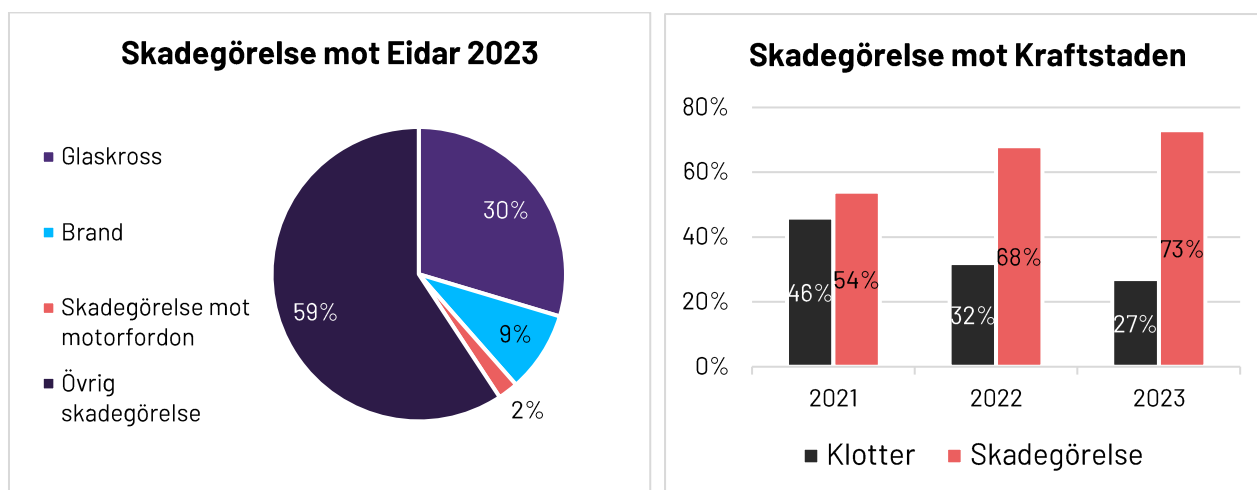
Diagram över antal rapporter om skadegörelse från Samhällsbyggnadsförvaltningen, Kraftstaden och Eidar 2023

Källa: Samhällsbyggnadsförvaltningen, Kraftstaden och Eidar, 2023

Andelen felanmälningar avseende klotter som inkommer till SBF har legat på liknande nivåer under de senaste 3 åren. Både Eidar och Kraftstaden har dock sett en minskning i antalet fall av skadegörelse år 2023 jämfört med föregående år. Mellan år 2022 och 2023 minskade skadegörelsen hos Eidar med 22 procent. Hos Kraftstaden minskade skadegörelsen med 20 procent. Om man tittar på vilken typ av skadegörelse som drabbar de kommunala bolagen så är det i huvudsak övrig skadegörelse. År 2023 utgjorde glaskross och övrig skadegörelse 57 procent av den totala skadegörelsen. Klotter stod för en dryg tredjedel (35 procent). En liknande fördelning återfinns hos Kraftstaden. År 2023 utgjorde övrig skadegörelse 73 procent av den totala skadegörelsen medan klotter stod för 27 procent.

Diagram över skadegörelse per kategori (%)

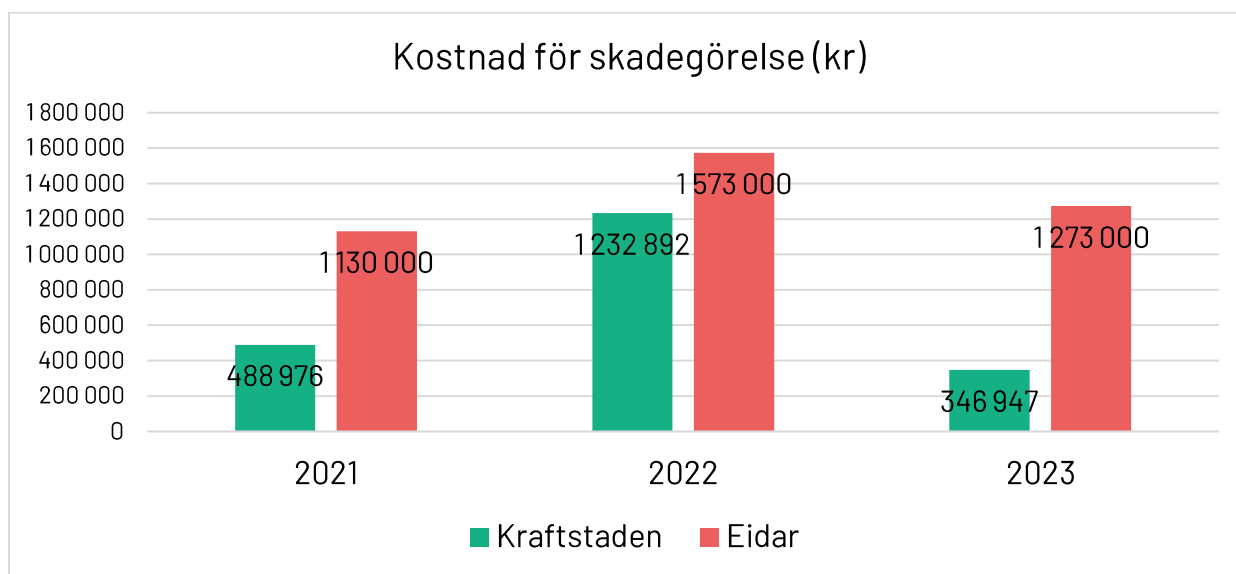

Källa: Embrace; Kraftstaden

Kostnaden för skadegörelse

Skadegörelse genererar stora kostnader för stadens verksamheter. År 2023 kostade skadegörelsen mot Kraftstaden, Eidar och Samhällsbyggnadsförvaltningen närmare 2 miljoner kronor. Jämfört med 2021 har kostnaderna för skadegörelse ökat med 17 procent. I takt med att antalet fall av skadegörelse går ner så minskar kostnaderna. År 2023 var kostnaderna 22 procent lägre än året innan.

Diagram över kostnad för skadegörelse per år i kronor.

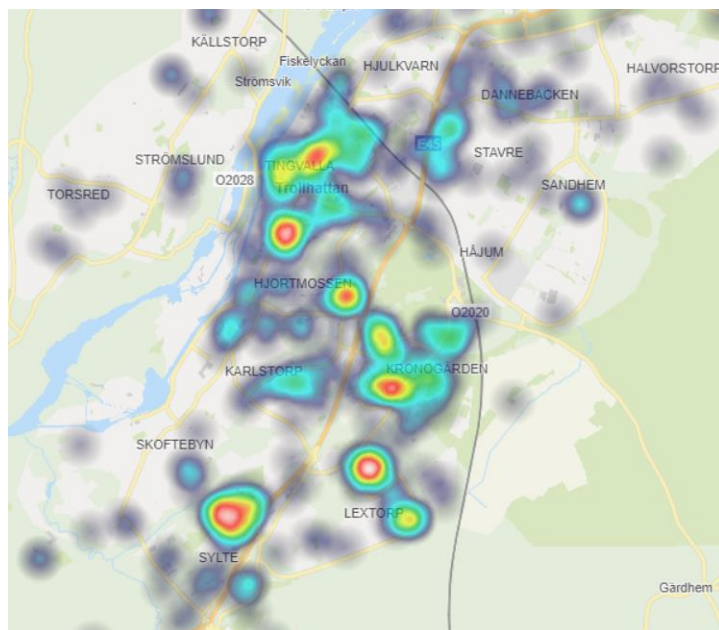

Källa: Eidar & Kraftstaden

Vart sker skadegörelsen?

Som framgår av bilden nedan är skadegörelsebrotten i Trollhättan inte jämnt fördelade över staden. År 2023 inträffade flest skadegörelsebrott i Centrum, Hjortmossen, Karlstorp, Kronogården, Lextorp och Sylte. Om man tittar specifikt på brottskategorin skadegörelse mot stat, kommun och landsting ser den geografiska fördelningen av brotten något annorlunda ut. Då är det enbart Centrum och Sylte som utgör så kallade hotspots.

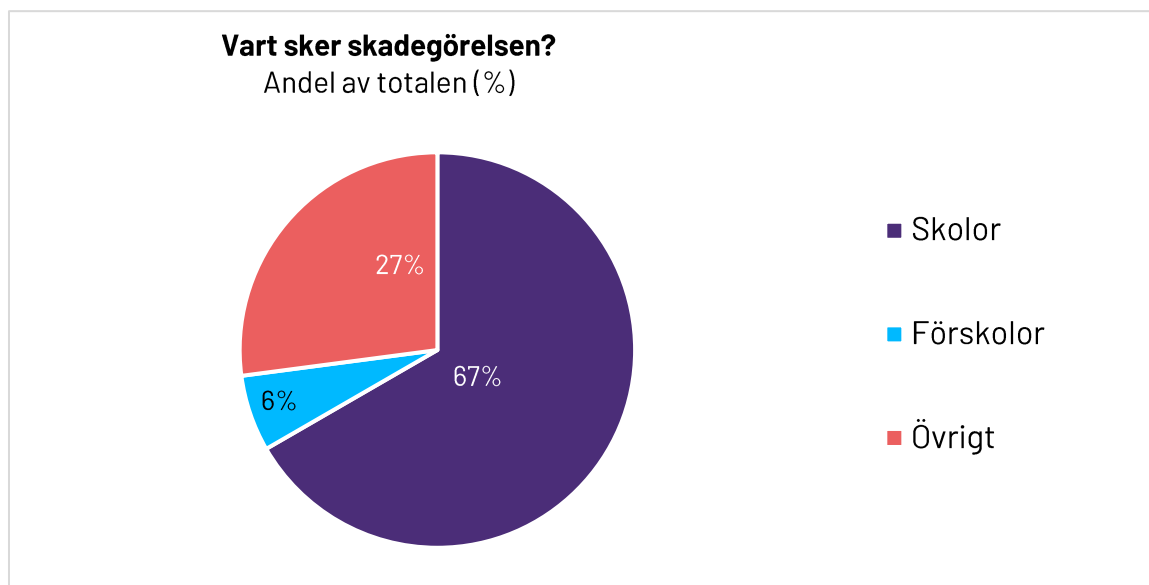
Bild: Heatmap över samtliga anmälda skadegörelsebrott 2023

Källa: Polismyndigheten, 2023

Av den skadegörelse som Eidar rapporterade in 2023 inträffade 75 procent i Kronogården, Lextorp och Sylte. Även Innovatum/Skoftebyn hade relativt mycket skadegörelse (10 procent). Om man tittar på Kraftstadens rapporter så framgår att majoriteten av skadegörelsen (67 procent) inträffade på skolor, 6 procent på förskolor och 27 procent på kraftstadens övriga fastigheter (fritidsgårdar, idrottshallar, kontorslokaler och så vidare).

Diagram över skadegörelse mot Kraftstadens fastigheter 2023

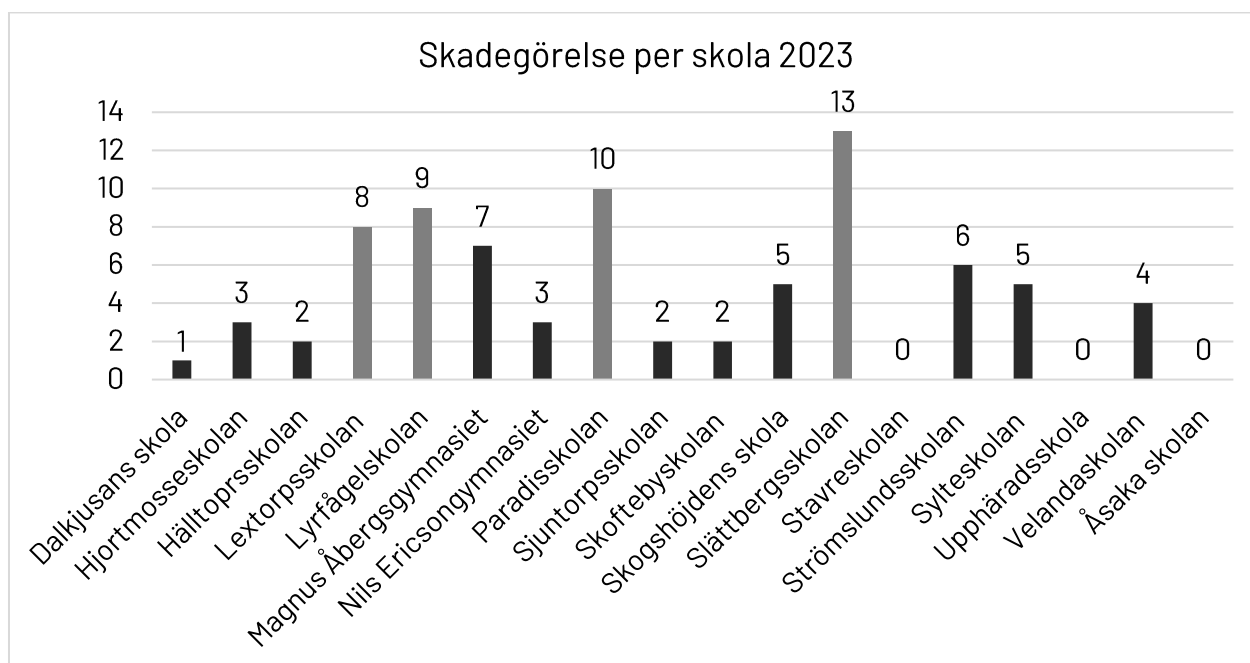
Källa: Kraftstaden

Skadegörelse på skolor

Under de senaste 3 åren har mellan 60–70 procent av skadegörelsen på Kraftstadens fastigheter skett på skolor och mellan 5–15 procent har inträffat på förskolor. Den skola som hade mest skadegörelse år 2023 var Slättbergsskolan (13 stycken) följt av Paradisskolan (10st), Lyrfågelskolan (9st) och Lextorpsskolan (8 stycken). Vilken skola som är värst drabbad av skadegörelse har varierat från år till år. År 2021–2021 var Sylteskolan den skola som hade mest skadegörelse med 12 fall av skadegörelse år 2021 och 15 fall år 2022. År 2023 hade Sylteskolan enbart 5 fall av skadegörelse. Av de skolor som haft mest skadegörelse år 2023 är det egentligen bara Paradisskolan som haft ett högt antal fall av skadegörelse under de senaste två åren¹⁷. Lextorpsskolan var väldigt hårt drabbad år 2021 med 20 fall av skadegörelse. Även om skolan fortsatt utgör en av skolorna med flest fall av skadegörelse har problematiken minskat. År 2022 hade skolan enbart 5 fall av skadegörelse, år 2023 hade skolan 8 fall.

¹⁷ 10 fall år 2023, 11 fall år 2022 och 1 fall år 2021

Diagram över antal fall av skadegörelse per skola 2023

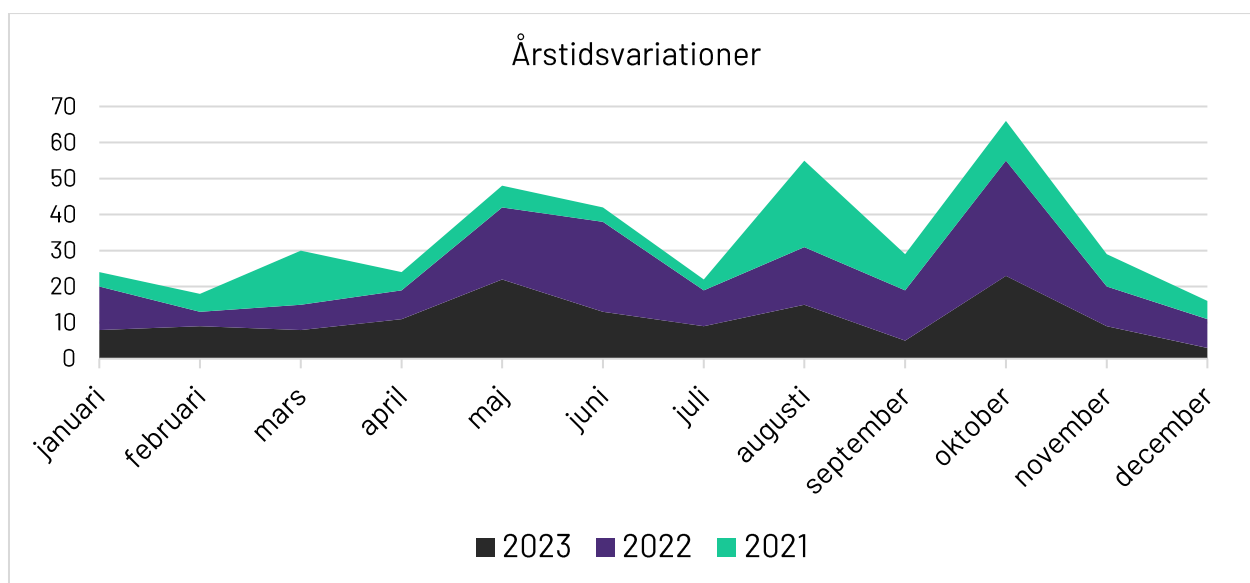

Källa: Kraftstaden

När sker skadegörelsen

Om man tittar på när på året som skadegörelsen mot Kraftstadens fastigheter har skett så varierar det något från år till år. Gemensamt för samtliga studerade år är att skadegörelsen tycks nå en topp i maj, augusti och oktober.

Diagram över antal inkomna rapporter om skadegörelse till Kraftstaden, per månad 2021-2023

Källa: Kraftstaden

8. Bostadsinbrott

8.1. Bostadsbeståndet i Trollhättan

38 procent av bostadsbeståndet i Trollhättan bestod år 2020 av småhus och 55 procent av lägenheter i flerbostadshus. Boende i flerbostadshus sker oftast genom upplåtelseformerna hyresrätt och bostadsrätt. 70 procent av småhusen finns i Trollhättans tätort där de utgör ca 30 procent av bostadsbeståndet. På landsbygden och i de mindre tätorterna utgör småhusen ca 88 procent av bostadsbeståndet¹⁸.

8.2. Grannsamverkan

I Trollhättan finns ca 200 grannsamverkansområden. Grannsamverkan syftar till att öka tryggheten och minska brottsligheten inom ett bostadsområde. I varje grannsamverkansområde finns en ansvarig kontaktperson. Alla grannar har ansvar att informera varandra om det är något som avviker från det normala så att man kan vara mer vaksam i sitt område. Om man blir utsatt för brott, till exempel inbrott eller stöld, så ska man göra polisanmälan och informera samordnaren för grannsamverkan i Trollhättans Stad. Grannsamverkansområdena kan också informera samordnaren för grannsamverkan i Trollhättans Stad om händelser som skapat otrygghet men som inte utgjort något brott, och på så sätt bidra till det löpande lägesbilsarbetet.

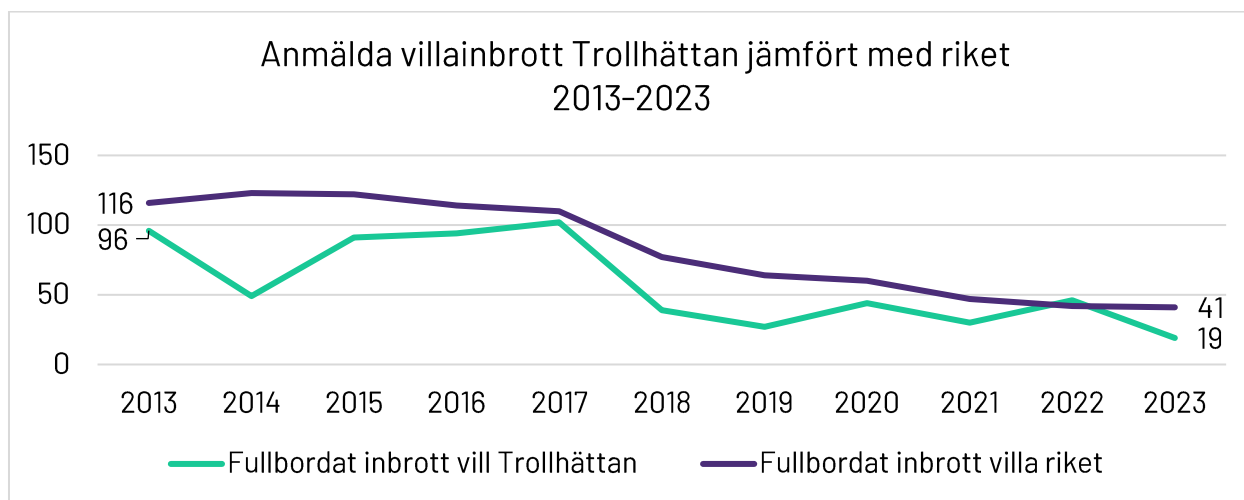
8.3. Inbrott i bostäder Trollhättan jämfört med riket

Villainbrott

Över en tioårsperiod har Trollhättan legat lägre i antal villainbrott jämfört med riket med undantag för ett år, år 2022. Sedan 2017 är det en tydlig nedåtgående trend i villainbrott både nationellt och lokalt. Sedan toppen 2017 fram till 2023 har villainbrotten minskat med 81,3 procent i Trollhättan (anmälningar om inbrott kan dock inkomma i efterhand). De flesta grannsamverkansområdena omfattar områden med villahushåll, vilket kan vara en möjlig förklaring, även om inbrott också sker i områden med grannsamverkan. De flesta villainbrotten sker i tätorten.

¹⁸ Riktlinjer för bostadsförsörjning 2021–2026

Diagram över utvecklingen av antalet anmälda villainbrott mellan åren 2013–2023 i Trollhättan jämfört med riket

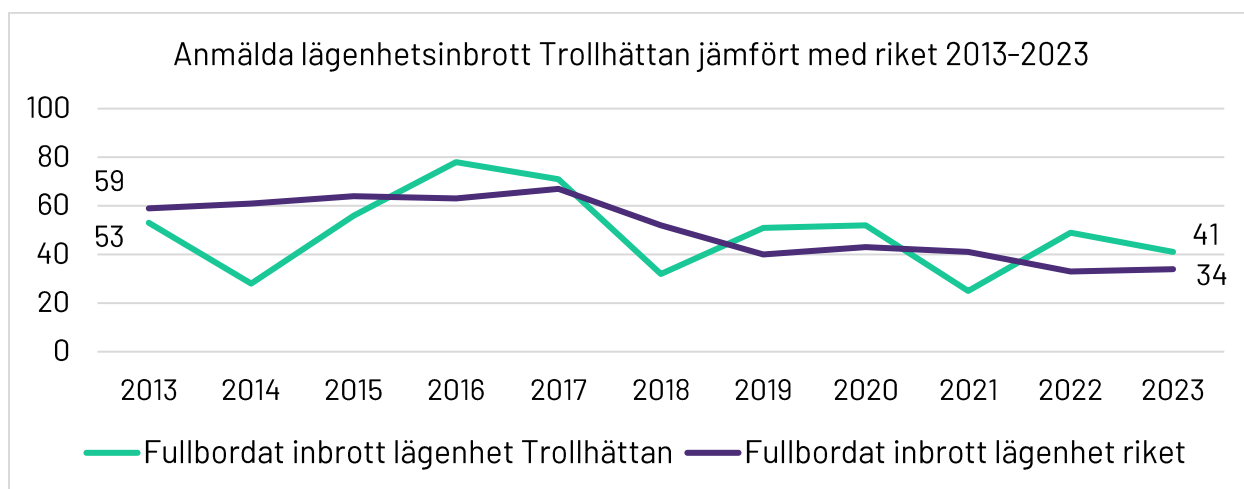

Källa: Brottsförebyggande rådet

Lägenhetsinbrott

När det gäller inbrott i lägenheter ligger Trollhättan lägre än riket hälften av åren över en tioårsperiod. Det är stora skiftningar mellan de olika åren och det finns en nedåtgående trend från 2016 även när det gäller lägenhetsinbrott även om den inte är lika tydlig som för villainbrotten med en minskning på 41,4 procent lokalt. Grannsamverkan är inte lika vanlig för flerbostadshus och av de totalt ca 200 grannsamverkansområdena är det ca 20 som består av områden med flerbostadshus. Inom vissa större grannsamverkansområden är det även blandat med småhus, radhus och flerbostadshus.

Diagram över utveckling av antalet anmälda lägenhetsinbrott mellan åren 2013–2023 i Trollhättan jämfört med riket

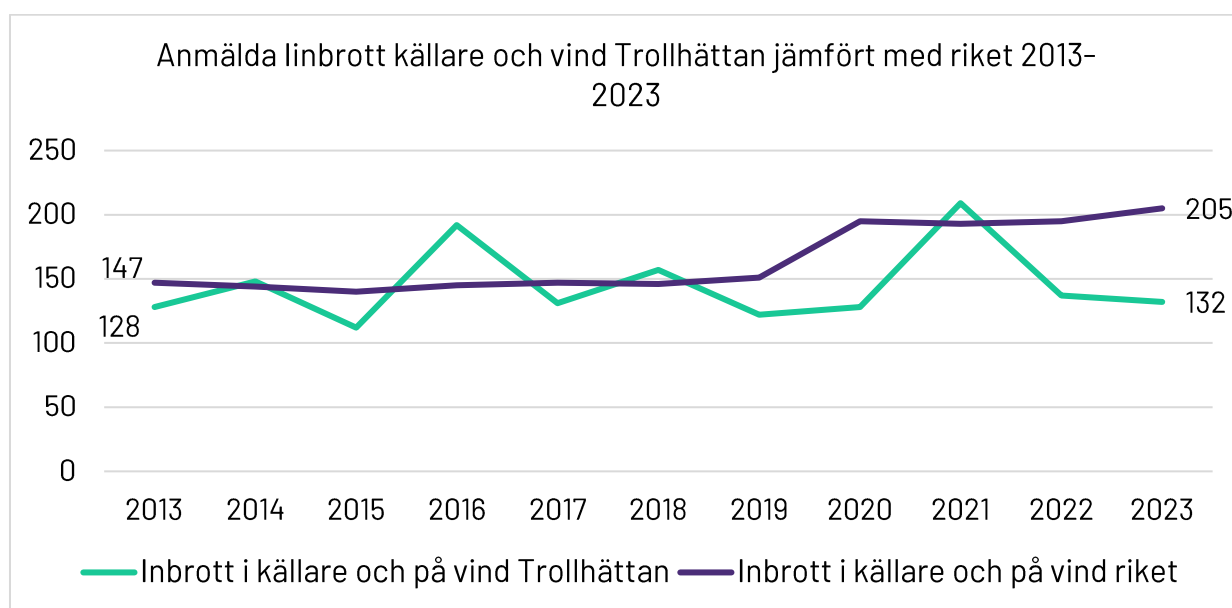

Källa: Brottsförebyggande rådet

Inbrott i källare och vind

För inbrott i källare och på vind ligger Trollhättan lägre än riket sju av de senaste tio åren. Även här finns en del variationer i antal över de olika åren. En tydlig topp ses under 2021 då både villa- och lägenhetsinbrott minskade och det även fanns pandemirestriktioner och fler människor kan antas ha befunnit sig inomhus i sina bostäder. Det kan vara en möjlig orsak till att fler inbrott skedde i källare och på vindar, när fler boende befann sig inne i sina bostäder under längre tider än normalt, under dagtid och semestertider.

Diagram över utveckling av antalet anmälda inbrott i källare och förråd mellan åren 2013–2023 i Trollhättan jämfört med riket

Källa: Brottsförebyggande rådet

8.4. Analys och samlad bedömning

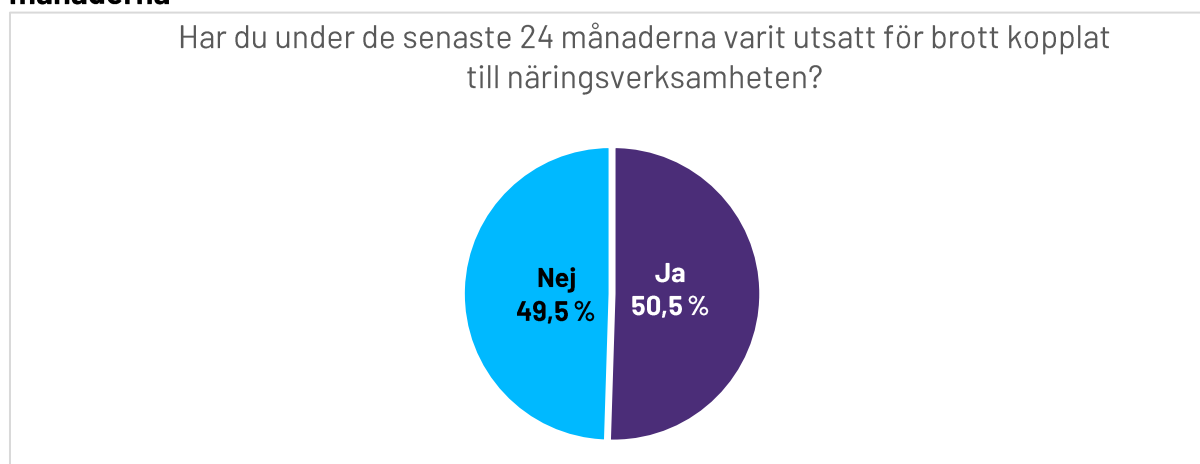
Trollhättan ligger generellt lägre än riket inom alla tre kategorier av inbrott. Det finns en etablerad grannsamverkansverksamhet med många aktiva områden, vilket kan antas bidra till en god effekt.

9. Brott mot näringslivet

9.1. Näringslivets utsatthet för brott

I november 2022 gjordes en lokal enkätundersökning med företagare i Trollhättan. Totalt svarade 94 företag på undersökningen. I undersökningen ställdes bland annat frågor om brottsutsatthet, anmälningsbenägenhet, förtroende för polisen samt i vilken utsträckning man samverkar med andra företagare eller fastighetsägare. Undersökningen visade att 50,5 procent av de svarande företagen uppgav att de utsatts för ett eller flera brott under de senaste 24 månaderna. Det innebär att brottsutsattheten är betydligt högre bland företag än bland privatpersoner. I den nationella trygghetsundersökningen som studerar brottsutsatthet bland privatpersoner uppger ca 20 procent av respondenterna att de utsatts för ett brott under de senaste 12 månaderna.¹⁹ I den lokala trygghetsmätningen är andelen ännu lägre. Där uppger enbart 9,7 procent att de utsatts för ett brott under det senaste året. Utsattheten bland företagen i Trollhättan är något högre jämfört med det nationella snittet som visar att brottsutsattheten bland företag nationellt ligger på mellan 49–41 procent.²⁰ De nationella undersökningarna är dock inte direkt jämförbara med den lokala.²¹ Det går därmed inte att med säkerhet att säga att brottsutsattheten är högre i Trollhättan än på andra platser.

Diagram över andel företag som angett att de blivit utsatta för brott de senaste 24 månaderna

Källa: Lokal trygghetsundersökning Näringsliv, 2022

¹⁹ Nationell trygghetsundersökning, 2023

²⁰ Stiftelsen Tryggare Sverige, Företagens trygghetsundersökning 2023; Svenskt näringsliv
Brottslighetens kostnader, 2023

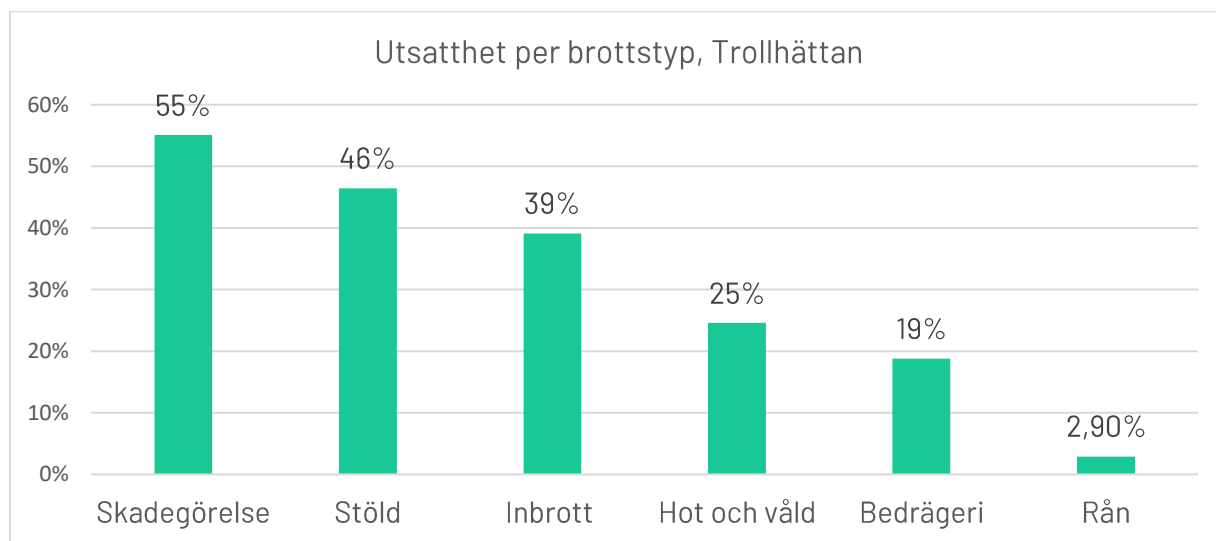
²¹ De andra undersökningarna tittar på brottsutsatthet under de senaste 12 månaderna. Den lokala mätningen i Trollhättan visar brottsutsatthet under de senaste 24 månaderna.

9.2. Vilka brott blir man utsatt för?

Skadegörelse och stöld är de vanligast förekommande brotten både lokalt och nationellt. I den lokala enkätundersökningen uppger drygt hälften (55 procent) av alla företag att de blivit utsatta för skadegörelse under de senaste 24 månaderna. 46 procent av företagen uppger att de har blivit utsatta för stöld. Utsattheten för bedrägerier bland företagarna i Trollhättan ligger på 19 procent. Resultatet är i linje med de nationella undersökningarna som även de visar att ca en femtedel av företagen blivit utsatta för bedrägerier.

Det har även framkommit i dialoger med näringsidkare i Trollhättan att man upplever problem med stölder. Enligt näringsidkarna utsätts de för såväl småskaligt snatteri som omfattande organiserade stölder. Vilka typer av stölder näringsidkarna utsätts för varierar mellan olika branscher. En bransch som är särskilt utsatt är dagligvaruhandeln som uppger att de har stora problem med organiserade köttstölder. Stölderna är ofta omfattande, för stora butiker kan det handla om stölder på upp till 100 000 kronor i månaden. Även detaljhandeln har problem. Det handlar då oftast om mindre stölder men dessa kan ske relativt frekvent. På Överby händer även att butiker drabbas av mer organiserade stölder.

Diagram över utsatthet per brottstyp bland företag i Trollhättan

Källa: Lokal trygghetsundersökning näringsliv, 2022

Utsattheten för hot och våld ligger högre i Trollhättan än i de nationella undersökningarna. I Trollhättan uppger en fjärdedel (25 procent) av företagen att de blivit utsatta för hot eller våld under de senaste 24 månaderna. I de nationella undersökningarna landar utsattheten för hot och våld på mellan 7–12 procent. Det kan

finnas flera förklaringar till detta. I de nationella undersökningarna har man valt att inkludera brottstypen "Trakasserier mot företagets anställda" som en separat kategori utöver hot, utpressning och våld. Denna kategori saknas som ett alternativ i den lokala undersökningen i Trollhättan. Det kan därmed vara så att de svarande har räknat in trakasserier under kategorierna hot och våld, vilket i sin tur kan ha bidragit till att Trollhättan rapporterar en högre andel incidenter i just denna kategori. En annan faktor som kan ha spelat in är det faktum att majoriteten av respondenterna som svarade på den lokala enkäten i Trollhättan var verksamma inom handelsbranschen. Handelsbranschen är en sektor som är särskilt utsatt för hot och våld. Det faktum att andelen respondenter från denna sektor var högre i den lokala undersökningen än i de nationella kan därmed ha påverkat resultatet.

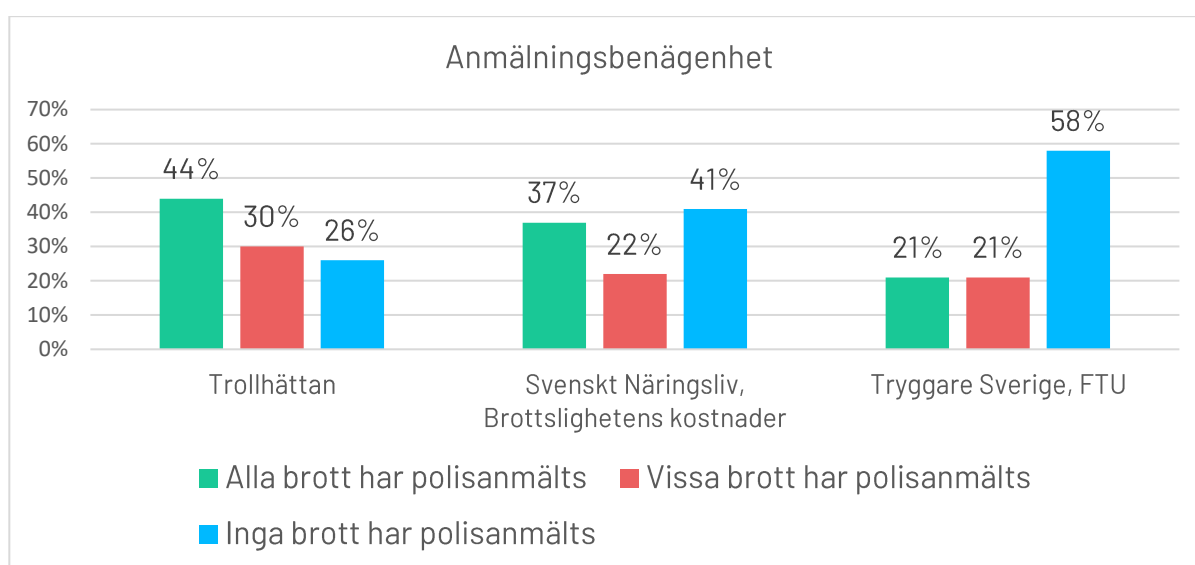
Att de lokala näringsidkarna i Trollhättan utsätts för hot, våld eller trakasserier är något som framkommer i dialogen med näringslivet. I de samverkansform som staden deltar i tillsammans med näringslivet berättar representanter från både handels- och restaurangbranschen att hot och trakasserier förekommer relativt frekvent. Hot, våld och trakasserier förekommer ofta i samband med att personalen agerar gränssättande på olika sätt. Det kan till exempel handla om att man ber en kund uppvisa legitimation eller att man säger till kunder som betar sig ordningsstörande. På en del ställen är aggressiva och hotfulla reaktioner på personalens gränssättande så pass vanligt förekommande att det numera upplevs som normalt av personalen. Personalen reagerar inte längre särskilt stark på den här typen av situationer och anmäler sällan till polisen. En del verksamheter är mer utsatta än andra. En gemensam nämnare för de företag som är särskilt utsatta är att de ofta har en relativt ung personalstyrka. En del företag vittnar om att de unga medarbetarna inte bemöts med samma respekt som de äldre vilket leder till mer hotfulla situationer och en stor otrygghet för de anställda.

9.3. Anmälningsbenägenhet

I den lokala undersökningen ställdes även frågor om förtroende för polisen och anmälningsbenägenhet för att ta reda på i vilken utsträckning de brott som företagen blir utsatta för faktiskt anmäls. Det finns en del skillnader i resultaten mellan den lokala undersökningen och de nationella. Anmälningsbenägenheten är högre i Trollhättan både när man tittar på om företagen anmäler alla brott eller enbart vissa brott. 44 procent av företagen i Trollhättan uppger att de anmält alla brott och 30 procent att de anmält vissa brott. I de nationella undersökningarna uppger 21 respektive 37 procent att de anmält samtliga brott och 21 respektive 22 procent att de anmält vissa brott. I Trollhättan är det 26 procent som inte anmält några brott allt, och nationellt 58 respektive 37 procent.

Olika skäl angavs i fritextsvar i den lokala undersökningen varför polisanmälan inte görs. Till exempel undviker man att göra polisanmälan för att upplevelsen är att polisen redan är överbelastad med att hantera annan grovre brottslighet, att man har en egen policy för att bara polisanmäla vissa typer av brott, men också för att man är missnöjd med hur anmälningar och kontakter med polisen tidigare har hanterats. En annan anledning är att det upplevs tidskrävande att själva hantera det som krävs efter att anmälan gjorts. Detta stämmer i stort med de anledningar man uppger i de nationella undersökningarna.

Diagram över anmälningsbenägenhet hos det lokala näringslivet

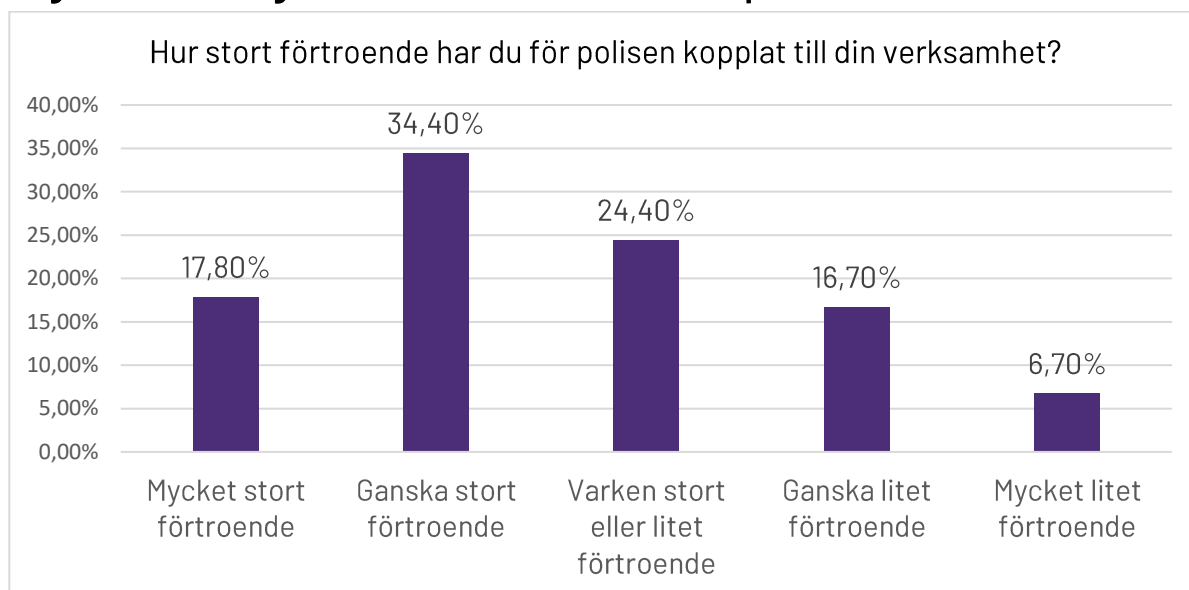

Källa: Lokal trygghetsundersökning Näringsliv, 2022, Svenskt Näringsliv, Tryggare Sverige FTU

I den lokala undersökningen ställdes även frågan om vilket förtroende man har som företagare för polisen. I de nationella undersökningarna har frågan ställts något annorlunda: I Brottslighetens kostnader har man ställt frågan om hur nöjd man är med polisens arbete, vilket inte riktigt är en jämförbar fråga. Man kan vara missnöjd med en organisations prestation och samtidigt förstå att prestationen kan påverkas av resurser eller yttre omständigheter men fortfarande vara nöjd med till exempel bemötande och kontakter. I FTU ställdes frågan utifrån företagets erfarenheter av polisen vilket är en mer jämförbar fråga och företagen fick beskriva om de har positiva eller negativa erfarenheter. 43 procent har positiva erfarenheter, varav 19 procent mycket positiva. I Trollhättan har 52 procent uppgett att de har förtroende för polisen, varav 18 procent mycket stort förtroende. 24 procent är neutrala i frågan, jämfört med 29 procent i FTU.

24 procent har sämre förtroende för polisen i Trollhättan, och i FTU är den jämförbara siffran 17 procent.

Diagram över näringslivets förtroende till den lokala polisen

Källa: Lokal trygghetsundersökning näringsliv, 2022

9.4. Samverkan inom näringslivet och brottsförebyggande åtgärder

En majoritet av företagarna svarade att de vidtagit brottsförebyggande åtgärder och bland dessa var det vanligast med olika typer av tekniska lösningar, ökad belysning eller olika typer av skalskydd. Samverkan angavs i lägre grad som en åtgärd.

I dialoger som skett med företagare inom ramen för Företagssamverkan bekräftas den bild som undersökningen visar. Företagarna har även börjat att rapportera till stadens IT-verktyg Embrace vilket bidrar till det generella lägesbilsarbetet samt ger staden och polisen en bättre överblick över brottsutsattheten i näringslivet.

9.5. Konsekvenserna av företagens brottsutsatthet

Företagen drabbas både ekonomiskt och materiellt av brottsligheten. Enligt Brottslighetens kostnader uppgick år 2022 de direkta kostnaderna, kopplat till brottskategorierna i undersökningen, till 43 miljarder kronor nationellt. Kostnaderna kopplas framför allt till stöld, men det kostar även att investera i säkerhetshöjande åtgärder. Utöver de ekonomiska och materiella skadorna drabbas även individer när anställda drabbas direkt eller indirekt av brott, vilket kan resultera i fysiskt eller psykiskt lidande. Brottsvinster som görs i

samband med till exempel bedrägerier och cyberbrottslighet går ofta till att finansiera organiserad brottslighet.

Oro att utsättas för brott är även det en konsekvens av brottsutsattheten i näringslivet, särskilt om brottsutsattheten är återkommande. En del fastighetsägare uppger också en oro över att deras verksamhetshyresgäster ska utsättas för brott. Det kan i sin tur påverka förutsättningarna för företagsetableringar på vissa platser, om oron för brottsutsatthet blir alltför påtaglig.

9.6. Analys och samlad bedömning

Brottsutsattheten för företagare i Trollhättan sticker inte ut jämfört med företagare i övriga riket. Det är svårt att jämföra brottsutsattheten på grund av de olika långa mätperioderna i undersökningarna och att anmälningsbenägenheten skiftar. Det övergripande målet i Företagssamverkan är att brottsutsattheten ska minska och att anmälningsbenägenheten av brott ska öka. Det kan innebära att andelen anmälda brott kan komma att öka när det gäller brott kopplade till näringslivet framöver, men att underlaget för kommande lägesbilder blir mer realistiskt.

Följeforskning i samverkan med Malmö Universitet och Uddevalla kommun sker kring uppstart och implementering av Företagssamverkan som metod och arbetssätt. En uppföljning av trygghetsundersökningen riktad till företagare genomförs under hösten 2024 inom ramen för följeforskningen.

10. Bedrägerier

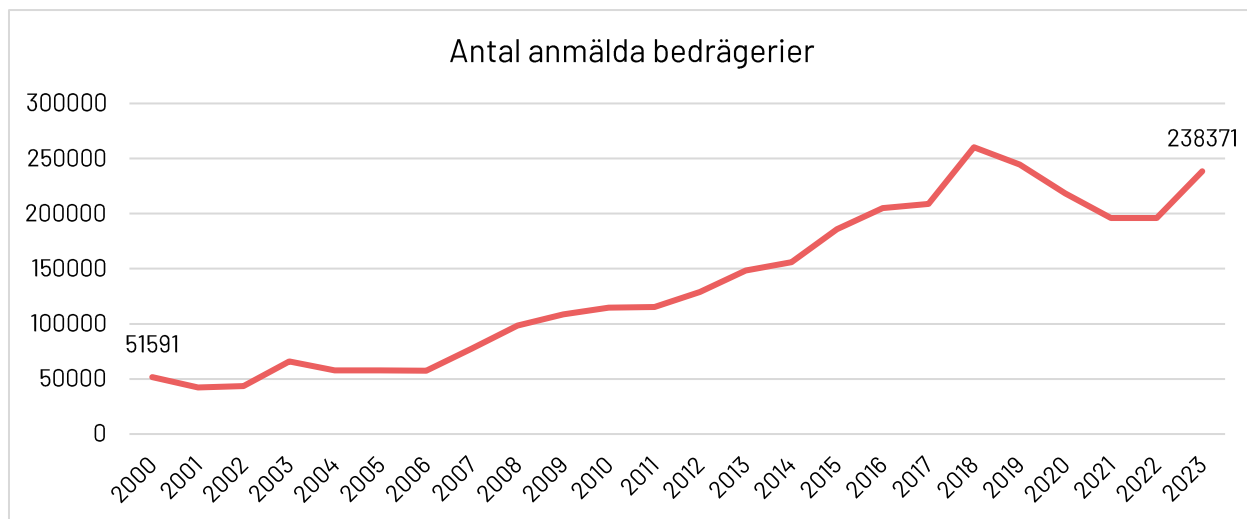
10.1. Nationell lägesbild

Bedrägeri är en av de vanligaste brottstyperna i Sverige idag. Under 2023 anmäldes över 200 000 bedrägeribrott i Sverige. Majoriteten av dessa brott var riktade mot privatpersoner. Bedrägeribrotten ökar. Sedan år 2000 har det totala antalet anmälda bedrägeribrott i Sverige ökat med drygt 350 procent. Bedrägeribrottsligheten fortsätter att öka. Mellan 2022 och 2023 ökade antalet anmälda bedrägeribrott i Sverige med 22 procent. Bedrägerierna medför stora brottsvinster.²² Enligt polismyndighetens senaste estimeringar beräknas bedrägerierna omsätta ca 5,8 miljarder kronor per år. Det

²² Brå 2023:11

innebär att bedrägerier nu omsätter större brottsvinster än den öppna narkotikahandeln.²³ I många fall återinvesteras brottsvinsterna i annan typ av organiserad brottslighet.²⁴

Diagram över utveckling av antal anmälda bedrägerier i Sverige mellan åren 2000–2023

Källa: Brottsförebyggande rådet

Olika typer av bedrägerier

Bedrägeribrott kan delas in i nio övergripande brottskategorier. Fem av kategorierna utgör bedrägerier som i huvudsak drabbar privatpersoner. Dessa fem kategorier är *bedrägeri genom social manipulation, kortbedrägerier, annonsbedrägerier, identitetsbedrägerier* och *fakturabedrägerier*.²⁵

Bedrägerier genom social manipulation syftar på bedrägerier där gärningspersonen skapar ett förtroende hos brottsoffret och sedan använder detta för att förmå brottsoffret att genomföra en transaktion eller lämna ifrån sig känsliga uppgifter som möjliggör en transaktion. Bedrägerier genom sociala manipulation kan ta sig olika uttryck. Det kan handla om romansbedrägerier där gärningspersonen inleder en relation med brottsoffret i syfte att förmå personen att låna ut eller skänka pengar till gärningspersonen. Det kan även handla om investeringsbedrägerier där gärningspersonen vilseleder en person att investera i något (till exempel ett finansiellt

²³ Polismyndigheten, 2022

²⁴ Brå 2023:11

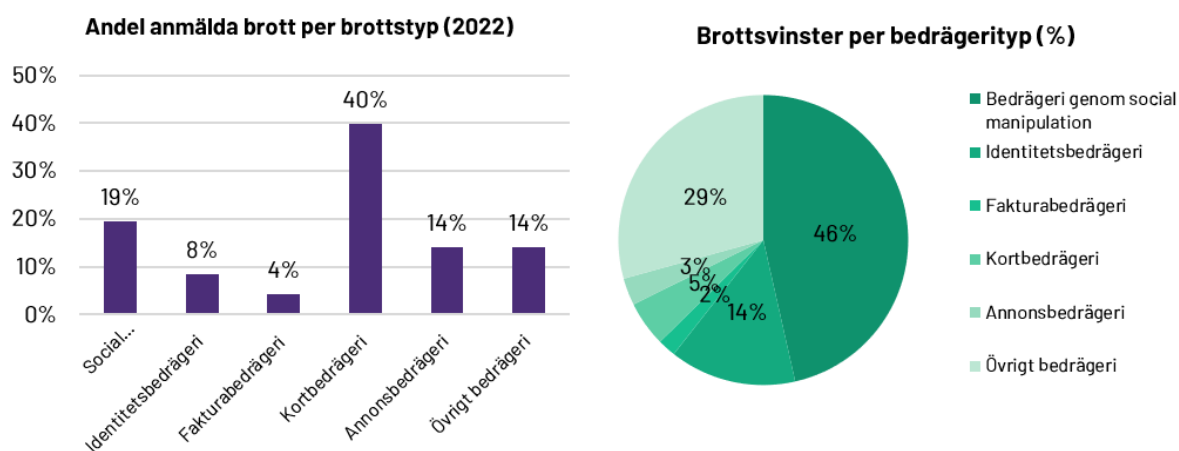
²⁵ **Kortbedrägerier** är när en bedragare använder en persons kort eller kortuppgifter för att genomföra ett köp. **Annonssbedrägerier** är vilseledande genom annonser eller svar på annonser. **Identitetsbedrägeri** är när någons identitet missbrukas för köp eller lån. **Fakturabedrägeri** är när någon vilseleds att betala en osann faktura.

instrument, aktier eller en kryptovaluta) som inte existerar, inte har något värde eller har lägre värde än utlovat i syfte att ge ekonomisk vinning till gärningspersonen. Ytterligare ett exempel på bedrägeri genom sociala manipulation är befogenhetsbedrägerier där gärningspersonen kontaktar en person och utger sig för att arbeta hos till exempel polisen, en bank eller ett inkassoföretag i syfte att förmå personen till handlingar som ger ekonomisk vinning till gärningspersonen.

Vilken bedrägerityp är vanligast?

Kortbedrägerier är den vanligaste bedrägeritypen som drabbar privatperson. År 2023 utgjorde kortbedrägerier närmre 50 procent av alla anmälda bedrägeribrott. Trots att kortbedrägerier är den vanligaste formen av bedrägeri så är det bedrägerier genom social manipulation som är den bedrägerityp som omsätter störst brottsvinster. År 2022 stod kortbedrägerierna för 40 procent av de anmälda bedrägeribrotten med enbart 5 procent av den uppskattade brottsvinsten. Samma år stod bedrägerier genom social manipulation för 19 procent av alla anmälda brott med hela 46 procent av brottsvinsterna.²⁶

Diagram över anmälda bedrägeribrott i Sverige år 2022

Källa: Brå, 2023:11

När man jämför olika bedrägerityper är det viktigt att ha med sig att anmälningsbenägenheten varierar mellan olika typer av bedrägerier. En del bedrägerityper exempelvis bedrägerier genom social manipulation, i synnerhet

²⁶ Brå.se [läs mer här](#)

romansbedrägerier, är ofta förknippade med mycket skuld och skam vilken gör att de som drabbas kan dra sig för att kontakta polisen. Viktigt att ha med sig är vidare att bedrägeri i regel är seriebrott, där en enskild gärningsperson kan bedra många personer under en kort tidsperiod. Ett enskilt ärende kan ge upphov till flera tusen brott och därmed få stort genomslag för enskilda bedrägerityper i statistiken, vilka därmed kan uppvisa stora variationer från ett år till ett annat.²⁷

Vem drabbas?

Vilken målgrupp som löper störst risk att drabbas av bedrägerier varierar mellan olika bedrägerityper. Enligt brottsförebyggande rådet drabbas bedrägerier genom social manipulation främst äldre personer. År 2022 var hela 62 procent av de anmälda bedrägerierna genom social manipulation riktade mot äldre eller personer med funktionsnedsättningar. Telefonbedrägerier och andra bedrägerier genom social manipulation, drabbas i högre utsträckning kvinnor än män. Vid investeringsbedrägerier är dock den allmänna bilden att män är överrepresenterade. Det finns även exempel på att specifika språkgrupper drabbas särskilt av bedrägerier genom social manipulation, där bedragaren använt ett gemensamt minoritetsspråk för att skapa tillit. Därtill beskrivs att bedragarna i telefonbedrägerierna i vissa fall söker på adresser i förmögna områden för att rikta bedrägerierna dit.

När det gäller kort- och annonsbedrägerierna visar Brottsförebyggande rådets rapport att dessa främst drabbas personer i arbetsför ålder. Motsvarande bild framkommer även i den nationella trygghetsundersökningen från 2022 där andelen som rapporterat utsatthet för försäljningsbedrägeri är lägst i de äldsta åldersgrupperna. Av undersökningen framgår även att utsattheten för såväl kort- som annonsbedrägerier är något högre bland personer med utländsk bakgrund än bland personer med svensk bakgrund. När det gäller identitets- och fakturabedrägerierna finns det ganska lite information om särskilt utsatta brottsoffer, utöver det att de i vissa fall riktas specifikt till företag. Enligt Brås rapport drabbas barn och unga av bedrägerier i relativt låg utsträckning. När de drabbas handlar det typiskt sett om situationer som främst gäller yngre personer, såsom snabba köp i onlinespel, i sociala medier eller på köp- och säljsidor. Det förekommer också att unga utsätts för bedrägerier genom förfrågningar via kapade konton på sociala medier eller genom en målgruppsanpassad pitch i telefonbedrägerier.

²⁷ Brå [läs mer här](#)

Brottslighetens konsekvenser

De individuella skadorna vid ett bedrägeri beror mycket på vilken typ av bedrägeri som brottsoffret utsätts för. De ekonomiska skadorna vid kort- och annonsbedrägerierna är förhållandevis små; ofta handlar det om belopp mellan hundra och några tusen kronor. Dessutom ersätter bankerna normalt förlorade belopp vid kortbedrägerier. Bedrägerier genom social manipulation kan i stället leda till mycket stora ekonomiska skador för brottsoffren, som kan bli lurade på tiotusentals till flera miljoner kronor, summor som i de flesta fall inte ersätts.

Många vittnar även om att de som utsätts för bedrägerier genom social manipulation också skäms mycket över att ha blivit lurade. I vissa fall resulterar skammen och skuld känslorna i att de inte vill eller vågar berätta varken för anhöriga, vänner eller polisen om vad de har utsatts för. Det gäller särskilt romansbedrägerier eftersom personerna blir dubbelt lurade, både på pengar och kärlek. En liknande bild framkommer i Brå-rapporten *Brott mot äldre* (2018) där det beskrivs att äldres brottsutsatthet för bland annat bedrägerier fått långvariga psykiska efterverkningar. Tidigare studier visar även att utsatthet för bedrägerier genom socialmanipulation tenderar att bidra till ökad otrygghet och att personer, i synnerhet äldre personer avstår från att nyttja digitala tjänster.²⁸

Bedrägerierna får inte enbart negativa konsekvenser för den som drabbas utan riskerar även att få konsekvenser på samhällsnivå. Enligt polismyndigheten bidrar de höga brottsvinsterna och den låga upplärningsprocenten till att bedrägerier blivit en viktig inkomstkälla för den organiserade brottsligheten i Sverige. En stor andel bedrägerier, i synnerhet telefonbedrägerier utförs av personer med koppling till kriminella nätverk i Sverige. När ett telefonbedrägeri är genomfört och gärningspersonen lyckats få tillgång till brottsoffrets tillgångar förs pengarna i regel över till ett målvaktsskonto för att i slutändan hamna hos ett kriminellt nätverk. Enligt polisen finns det tecken på att det ofta är unga utnyttjas som penningmålvakter. När pengarna väl är utslussade tenderar de att återinvesteras i annan kriminell verksamhet.

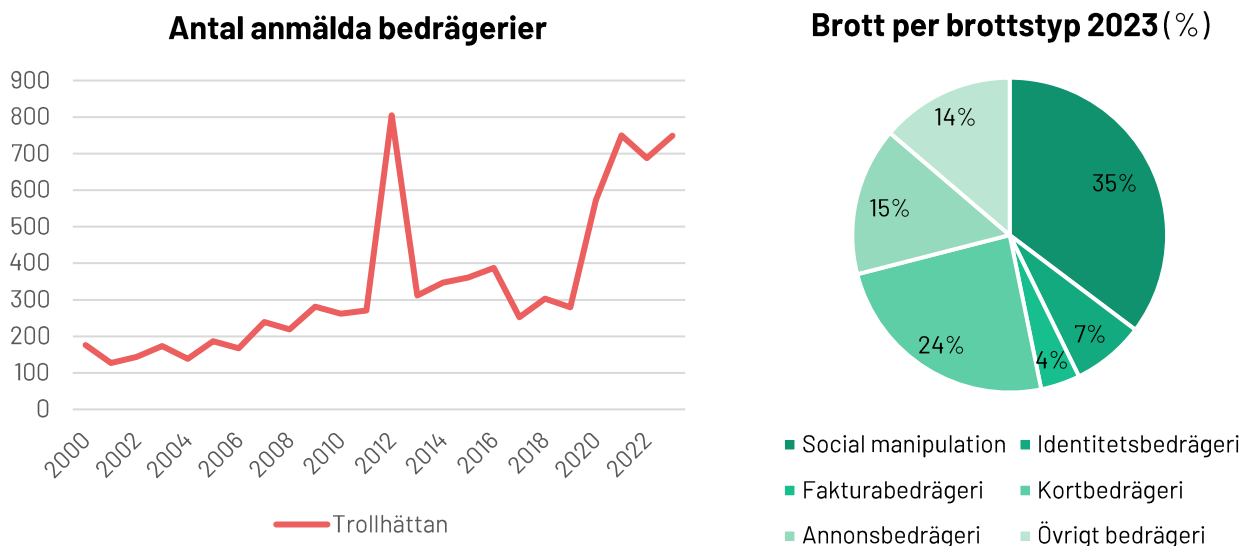
10.2. Lokal lägesbild

År 2023 anmäldes totalt 669 bedrägeribrott mot privatpersoner i Trollhättan. Det är en ökning med nästan 30 procent jämfört med 2020. Trots att bedrägerierna mot privatpersoner ökar så ligger Trollhättan lägre än det nationella genomsnittet vad gäller anmälda bedrägeribrott. Som nämns ovan utgör kortbedrägerier den vanligaste typen

²⁸ Svenskar och internet. Internetstiftelsen 2022

av bedrägeribrott mot privatperson i Sverige. I Trollhättan är det i stället bedrägerier genom social manipulation som utgör den vanligaste typen av bedrägeri. År 2023 stod bedrägerier genom social manipulation för 35 procent av de anmälda brotten i Trollhättan, motsvarande siffra på nationell nivå var 21 procent.²⁹

Diagram över anmälda bedrägerier i Trollhättan

Källa: Brottsförebyggande rådet

11. Våld i nära relation

11.1. Vad är våld i nära relation?

Våld i nära relation innebär att en person utsätts för någon form av våld av en närstående person. Våldet kan vara till exempel fysiskt, psykiskt, materiellt, sexuellt eller ekonomiskt. Det är också vanligt att våldet sker digitalt³⁰. Äldre personer, personer med särskilda omvårdnadsbehov eller personer med funktionsnedsättning kan vara särskilt utsatta målgrupper på grund av större behov av stöd och hjälp i sin vardag. Våld i nära relation kännetecknas också av att det sker kontinuerligt över tid och blir en del i den utsattas vardag. Det riskerar därmed att bli normaliserat. Den våldsutsatta kan bli utsatt av någon annan än en partner. Det kan till exempel vara en förälder, ett syskon eller någon annan som personen har en nära relation till.

²⁹ Statistik från Brå

³⁰ Digitalt våld kan utövas över nätet, telefon eller genom sociala plattformar genom till exempel hot eller ryktesspridning. Det kan också ske genom att bilder sprids mot den våldsutsattas vilja, eller att den våldsutsatta tvingas dela med sig av lösenord för att våldsutövaren ska kunna övervaka kommunikation. Det kan även innebära kontroll av var den våldsutsatta befinner sig genom appar som delar med sig av geografisk positionering.

Utsatthet på nationell nivå

I en undersökning genomförd av Brottsförebyggande rådet under 2022 inom ramen för den Nationella trygghetsundersökningen har myndigheten ställt frågor om utsatthet för våld i nära relation³¹.

- Totalt har 13,6 procent i undersökningen blivit utsatta för någon form av våld i nära relation vid något tillfälle under 2022. Totalt 15,2 procent av kvinnorna och 11,7 procent av männen.
 - Kvinnor 20–24 år var den mest utsatta åldersgruppen, där ca 30 procent angett att de blivit utsatta för våld under 2022.
- Den vanligaste våldstypen var psykiskt våld
 - 12,9 procent av kvinnorna hade blivit utsatta för psykiskt våld under 2022
 - 10,7 procent av männen hade blivit utsatta för psykiskt våld under 2022
- 2,6 procent av kvinnorna och 2 procent av männen har svarat att de blivit utsatta för fysiskt våld.
- 4,7 procent uppger att de blivit utsatta för återkommande våld under 2022.

35 procent av kvinnorna och 20 procent av männen svarade att de någon gång under sin livstid varit utsatta för våld i nära relation. Kvinnor är generellt mer utsatta för systematiskt, återkommande och grovt våld i nära relation än män. Det visar sig till exempel tydligt i statistik över det dödliga våldet i nära relationer där en övervägande majoritet av offren är kvinnor och förövaren varit en partner eller tidigare partner. De två senaste åren har samtliga offer för dödligt våld i nära relationer varit kvinnor.

Det finns ingen lokal statistik om utsatthet för våld i nära relation som motsvarar den som finns på nationell nivå. Den lokala lägesbildens underlag utgår från olika informationskällor där det i vissa fall finns nationell data att jämföra med.

Våld i ungas relationer

I undersökningen "Våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck" från 2024 svarade 5820 unga i årskurs 9 på frågor om våld i parrelationer. 1 av 3 svarade att de varit utsatta för våld i en parrelation. Det våld som var vanligast att de unga var utsatta för var digitalt och psykiskt våld. Det digitala våldet kan till exempel handla om att man lägger ut intima bilder på sin partner på internet som den inte samtyckt till.

³¹ BRÅ 2024:4

Nästan 1 av 10 som haft en relation svarade att den varit utsatt för sexuellt och fysiskt våld³².

Anmälningssbenägenhet och brottsrubriceringar

Mörkertalen inom våld i nära relationer är stora då anmälningssbenägenheten inom dessa brottstyper är låg. Enligt Brottsförebyggande Rådets undersökning från 2022 anmälde endast 2,7 procent av de som blivit tillfrågade och angett att de blivit utsatta för våld i nära relation under 2022. Alla gärningar som undersökningen omfattade är dock inte brottsliga, vilket kan påverka resultatet. Respondenterna angav olika anledningar till att polisanmälan inte gjorts, bland annat på grund av att gärningen inte kändes tillräckligt allvarlig, att man inte kände till att det var ett brott, gärningspersonen hade visat ånger eller en upplevelse att brott inte skulle gå att bevisa.

Det finns dessutom i dagsläget ingen brottsrubricering för psykiskt våld inom fridskränkningssbrotten. En utredning har gjorts gällande införandet av en ny brottsrubricering för psykiskt våld. Utredningen visar att en del brott gällande psykiskt våld idag kan gå under ofredanden eller fridskränkningar, men många gånger hamnar de utanför.³³ Psykiskt våld är den vanligaste typen av våld som både unga och vuxna blir utsatta för enligt både Brottsförebyggande rådets undersökning samt "Våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck".

11.2. Lokalt

I Trollhättans Stad finns flera verksamheter som på olika sätt arbetar mot våld i nära relationer och för att ge stöd och hjälp till personer som blivit utsatta för våld i en nära relation.

- Till Enheten mot våld i nära relation kan både våldsutsatta och våldsutövare söka sig för stöd och hjälp. Det finns en samtalsmottagning för individuella samtal och gruppverksamhet.
- Barnhus Fyrbodal är en verksamhet där åklagare, polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar kring barn som misstänks varit utsatta för våld i nära relation, sexuella övergrepp eller hedersrelaterade brott
- Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vänder sig till yrkesverksamma för stöd och rådgivning, vid misstanke om hedersrelaterade ärenden.

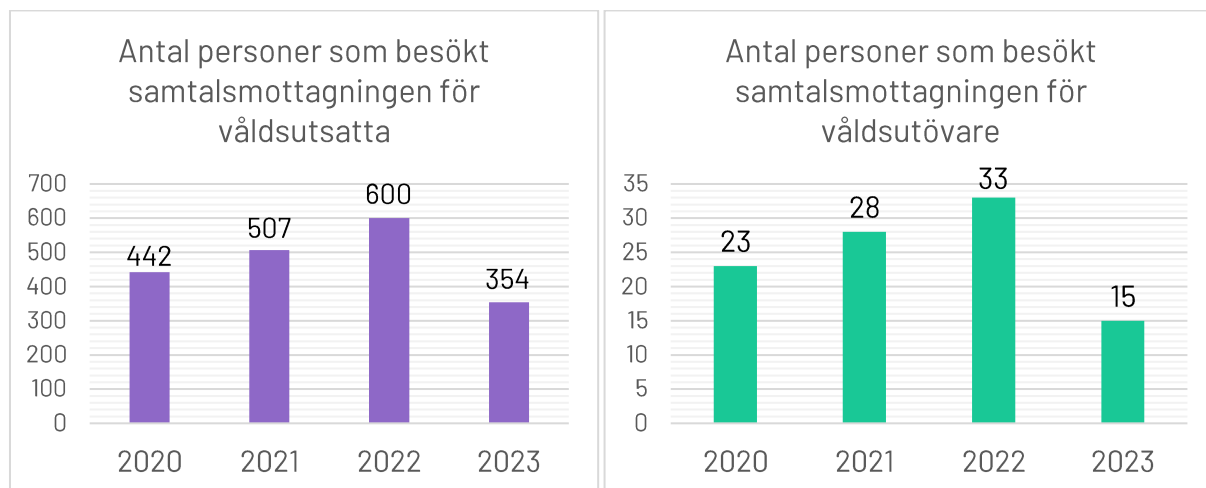
³² Våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, Carolina Jernbro & Åsa Landberg 2024

³³ Straffansvar för psykiskt våld, Ds 2022:18

Samtalsmottagning för våldsutsatta och våldsutövare

Statistiken nedan visar antal besökare till Enheten mot våld samtalsmottagning för våldsutsatta och våldsutövare mellan år 2020 och 2023. Statistiken avser unika besökare varje år. Notera att upptagningsområdet för upptagningsområdet sträcker sig utanför Trollhättan, och täcker även Vänersborg, Lilla Edet, Åmål, Mellerud, Färgelanda, Bengtsfors och Dals-Ed.

Diagram över antal besökare till samtalsmottagning för våldsutsatta (till vänster) och för våldsutövare (till höger) från år 2020 till 2023

Källa: Enheten mot våld i nära relationer, Trollhättans Stad

Av de 354 personer som besökte samtalsmottagningen för våldsutsatta 2023 tillhörde 225 Trollhättans kommun, vilket motsvarar ca 64 procent.

22 procent av besökarna till samtalsmottagningen för våldsutsatta år 2023 var mellan 18–23 år och majoriteten av samtliga var kvinnor. Majoriteten av de som besökte samtalsmottagningen för våldsutövare var män.

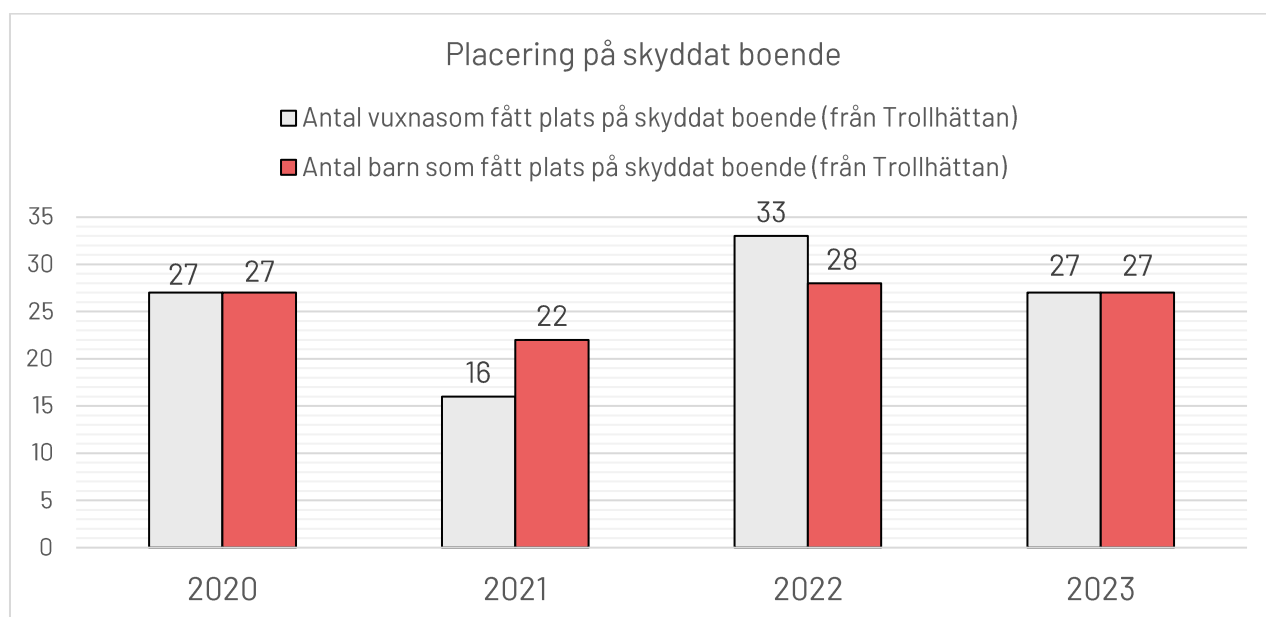
Under 2023 riktade enheten mer resurser till det skyddade boendet jämfört med tidigare år. Det innebär att mindre resurser lades på informationsspridning, kunskapshöjning och utåtriktat arbete om att samtalsmottagningen finns. Det minskade antalet besökare år 2023 är en trolig effekt av detta, och redan första kvartalet år 2024 ser enheten en kraftig ökning av antal besök då enheten återupptagit arbetet med informationsspridning som vanligt. Det första kvartalet 2024 har enheten haft 200 besökare till samtalsmottagningen för våldsutsatta vilket indikerar en ökning.

Skyddat boende

Om det bedöms att en kvinna som är utsatt för våld i nära relation är utsatt för en stor risk och därmed i behov av skydd erbjuds hon plats i skyddat boende. I det skyddade boendet finns jourkvinnor som arbetar ideellt genom Kvinnojouren Duvan. Om kvinnan

har barn har även de erbjudits plats tillsammans med kvinnan i det skyddade boendet. Från och med 1 april 2024 har dock en lagstiftning trätt i kraft som innebär att samtycke krävs från båda vårdnadshavarna för att ett barn ska beviljas insats om skyddat boende tillsammans med den ena vårdnadshavaren. Den nya lagstiftningen har identifierats som en stor risk för att kvinnor framöver inte kommer att ta platser som erbjuds i skyddat boende utifrån att det finns en risk att barnet kommer att nekas insatsen om den andra vårdnadshavaren inte samtycker. Detta kan i sin tur betyda att fler både våldsutsatta kvinnor och barn kommer att stanna i en våldsam och farlig miljö.

Diagram över placeringar på skyddat boende för kvinnor och barn mellan åren 2020–2023

Källa: Trollhättans Stad, Enheten mot våld i nära relation

Antal medeldygn för kvinnor från Trollhättan med placering på skyddat boendet under 2023 var 45 dagar.

Grov kvinnofridskränkning

Nivån gällande anmälda brott för grov kvinnofridskränkning är lägre nationellt än i Trollhättan. Sedan 2008 har de anmälda brotten gällande grov kvinnofridskränkning minskat nationellt. Brottsförebyggande rådet fick i uppdrag att utreda minskningen då det inte fanns ett tydligt samband med den självupplevda utsattheten. Det är svårt att med säkerhet säga vad minskningen av antalet anmälda brott beror på men flera orsaker kan ligga bakom. Till exempel kan registreringsrutiner hos polisen vara en

orsak. Utredningen visar att ett förändrat arbetssätt i hur man rubricerar brottshändelser vid anmälan om brott som upprättas på plats kan ha påverkat minskningen. Det har i dessa situationer blivit vanligare att rubricera brottshändelser som underbrott till grov kvinnofridskränkning i stället för att registrera brotten som just grov kvinnofridskränkning. Det har även blivit större krav på stödbevisning de senaste åren.³⁴

Då samtalsmottagningen för våldsutsatta är väletablerad och tar emot många våldsutsatta, varav majoriteten är kvinnor, kan det vara en orsak till att de anmälda brotten om grov kvinnofridskränkning ligger högre i Trollhättan än riket. Många av de som anmäler har varit på samtalsmottagningen och fått stöd, vilket kan vara ett viktigt steg till att faktiskt gå vidare till att anmäla. Enligt Brottsförebyggande rådets undersökning var en av anledningarna till att man inte anmält att man inte visste att det var ett brott eller inte ansåg brottet så allvarligt, vilket också kan vara en del i normaliseringen vid återkommande utsatthet. Vid samtalsstöd kan synliggörandet av allvaret av våldet vara en del av processen, vilket skulle kunna leda till att en våldsutsatt till slut faktiskt anmäler.

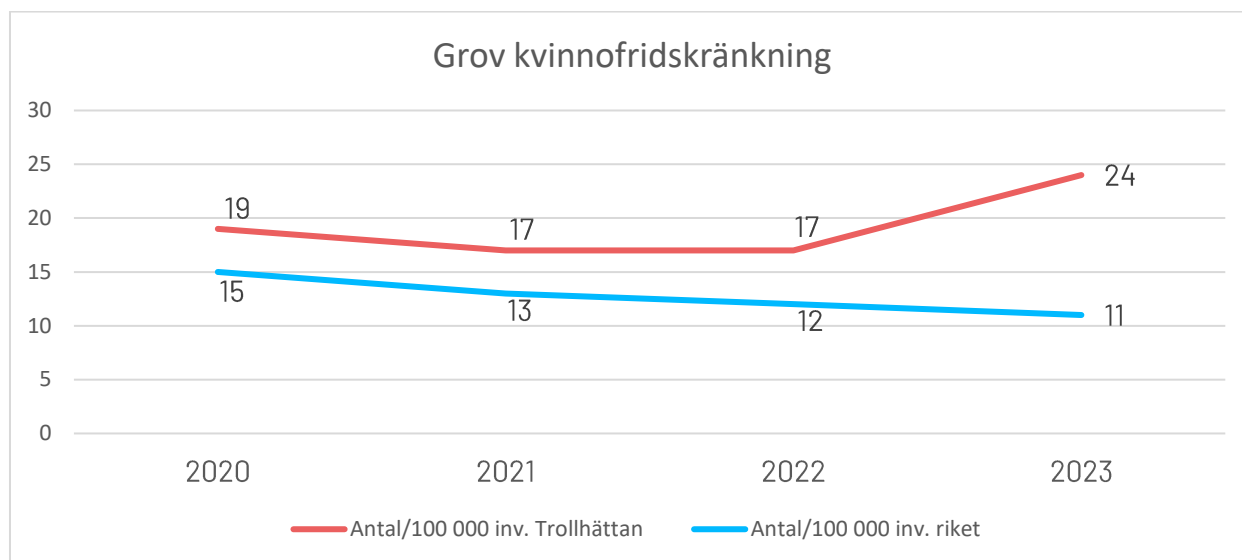
Det finns utöver samtalsmottagningen en väletablerad myndighets- och vårdssamverkan i Trollhättan gällande våld i nära relationer utifrån Socialstyrelsens Öppna jämförelser, där Trollhättan uppfyller flest kriterier inom alla områden av samtliga kommuner i Sverige³⁵. Utöver myndighets- och vårdssamverkan finns uppfyllda kriterier gällande till exempel:

- rutiner vid indikation på utsatthet för våld inom flertalet verksamheter
- erbjudande om stödsamtal till individ inom socialtjänsten
 - med biståndsbeslut
 - utan biståndsbeslut

³⁴ Grov kvinnofridskränkning, Brottets hantering och utveckling i rättskedjan 1998-2017

³⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/vald-i-nara-relationer/>

Diagram över antal anmälda brott om grov kvinnofridskränkning i Trollhättan jämfört med riket mellan åren 2020–2023

Källa: Brottsförebyggande rådet

Barnfridsbrott

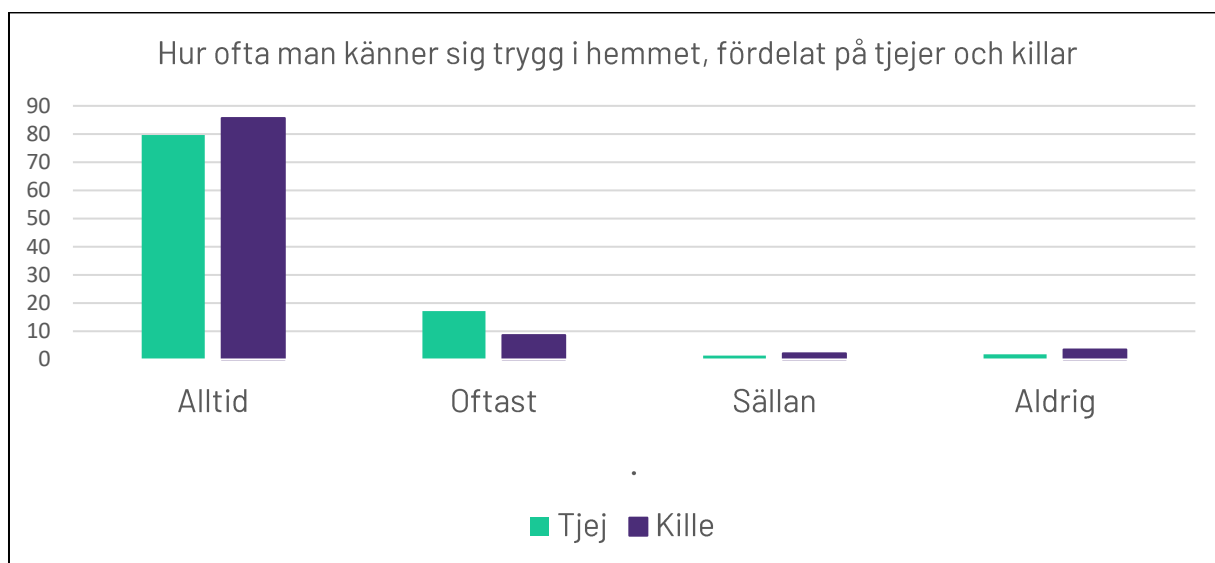
Den 1 juli 2021 infördes ett särskilt barnfridsbrott i Sverige. Det innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vålds- eller sexualbrott i nära relation. Även skadegörelsebrott ingår. Att ett barn bevittnar ett våldsbrott behöver inte innebära att barnet har förstått att gärningen är ett brott.

I Trollhättan ligger antalet barnfridsbrott per 100 000 invånare något högre än riket. När statistiken analyserats med yrkesverksamma lyfts det fram att det arbetssätt och den samverkansstruktur som funnits länge genom Barnahus Fyrbodals, kan vara en trolig orsak till att Trollhättan ligger högre än riket. Den nära samverkan som Barnahuset innebär kan ha haft betydelse för att polisen är snabba på att agera och uppmärksamma på om barn har funnits i närheten vid ärenden som gäller våld i nära relation och upprättar då anmälan om barnfridsbrott.

Trygghet i hemmet – barn och unga

Enligt LUPP-enkäten som genomfördes 2022 känner sig de flesta svarande trygga i hemmet. Tjejer känner sig generellt något tryggare hemma än killar. Något fler killar har svarat att de alltid känner sig trygga hemma, medan fler tjejer har svarat att de oftast känner sig tryggast hemma. Fler killar än tjejer har svarat att de aldrig känner sig trygga hemma.

Diagram över ungas upplevelse av trygghet i hemmet

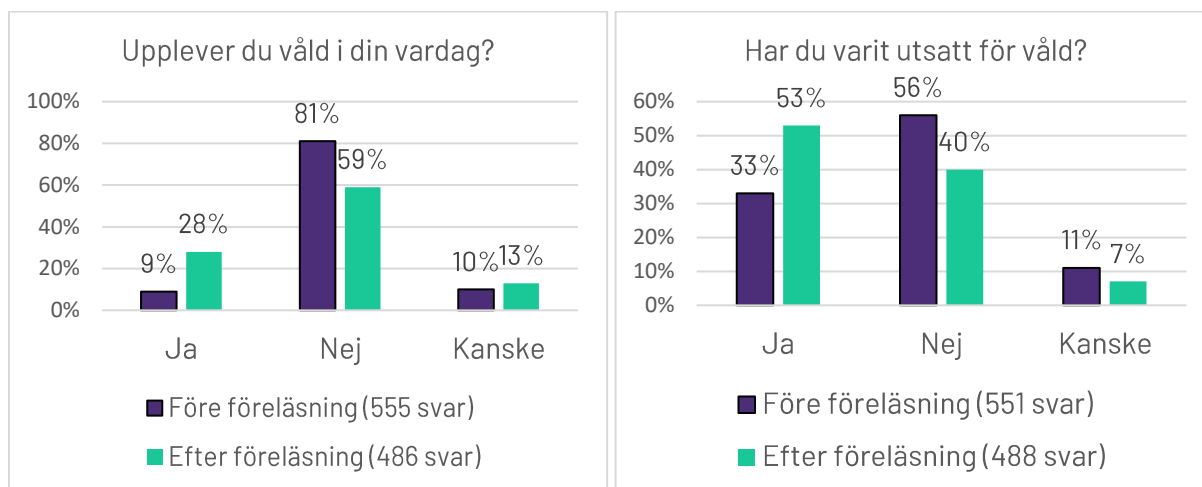
Källa: LUPP, Trollhättan 2022

Våld i ungas relationer

I Trollhättan finns verksamheten Schyssta relationer som riktar sig både till yrkesverksamma och till unga. Syftet är att öka kunskapen hos yrkesverksamma om ungas utsatthet för våld i kärleksrelationer och vilka signaler som kan tyda på utsatthet, men även att öka kunskapen hos unga om vad våld kan vara i kärleksrelationer och på vilka olika sätt våldet kan uttrycka sig.

Verksamheten har mellan 2021–2023 haft föreläsningar för ungdomar och i samband med det ställt frågor om våldsutsatthet före och efter föreläsningen. Syftet har varit dels att få en överblick över ungas våldsutsatthet lokalt, dels över ungas kunskap om vad våld är och hur det kan uttrycka sig. Statistiken nedan är en sammanslagning över samtliga svar från alla föreläsningar mellan 2021–2023. Ungdomarna har fått svara på frågorna både före och efter föreläsningen.

Diagram över ungas upplevelser av våld i vardagen (till vänster) och tidigare utsatthet för våld (till höger)

Källa: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Trollhättans Stad

Statistiken visar att föreläsningarna gett ungdomarna ny kunskap om våld och hur det kan uttrycka sig. Fler ungdomar svarar att de upplever våld i sin vardag samt att de varit utsatta för våld efter föreläsningen än före. Efter föreläsningen är det 19 procent fler som svarat att de upplever våld i sin vardag samt 20 procent fler som svarat att de varit utsatta för våld.

Att unga saknar kunskap om vad våld är och hur det uttrycker sig i en relation är en riskfaktor för utsatthet. Upplevelsen hos yrkesverksamma som möter unga i sin vardag är även att unga saknar erfarenheter och referensramar för hur en kärleksrelation ska vara. Det blir ytterligare en riskfaktor tillsammans med de samhällsnormer som unga konsumerar via till exempel sociala medier eller populärkultur som romantiserar våld. En konsekvens av att sakna referensramar är att unga konstruerar referensramar för relationer som består av våld, oavsett om det handlar om att vara utsatt eller utövare, som följer med i kommande relationer och in i vuxen ålder. Som beskrevs ovan var 22 procent av de som besökte samtalsmottagningen för våldsutsatta år 2023 mellan 18–23 år.

11.3. Hedersrelaterat våld och förtryck

Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på både patriarkala och heteronormativa idéer. Våldet och kontrollen utövas ofta kollektivt och fokuserar framför allt på flickors och kvinnors sexualitet, och hur deras handlingar kan påverka hela familjens eller

släktens anseende. Även pojkar och män drabbas, och våldet är komplext där en individ kan vara både utsatt och utövare samtidigt. Våldet är ofta socialt accepterat. En del individer blir också drabbade på grund av sin sexuella läggning.

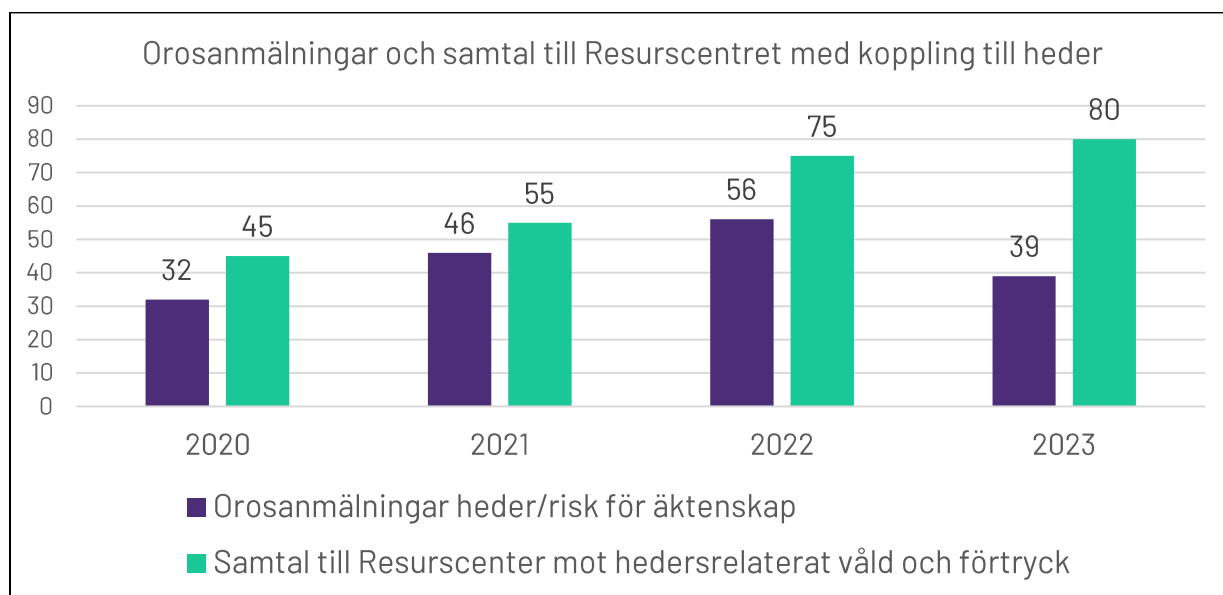
Resurscenter mot hedersrelaterat våld och förtryck

Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck startade 2019 och kännedomen om verksamheten har därmed ökat varje år vilken kan anses vara den troligaste orsaken till den årliga ökningen antal samtal. Upptagningsområde för Resurscentret är Fyrbodal vilket omfattar 14 kommuner.

Framför allt är det skolpersonal och socialtjänst som konsulterar resurscentret. Till exempel söker personalen stöd och kunskap i vilka signaler som kan tyda på att hedersrelaterat våld och förtryck förekommer, om eller hur man ska gå vidare i en orosanmälan, eller vilka eventuella konsekvenser det kan få för den utsatta att gå vidare med ett visst beslut. En ökning av konsultationer kan ske vid skolavslutningar då misstankar om tvångsäktenskap förekommer i högre grad.

Jämfört med antal orosanmälningar där man angett heder eller risk för tvångsäktenskap som orsak ligger det relativt i nivå med Resurscentrets samtal. Statistiken nedan för Resurscentret gäller dock för hela upptagningsområdet i Fyrbodal men det finns ändå ett tydligt samband mellan antalet orosanmälningar gällande heder och Resurscentrets samtalsfrekvens och konsultationer, med en avvikelse år 2023 då antalet orosanmälningar minskar.

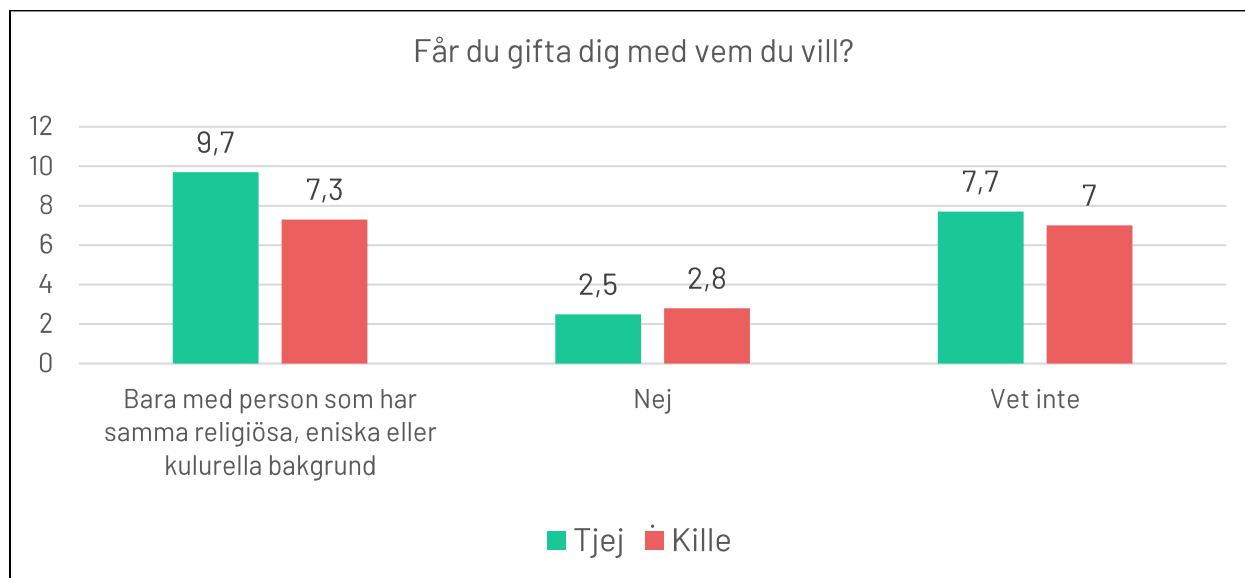
Diagram över antal orosanmälningar med heder/risk för äktenskap och antal samtal till Resurscenter mot hedersrelaterat våld och förtryck från år 2020 till 2023

Källa: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Trollhättans Stad

I LUPP-enkäten ställdes även frågor om den som svarade på enkäten får gifta sig med vem den vill. Ca 10 procent av tjejerna och ca 7 procent av killarna har svarat att de bara får gifta sig med vem de vill om personen har samma religiösa, etniska eller kulturella bakgrund som de själva. 2,5 procent av tjejerna och 2,8 procent av killarna har svarat att de inte får gifta sig med vem dom vill (oavsett ovanstående). Ytterligare ca 7 procent av både tjejer och killar har svarat att de inte vet. Alla dessa svar kan vara indikationer på att ungdomarna lever i en hederskontext.

Diagram över ungdomars svar på frågan om de får gift sig med vem de vill

Källa: LUPP, Trollhättan 2022

11.4. Konsekvenser

Utsatthet för våld i nära relation kan få allvarliga och långtgående konsekvenser för den utsatta. Beroende på vilken typ av våld det handlar om kan det handla om fysisk och psykisk ohälsa. Fysiska skador kan kräva sjukhusvård och kan få livslånga konsekvenser för individen som till exempel kan påverka förutsättningar att arbeta. Även den psykiska hälsan kan påverka förutsättningarna att fungera i vardag och arbetsliv. Att bli utsatt för ekonomiskt våld kan dela till att den våldsutsatta blir ekonomiskt skuldsatt.

Att bevittna våld som barn, framför allt i nära relation men även till exempel i skolmiljö, är en riskfaktor för att i framtiden själv bli våldsutsatt eller våldsutövare.

11.5. Analys och samlad bedömning

När det gäller våld i nära och grov kvinnofridskränkning görs bedömningen att vi troligtvis inte skiljer oss mycket från riket men utifrån det långsiktiga arbete som

bedrivits över lång tid i Trollhättan är vi bra på att fånga upp våldsutsatta. Genom det skyddsnät som finns kan även det påverka anmälningsbenägenheten lokalt och påverka tilliten till myndigheter hos våldsutsatta. Att mäta självutsatthet är svårt och mörkertalet kan anses vara stort. Trots att vi gör bedömningen att vi inte skiljer oss från riket görs bedömningen att våld i nära relation är ett allvarligt samhällsproblem och får stora konsekvenser både för utsatta individer som samhället i stort.

Trollhättans Stad och samverkansparter är bra på att fånga upp när våldet har uppstått. Inom Trollhättans Stad har det sedan 2023 pågått ett arbete med att förbereda för att starta upp ett samverkanshus för våldsutsatta vuxna, likt Barnahus Fyrbodal. Arbetet kommer att pågå under hösten 2024 för att sedan implementeras. Samverkanshusets huvudsyfte är att hantera den akuta situation som den våldsutsatta befinner sig samt för en samverkan kring till exempel myndighetskontakter och stöd som personen har behov av.

Lägesbilden visar dock att ett övergripande och systematiskt våldspreventivt arbete saknas för att minska risken för våldsutsatthet och våldsutövning, vilket också visar sig i kapitlet om brott i skolmiljö. Ett våldspreventivt arbete behöver fokusera på barn och unga för att minska risken för att våldet startar i tidig ålder, för att kunna förändra normer och attityder och för att våld inte ska bli normaliserat.

12. Sexualbrott

12.1. Nationellt: förändringar i sexualbrottslagstiftningen

År 2018 skedde en del förändringar i sexualbrottslagstiftningen. Dessa handlade främst om att tydliggöra att sexualbrottslagstiftningen ska bygga på frivillighet. Förändringarna påverkade framför allt brotten våldtäkt och sexuellt övergrepp. Tidigare krävdes vissa förutsättningar för att någon skulle dömas för våldtäkt, till exempel att den utsatta skulle befunnit sig i en särskilt utsatt position eller att det skulle förekommit fysiskt våld i samband med våldtäkten. Den nya sexualbrottslagstiftningen innebär att gränsen för våldtäkt går vid om deltagandet skett frivilligt eller inte. Nya brottsbeteckningar som oaktsam våldtäkt, sexuellt övergrepp och oaktsamt sexuellt övergrepp införs 2018.

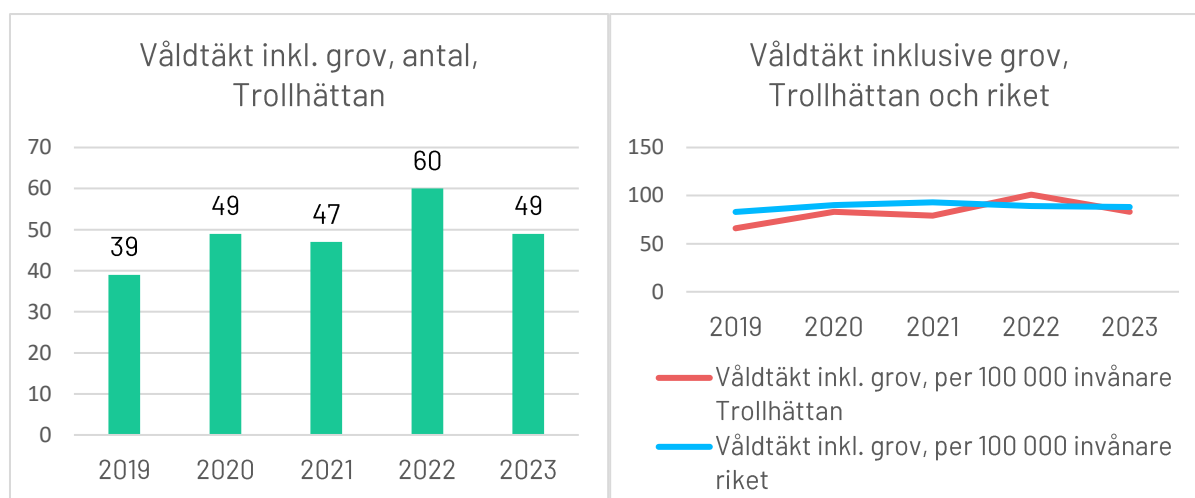
12.2. Trollhättan jämfört med riket

De brottskategorierna med flest anmälda brott både i Trollhättan och riket är våldtäkt och sexuellt ofredande. Andra brottskategorier som förekommer är bland sexuellt tvång och utnyttjande av barn för sexuell posering. Dessa två brottskategorier förekommer i mycket lägre utsträckning än de två första. Det är dock svårt att avgöra omfattningen

genom att enbart titta på anmälda brott då sexualbrott generellt kan antas präglas av stora mörkertal. Det är vanligt att sexualbrottsoffer känns stor skuld och skam och därmed inte vågar göra en polisanmälan. Om det skett inom ramen för en parrelation kan det dessutom påverkas av att man är kvar i relationen.

Trollhättan sticker inte ut jämfört med riket när man tittar på den samlade bilden, men ligger högre i kategorin sexuellt tvång. Det är dock få anmälda brott totalt inom just den kategorin. Sett till kategorin våldtäkt har antal anmälda brott ökat vilket kan vara en effekt av den förändrade lagstiftningen. En ökning av anmälda brott ses även nationellt men som avtar efter 2021.

Diagram över antal anmälda våldtäkter, inklusive grov, i Trollhättan (till vänster) samt Trollhättan jämfört med riket (till höger) mellan åren 2020–2023

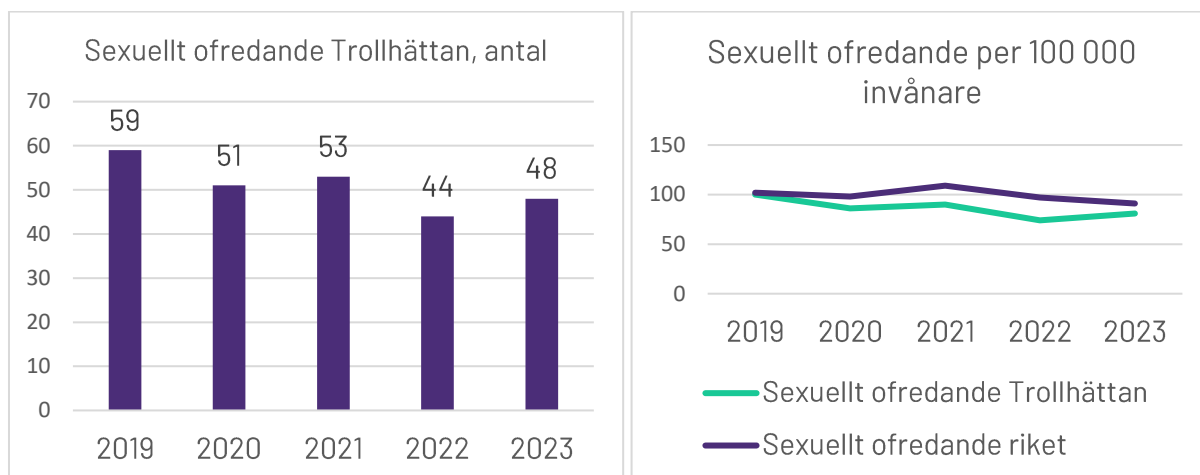

Källa: Brottsförebyggande rådet

Sexuellt ofredande

Sexuellt ofredande kan vara till exempel att någon verbalt uttrycker oönskade sexuella förslag, skickar bilder eller texter med sexuellt innehåll över nätet, blottning, eller tafsning. Trollhättan ligger något lägre än riket gällande sexuella ofredanden, men på grund av risken för mörkertal kopplat till anmälningsbenägenhet är det svårt att göra en bedömning om det beror på att det faktiskt sker färre sexuella ofredanden i vårt område.

Diagram över antal anmälda sexuella ofredanden i Trollhättan, och Trollhättan jämfört med riket från år 2019 till 2023

Källa: Brottsförebyggande rådet

12.3. Konsekvenser

Sexualbrott kan få stora konsekvenser för den utsatta individen och kan vara i form av både psykiskt och fysiskt lidande. Det är inte ovanligt att konsekvenserna är långtgående och det får också konsekvenser på samhällsnivå då det påverkar kvinnors och mäns förutsättningar i samhället på olika sätt. Kvinnors och mäns rörelsefrihet, utsatthet i nära relationer samt förtroendet för rättsväsendet då få anmälda våldtäkter leder till fällande domar.

De vanligaste sexualbrotten sker inomhus av en bekant förövare. Trots detta finns en stor rädsla för överfallsvåldtäkter vilket påverkar framför allt kvinnors upplevelse av trygghet utomhus. Det har även under 2023 och början på 2024 skett ett fåtal våldtäktsförsök och våldtäkter på offentliga platser i Trollhättan som fått stor spridning i lokala medier. Som angavs i avsnittet om trygghet ser vi en konsekvens av detta i form av otrygghet i offentliga miljöer där försök till våldtäkt skett utifrån den trygghetsundersökning som genomfördes i mars 2024.

Samtidigt som det är viktigt att invånare är välinformerade om risker och vi arbetar för att skapa förutsättningar för trygga offentliga miljöer finns det en risk att begränsa människors livsutrymmen om det blir stort medialt fokus på ovanliga brott som bidrar till att skapa rädsla.

12.4. Analys och samlad bedömning

Statistiken visar att Trollhättan inte sticker ut jämfört med riket. På grund av anmälningsbenägenhet gällande sexualbrott är det svårt att bedöma den faktiska brottsutsattheten och många sexualbrott kan också ske inom ramen för parrelationer.

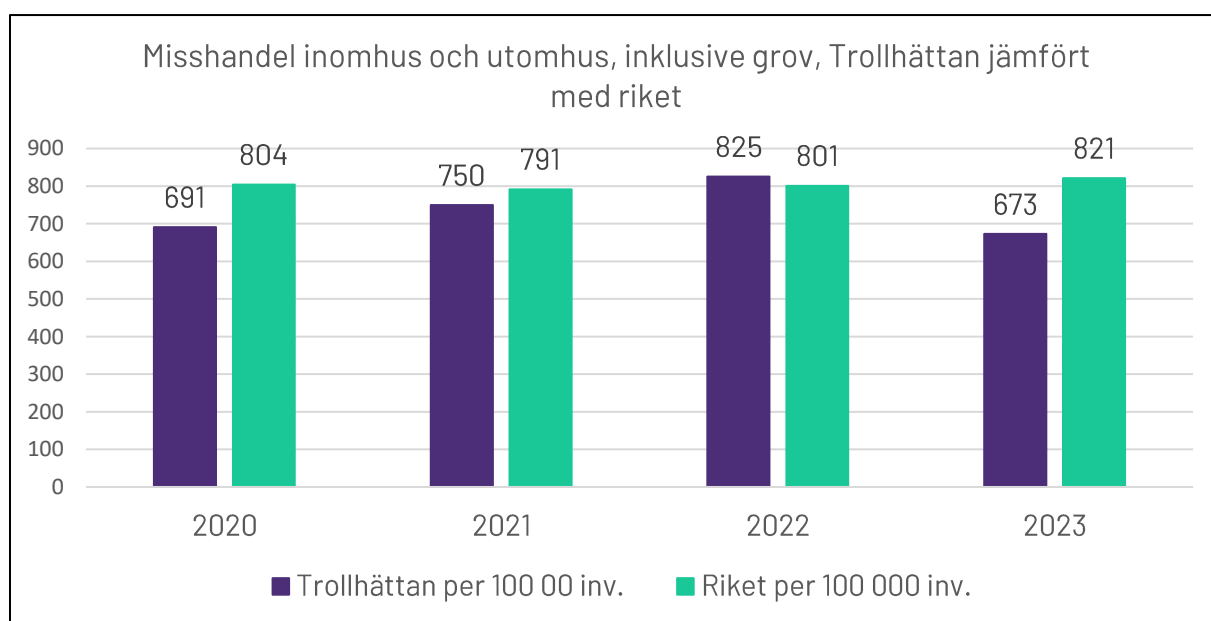
Även om sexualbrott är allvarliga brott och som har en stor påverkan på individ och samhälle finns ingen indikation på att läget i Trollhättan är allvarligare än i övriga riket.

13. Våld i offentlig miljö

13.1. Lokalt jämfört med riket

Jämfört med riket ligger Trollhättan något lägre när det gäller anmälda brott om misshandel, inklusive grov misshandel. (Statistiken nedan visar antal anmälda brott per 100 000 invånare, vilket innebär att antalet brott som redovisas för Trollhättan är högre än de faktiska anmälda brotten).

Diagram över antalet anmälda brott om misshandel inomhus och utomhus i Trollhättan jämfört med riket mellan åren 2020–2023

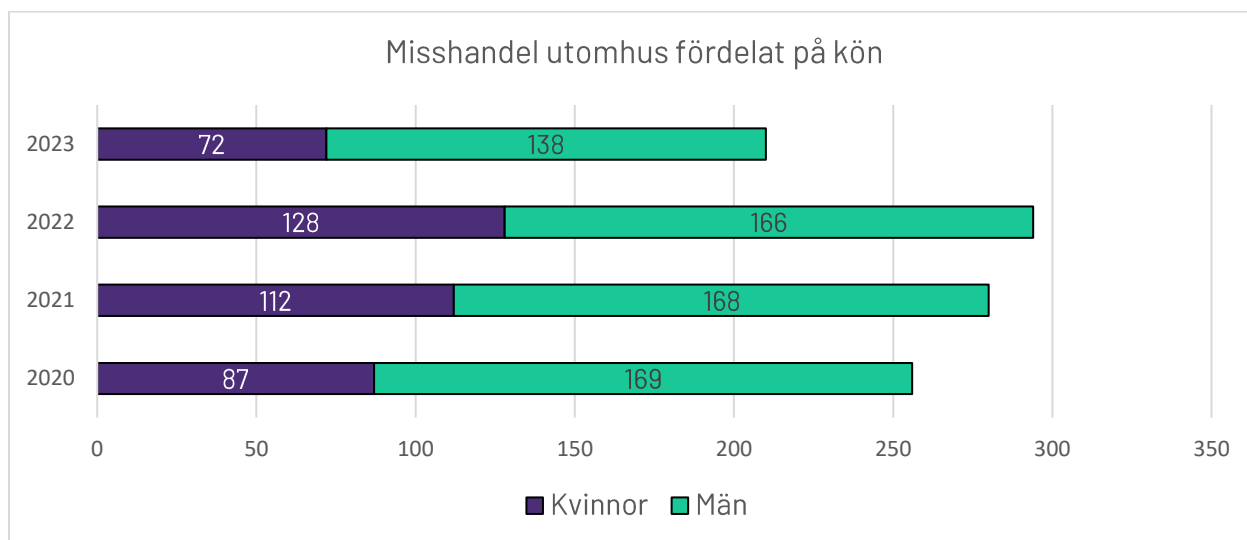

Källa: Brottsförebyggande rådet

13.2. Vem är våldsutsatt?

Totalt anmäldes 399 misshandelsbrott år 2023 i Trollhättan. Av dessa skedde 210 (53 procent) utomhus. Under perioden 2020–2023 har mellan 60–63 procent av de anmälda brotten skett utomhus.

Diagram över antalet anmälda brott om misshandel utomhus i Trollhättan fördelat på kön från år 2020 till 2023

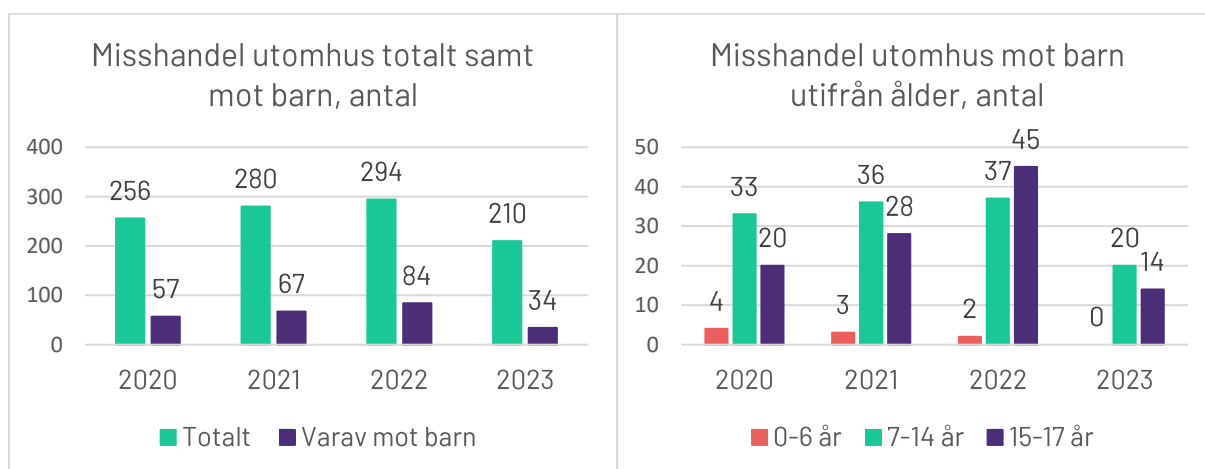

Källa: Brottsförebyggande rådet

Av de 210 misshandelsbrott som skedde utomhus 2023 skedde 34 brott (17 %) mot barn och unga mellan 0–17 år. Av dessa 34 skedde 20 brott (59 %) mot barn mellan 7–14 år och resterande 14 brott (41 %) mot barn mellan 15–17 år.

Under resterande tid av perioden (mellan 2020–2022) har mellan 23–29 % av de anmälda misshandelsbrotten gällt målgruppen barn mellan 0–17 år. Att det är en så stor minskning 2023 kan bero på att anmälning kan inkomma i efterhand och det kan därmed vara en eftersläpning i statistiken. Detta kan i så fall komma att visa sig i nästa lägesbild.

Diagram över misshandel utomhus totalt samt mot barn (till vänster) och fördelat mellan olika åldersgrupper 0–17 år (till höger) mellan åren 2020–2023

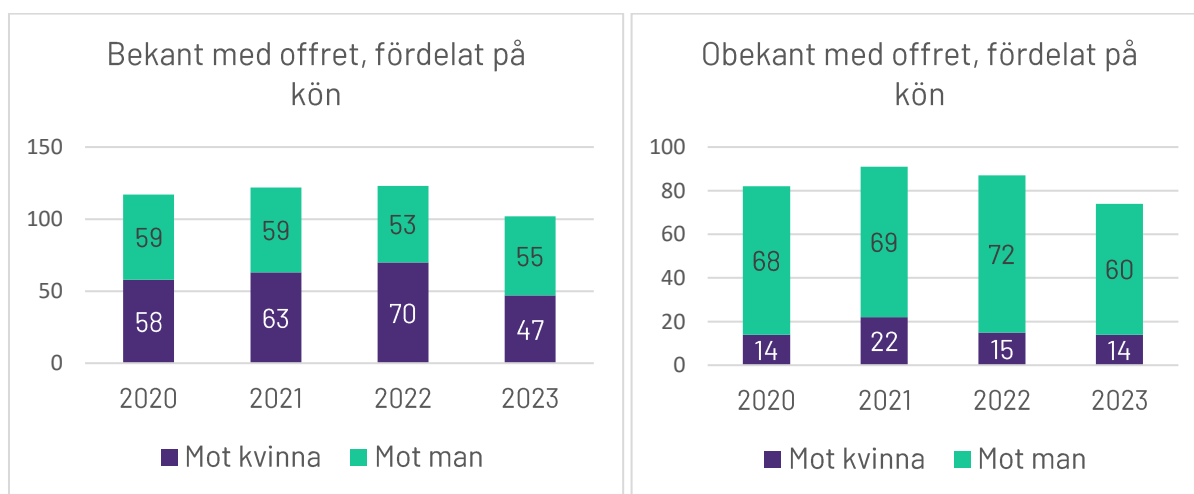

Källa: Brottsförebyggande rådet

13.3. Vem är våldsutövare?

I 56 procent av alla anmälda misshandelsbrott utomhus från 2023 var förövaren bekant med offret. Återigen finns det stora skillnader i om förövaren är bekant eller obekant med offret om misshandeln sker mot en kvinna, man, flicka eller pojke. Fler män blir utsatta för obekanta förövare och skillnaderna minskar mellan könen när det gäller utsatthet för bekanta förövare. Precis som för vuxna är det vanligare att offer och förövare är obekanta med varandra när brottsoffret är en pojke mellan 7–14 eller 15–17 år. Bekant förövare kan betyda flera olika saker och det kan vara till exempel en partner, släkting eller vän. Detta kan ha en påverkan på anmälningsbenägenheten då det kan vara svårare att anmäla någon som man har en relation till och det kan därmed antas vara ett högre mörkertal gällande misshandelsfall med bekanta förövare.

Diagram över förövare som är bekant med offret fördelat på kön (till vänster) samt förövare som är obekant med offret fördelat på kön (till höger) från år 2020 till 2023

Källa: Brottsförebyggande rådet

13.4. Konsekvenser

Utöver konsekvenserna på individnivå, kan våldsbrott i offentlig miljö påverka den upplevda tryggheten i offentliga miljöer, särskilt om det på vissa platser förekommer våld mer frekvent än på andra platser. Det kan också leda till att påverka attityder och normbrytande beteenden kring våld med risk för normalisering.

13.5. Analys och samlad bedömning

Det offentliga våldet sticker inte ut när det gäller anmälda brott i Trollhättan jämfört med riket. Dock visar lägesbilden att till exempel våld i nära relation och våld i skolmiljö är utbredd och därmed är våld som helhet ett problemområde. Våld i offentliga miljöer är ofta enligt BRÅ så kallade nöjesrelaterade misshandelsbrott och kan motverkas genom bland annat situationella åtgärder, och den trygghetsundersökning som genomfördes visade även att invånare i Trollhättan generellt känner sig trygga i stadens offentliga miljöer med undantag för några utpekade områden, varav ett par centrumområden som kan ha samband med nöjeslivet. Även i stadens IT-verktyg Embrace kan vi se att de flesta anmälda våldsbrotten sker i anslutning till centrum.

Våld i offentliga miljöer som utförs av en obekant förövare kan också ha en högre anmälningsbenägenhet än våld i nära relation eller våldsbrott som genomförts i skolmiljön av någon bekant, vilket gör att statistiken om våld i offentlig miljö och i andra miljöer inte blir riktigt jämförbar.

Att det är en så stor minskning 2023 kan bero på att anmälningar kan inkomma i efterhand och det kan därmed vara en eftersläpning i statistiken. Detta kan i så fall komma att visa sig i nästa lägesbild.

14. Barn och unga

14.1. Brott och otrygghet i skolmiljö

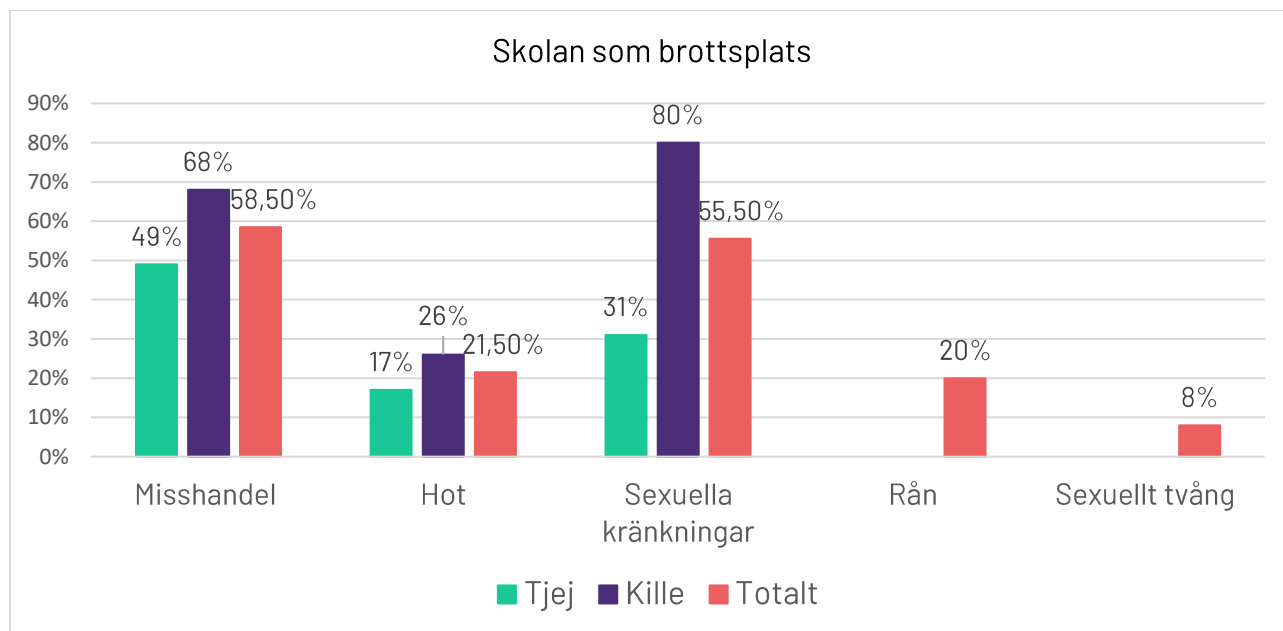
Brott relaterade till skolmiljö – nationellt

Av de killar som angett i Skolundersökning om brott att de blivit utsatta för sexualbrott har 80 procent angett att brottet skett i skolan, medan 31 procent av tjejerna som blivit utsatta för sexualbrott har angett att brottet skett i skolan. 50 procent av tjejerna och 68 procent av killarna som angett att de blivit utsatta för misshandel har angett skolan som brottsplats.

När det gäller hot har tjejer i högre utsträckning angett sociala medier eller internet som brottsplats (42 procent) och 17 procent har angett skolan. Av killarna är det 26 procent som angett skolan som brottsplats. Eftersom sociala medier och internet inte är beroende av en fysisk plats är det därmed även möjligt att hoten kan ha skett på skoltid och i skolans miljöer men genom sociala medier och internet som verktyg, och att man därför inte angett skolan som brottsplats beroende på hur man tolkat frågan och

svarsalternativen.³⁶ Det kan därmed vara svårt att avgöra hur stora könsskillnaderna gällande skolan som brottsplats är beroende på hur tjejer och killar tolkat frågeställningen.

Diagram över andel elever som angett skolan som brottsplats utifrån brottstyp

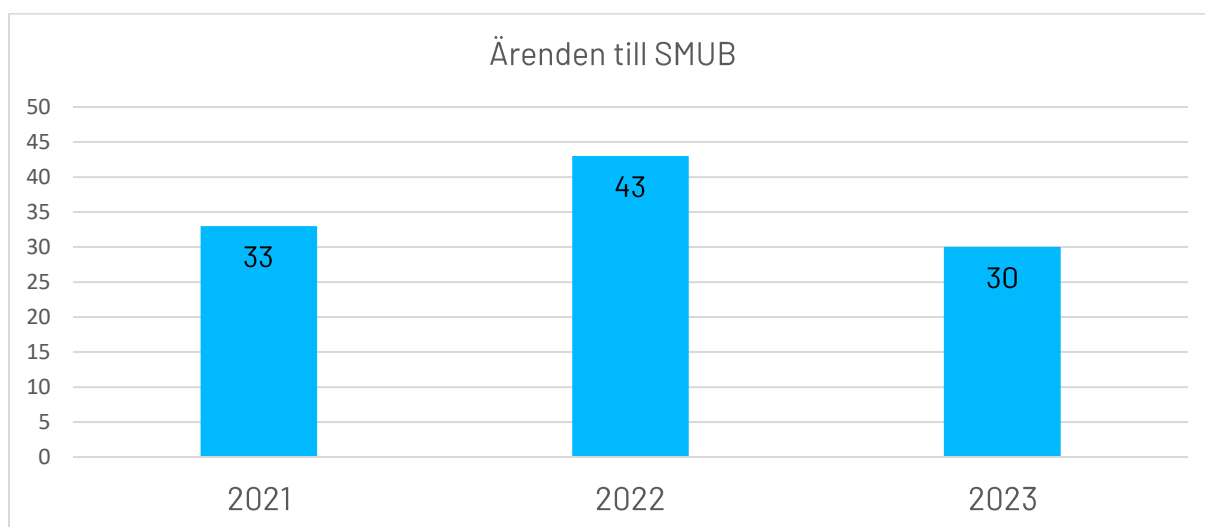
Källa: Skolundersökning om brott, Brottsförebyggande rådet 2002. Statistiken visar hur stor andel ungdomar som angett skolan som brottsplats för de olika brottstyperna, av de ungdomar som uppgett att de blivit utsatta för de olika brottstyperna de senaste 12 månaderna.

14.2. Lokalt

Barn som utsätts för brott kan få stöd och hjälp från Stödmottagningen unga brottsutsatta (SMUB). SMUB vänder sig till unga personer under 21 år som har blivit utsatta för brott i offentlig miljö. Det kan till exempel handla om misshandel, rån, hot, och hatbrott på grund av etnicitet, könsidentitet eller sexuell läggning. Antalet ärenden till SMUB har legat relativt frekvent under de tre åren som statistik har förts vilket är från 2021 till 2023.

³⁶ Skolundersökning om brott, Brottsförebyggande rådet 2022

Diagram över antal ärenden till SMUB från år 2021 till 2023

Källa: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

De brott som har varit aktuella under dessa tre år är främst misshandel i offentlig miljö. Likväl våld och kränkningar i skolmiljön har varit förekommande även sexualbrott samt kränkningar som har skett på nätet.

Kränkande behandling

Begreppet kränkande behandling förekommer i skollagen och beskrivs som "ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet".³⁷ De handlingar som kan leda till kränkningsanmälningar utgår alltid från individens egen upplevelse av vad som är en kränkning. Det är alltså inte definierat i skollagen vilken handling som utgör en kränkning eller inte och det finns därmed en stor variation av vad som utgör kränkningsanmälningar i praktiken.

Antalet kränkningsanmälningar i Trollhättans kommunala förskoleklasser, grundskolor och anpassad grundskola år 2023 uppgick i 855 fördelat på 19 enheter. Fysiska kränkningar är i minoritet och det kan bero på att vid allvarigare fysiska kränkningar kan det i stället handla om brottsliga handlingar och en brottsanmälan görs istället. Några få enheter har en högre andel kränkningsanmälningar sett till elevantal jämfört med övriga skolor, och det finns i ett fall även samband med högre andel brott i skolmiljö per elev jämfört med andra skolor. Detsamma gäller även för en av gymnasieskolorna där det finns ett tydligt samband mellan antal kränkningsanmälningar och brottsanmälningar.

³⁷ Skollagen (2010:800) 6 kap 3 §

Trygghet i skolan

LUPP-enkäten

I LUPP-enkäten fick ungdomarna även svara på frågor om deras upplevelse av trygghet på olika platser, bland annat i skolan.

- 83,5 procent uppger att de alltid eller oftast känner sig trygga i skolan
- Det finns skillnader mellan tjejer och killar när det gäller om man alltid känner sig trygg i skolan. 43 procent av killarna och 24 procent av tjejerna känner sig alltid trygga i skolan.
- 11 procent uppger att de sällan känner sig trygga i skolan och 5,5 procent att de aldrig känner sig trygga i skolan.

Resultatet gällande trygghet i skolan ligger i linje med rikssnittet för LUPP 2022. Den skola som inte deltagit i LUPP-enkäten³⁸ är den skola där det också finns samband mellan kränkingsanmälningar och brott, och det hade varit intressant för lägesbilden att kunna jämföra elevers upplevelse av trygghet i relation till detta och hur det påverkar.

I LUPP-enkäten ställdes även frågan om eleven blivit mobbad de senaste 12 månaderna och i så fall var. 71,4 procent av de elever som hade blivit mobbade att mobbningen uppgav att mobbningen hade skett i skolan.

Skolinspektionens enkät

Enligt Skolinspektionens enkät som genomfördes 2023 i årskurs 5 och 8 i Trollhättans grundskolor anger 86 procent i årskurs 5 samt 76 procent i årskurs 8 att man helt eller i stor utsträckning känner sig trygg på sin skola vilket ligger ungefär i linje med det nationella snittet.

Tryggare skola

Under 2023 genomfördes även en trygghetsanalys på en F-6 skola i Trollhättan med stöd av Tryggare Sverige och verktyget Tryggare skola. Resultatet visar att eleverna överlag trivs på skolan, känner sig trygga och tycker mycket om sina lärare och övrig personal på skolan. Dock framkommer i dialog med elever på skolan att de känner sig otrygga i olika situationer i skolmiljön, både inomhus och utomhus i relation till undervisning och rast. Det kan till exempel handla om att:

³⁸ En skola hade för få svaranden för att resultatet skulle kunna tolkas på skolnivå.

- Framför allt yngre elever, men även äldre, känner sig otrygga kring äldre elevers språkbruk
- att man blir utsatt för fysiskt våld ute på skolgården eller i klassrummet eller skolans lokaler när vuxna inte är närvarande. På skolgården kan det handla om att det blir bråk i samband med rastaktiviteterna och att tjejerna blir uteslutna genom att det är killarna skjuter fotbollar hårt på dom så att de får ont.
- Tjejerna beskriver även i allmänhet att killarna är fysiskt våldsamma, särskilt i anslutning till specifika platser på skolgården där de vuxna ofta inte befinner sig under rasttid
- att man blir utsatt för olika typer av verbala kränkningar. Tjejer blir oftare utsatta för verbala kränkningar som handlar om deras kroppar och utseenden.

Det blev också tydligt att det är viktigt för eleverna att de möts av samma budskap från vuxna och att vuxna måste agera när de ser eller hör fysiska eller verbala kränkningar för att eleverna ska ha förtroende för personalen.

14.3. Brott i skolmiljö – anmälda brott och upplevd brottslighet

Totalt anmäldes 133 brott på kommunala grund- och gymnasieskolor i Trollhättan under 2023³⁹. Brott som förekommer är bland annat tillgreppsbrott, hot, ofredanden och våldsbrott. Det vanligaste brottet under 2023 samt under hela perioden 2020–2023 var våldsbrott:

- 60 anmälda våldsbrott av totalt 133 anmälda brott 2023 (45 procent)
- 186 anmälda våldsbrott av totalt 463 anmälda brott 2020–2023 (40 procent)

Även Skolundersökning om brott visar att våldsbrott är det vanligaste självupplevda brottet elever utsätts för. I den lokala LUPP-enkäten ställdes också frågor om vilka brottstyper eleverna upplever förekommer i skolan.

- 59 procent av eleverna instämmer helt eller till stor del, eller delvis, om att våld förekommer
- 20 procent instämmer inte alls
- 21 procent vet inte.

³⁹ Statistiken om anmälda brott på skolor omfattar brott som begåtts på skolområdet under dygnets alla timmar under 2023, alltså kan det anmälda brottet avses ett brott efter skoltid. Statistiken omfattar endast Kunskapsförbundets gymnasieskolor samt Trollhättans Stads grundskolor med högstadieskolor. Totalt omfattar statistiken 10 skolor.

Unga som är utsatta för våld i nära relation kan vara särskilt utsatta i skolmiljö då våldsutövaren kan gå i samma skola eller till och med i samma klass. Det kan vara svårt för vuxna att upptäcka våldet om vuxna inte är uppmärksamma på särskilda tecken på våldsutövning eller våldsutsatthet hos unga och det är viktigt att vuxna också agerar vid misstanke för att normalisering av våldet inte ska ske.

Polisiär lägesbild av våld i skolmiljö

Flest händelser har enligt polisen skett i grundskolorna, som också har ett större elevunderlag, medan de grövre brotten har skett i gymnasieskolorna. Brotten kan även filmas för att läggas ut på sociala medier vilket blir ytterligare en påfrestning och kränkning för brottsoffret. Brottanmälningarna finns inom flera brottskategorier och innefattar allt från ofredanden, övergrepp i rättssak till förberedelse till mord.

Både elever och skolpersonal blir utsatta för våld, hot om våld och andra hot i skolan. Våld, hot om våld och andra typer av hot mot skolpersonal sker i olika sammanhang, till exempel i samband med gränssättning eller pågående våld mot andra. Elever som utövat våld kan visa respektlöshet, hänsynslöshet, hotfull eller fortsatt våldsam attityd gentemot lärare och andra vuxna i skolan. Detta leder ofta till en rädsla hos skolpersonal att till exempel delta i utredningar och förhör.

Även olika typer av sexualbrott förekommer i skolmiljön enligt de brottanmälningar som inkommer till polisen, vilket också stöds av Skolundersökning om brott. Det är också något som eleverna själva uppfattar förekommer i den lokala LUPP-enkäten:

- 14 procent instämmer helt eller till stor del att sexuella trakasserier förekommer och 15 procent instämmer till viss del. 33 procent instämmer inte alls och 38 procent vet inte.

Andelen ungdomar som upplever att dessa problem förekommer i skolan ligger i linje med rikssnittet för LUPP 2022.

Dessa fyra källor (anmälda brott, Skolundersökning om brott samt LUPP-enkäten samt polisen) indikerar sammantaget att våld och våldsbrott kan antas förekomma i hög utsträckning i skolmiljö i Trollhättan. Våldet utgörs av både lindrig och grov karaktär, men enligt Skolundersökning om brott är lindrigt våld vanligare. Enligt Polisen förekommer dock även grovt våld, och hot som uttalas i samband med våldsbrott försvårar utredningsarbetet.

14.4. Anmälningssbenägenhet

I den nationella skolundersökningen om brott är det även tydligt att knappt 1 av 10 lindrigare fall av misshandel anmäls och att 1 av 5 av de grövre misshandelsbrotten anmäls, vilket också stämmer överens med polisens uppfattning av anmälningssbenägenheten över våldsbrotten i skolor i Trollhättan. Det verkligen antalet våldsbrott kan därmed antas ligga långt högre än vad statistiken visar i dagsläget.

På Kunskapsförbundets gymnasieskolor har man som policy att skolan frågar en brottsutsatt elev om de vill att skolan gör en polisanmälan eller om eleven själv vill göra en polisanmälan. På Utbildningsförvaltningen inom Trollhättans Stads skolor finns ingen sådan övergripande riktlinje vilket innebär att polisanmälan ibland görs av skolan och ibland av vårdnadshavare. I samband med att polisanmälan görs framkommer ibland att en orosanmälan inte gjorts av skolan då man förutsätter att orosanmälan görs av polisen.

Skolor har idag inget lagstadgat ansvar att polisanmäla brott och de flesta brott som skett i skolmiljö i Trollhättan har anmälts av brottsoffret. I den skolsäkerhetsutredning som lämnade delbetänkande till regeringen i mars 2023 föreslås att skolan som huvudregel ska anmäla brott om en elev misstänks ha begått brott i samband med skolverksamheten⁴⁰. Utredningen lämnar sitt slutbetänkande den 20 december 2024.

14.5. Utsatthet bland barn och unga

Orosanmälningar

Nationellt

År 2022 gjorde Socialstyrelsen en nationell kartläggning av anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa bland landets samtliga kommuner och stadsdelar. Kartläggningen omfattar helåret 2021 och beskriver utvecklingen sedan föregående kartläggning som gjordes 2018. Kartläggningen omfattar orosanmälningar om barn 0–17 år och visar att antalet orosanmälningar från 2018 till 2021 ökat med 27 procent i landet för att sedan plana ut något under 2021⁴¹. Utvecklingen skiljer sig dock mellan kommuner och i drygt tre av fyra kommuner fortsatte antalet anmälningar att öka. Möjliga förklaringar till ökningen menar Socialstyrelsen är att Barnkonventionen blev lag 2020, att det blev ett större fokus på att identifiera barn i riskzon samt att socialtjänsten i större utsträckning började använda sig av digitalisering.

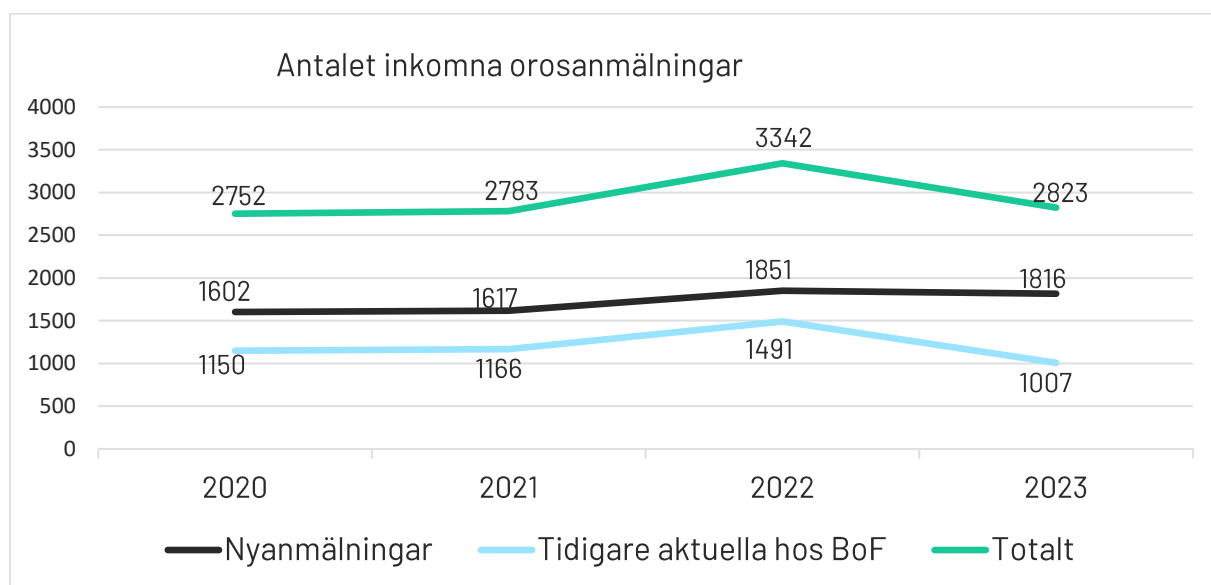
⁴⁰ Skolor mot brott, SOU: 2024:17

⁴¹ [Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021 \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/Anmalningar-om-barn-som-far-illa-eller-misstanks-fara-illa-2021)

Lokalt

Trollhättan följer utvecklingen som beskrivs i Socialstyrelsens rapport då antalet orosanmälningar som inkommit till socialtjänsten har ökat ganska frekvent från år 2020. År 2022 nåde vi en topp då det inkom totalt 3342 orosanmälningar (nyanmälningar och anmälningar i redan aktuella ärenden). År 2023 fick socialtjänsten i Trollhättan in 2823 orosanmälningar vilket är en minskning jämfört med 2022. Skillnaden i antalet nyanmälningar som inkom 2023 och 2022 är relativt liten där emot minskade antalet orosanmälningar som inkom i redan aktuella ärenden med 3 procent. Detta tyder på att det under utredningstid samt under insats inte har inkommit fler orosanmälningar i redan aktuella ärenden vilket då kan vara en indikation på att aktuell insats har givit effekt. Likväl att det kan inkommit ärendena av tyngre karaktär och utmynnat i fler placeringar vilket vi kan se en ökning av under de senaste åren.

Diagram över antalet inkomna orosanmälningar gällande barn och unga 0–23 år från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Representanter från socialtjänstens myndighetsdel samt utförardel delar bilden av det som beskrivs i Socialstyrelsens rapport att i och med att barnkonventionen blev lag 2020 krävdes det en kunskapshöjning av vad lagen skulle innebära. Där emot menar de att pandemin kom emellan vilket kan vara en påverkande faktor till att kunskapshöjningen kan blivit eftersatt och därav såg man inte någon större effekt av detta för än år 2022 då antalet orosanmälningar ökade markant. Likväl delar de bilden av att barn i riskmiljö uppmärksammats i större utsträckning då det inkommit fler

observationsanmälningar från polisen.⁴² Polisen är även den aktör som inkommer med flest orosanmälningar till stadens mottagningsgrupp vilket ligger i linje med hur det ser ut nationellt.

Kategoriseringar och riskfaktorer

När man skriver en orosanmälan har man som utförare möjlighet att fylla i olika kategorier för vad anmälan handlar om, de kategorier som är möjliga att fylla i och som avser barnet är bland annat alkohol/narkotika, annan brottslighet, annat missbruk, beteendeproblematik, i riskzon för organiserad brottslighet, oro för socialt umgänge /oro för riskmiljö, psykisk ohälsa med flera. Det finns också kategorier att fylla i som mer avser omsorgssvikt hos föräldrar, dessa orosanmälningar kommer dock ej redogöras för i detta avsnitt.

De kategorier som är störst och där det inkommit flest orosanmälningar under de senaste fyra åren (2020–2023) som avser barn och unga är riskmiljö/riskzon för organiserad brottslighet, annan brottslighet och alkohol/narkotika. Kategorierna alkohol/narkotika samt annan brottslighet kommer redogöras för nedan och barn och unga i riskmiljö samt barn och unga i risk för organiserad brottslighet kommer redogöras mer ingående i ett separat avsnitt.

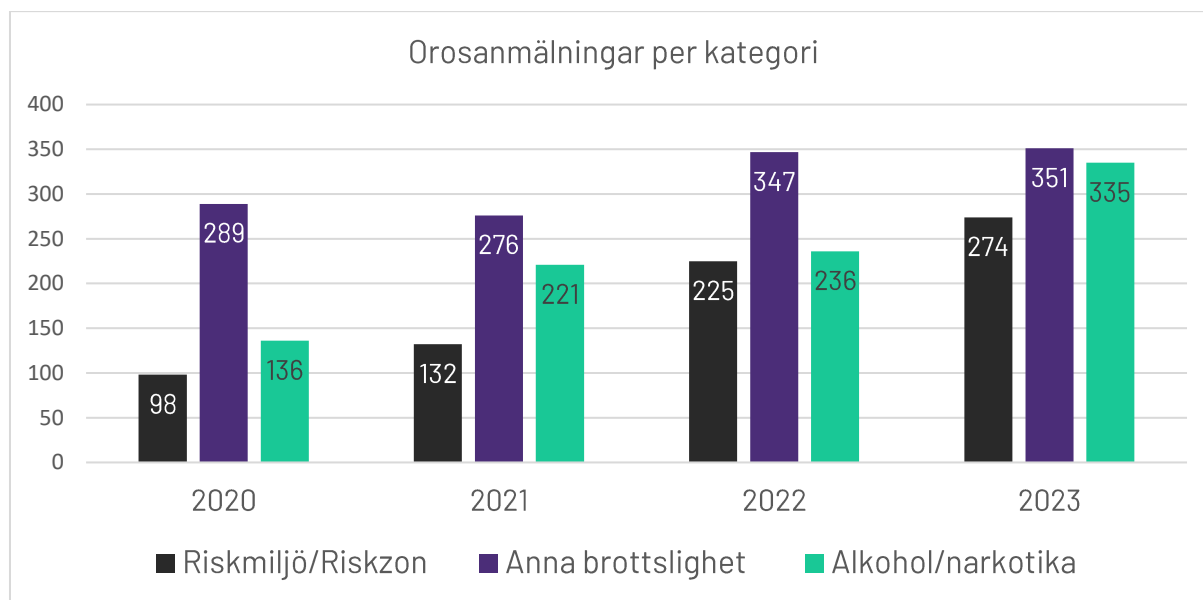
I diagrammet nedan kan vi se att antalet orosanmälningar inom dessa olika kategorier har ökat över tid. Kategorin annan brottslighet är den kategori som är störst och har så också varit över tid. Annan brottslighet kan till exempel innehålla stöld, misshandel, sexualbrott och beskrivs lite som en slasktratt och används i de fall då det inte handlar om alkohol/narkotika. Vi kan se att antalet orosanmälningar som inkom i denna kategori låg relativt frekvent år 2020 samt 2021 men ökade sedan från 2021 till 2022. År 2021 inkom det 276 orosanmälningar och 2022 inkom det 347 orosanmälningar inom kategorin vilket är en ökning med 71 orosanmälningar. Under 2022 och 2023 har det inte blivit någon vidare ökning. Det går där emot inte att säga något om hur många orosanmälningar som avser en viss brottskategori inom denna kategori då allt går inom annan brottslighet.

Kategorin alkohol/narkotika har även den kategorin ökat frekvent från 2020 då det inkom 136 orosanmälningar till 2023 då det inkom 335 anmälningar vilket är en ökning med ca 60 procent under perioden 2020 till 2023. En av orsakerna till att de skett en ökning av antalet orosanmälningar som avser alkohol/narkotika kan bero på att problematiken med lustgas ökat mellan åren 2022–2023 och innefattas i denna

⁴² En observationsanmälan kan bestå av att man uppmärksammat barn och unga som de anser befinner sig i riskmiljöer,

kategori. Där emot går det inte att säga något om hur många orosanmälningar som avser användandet av alkohol samt hur många orosanmälningar som avser användandet av narkotika. Det går heller inte att säga något om hur många individer som står för de totala antalet orosanmälningar i varje kategori.

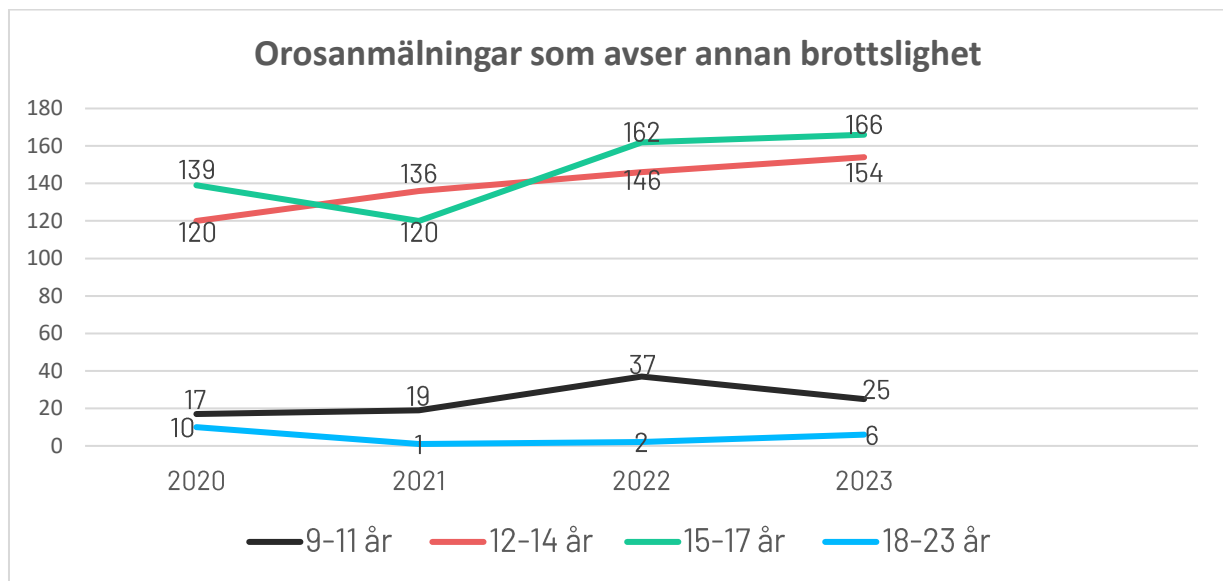
Diagram över orosanmälningar per kategori (utvalda kategorier) från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Ser vi till hur antalet orosanmälningar ser ut per kategori och fördelat på ålder kan vi se att antalet orosanmälningar som avser annan brottslighet ligger relativt jämt i ålder 12–14 och 15–17 år sett över tid. Där emot ser vi fortsatt en ökning inom båda åldersgrupperna. Ser vi till åldersgruppen 15–17 år så minskade antalet orosanmälningar inom kategorin från 2020 till 2022, för att sedan öka med 42 anmälningar mellan 2021 och 2022 igen. Även åldersgruppen 9–11 år som i snitt ligger relativt lågt har genomgått en ökning och från 2021 till 2022 ökade antalet orosanmälningar från 19 till 37 anmälningar. Efter toppen 2022 minskade sedan antalet orosanmälningar från 37 anmälningar 2022 ner till 25 år 2023. Den åldersgrupp som ligger lägst inom detta område är den äldsta åldersgruppen 18–23 år. Här har det endast inkommit ett fåtal ärenden som berör denna kategori.

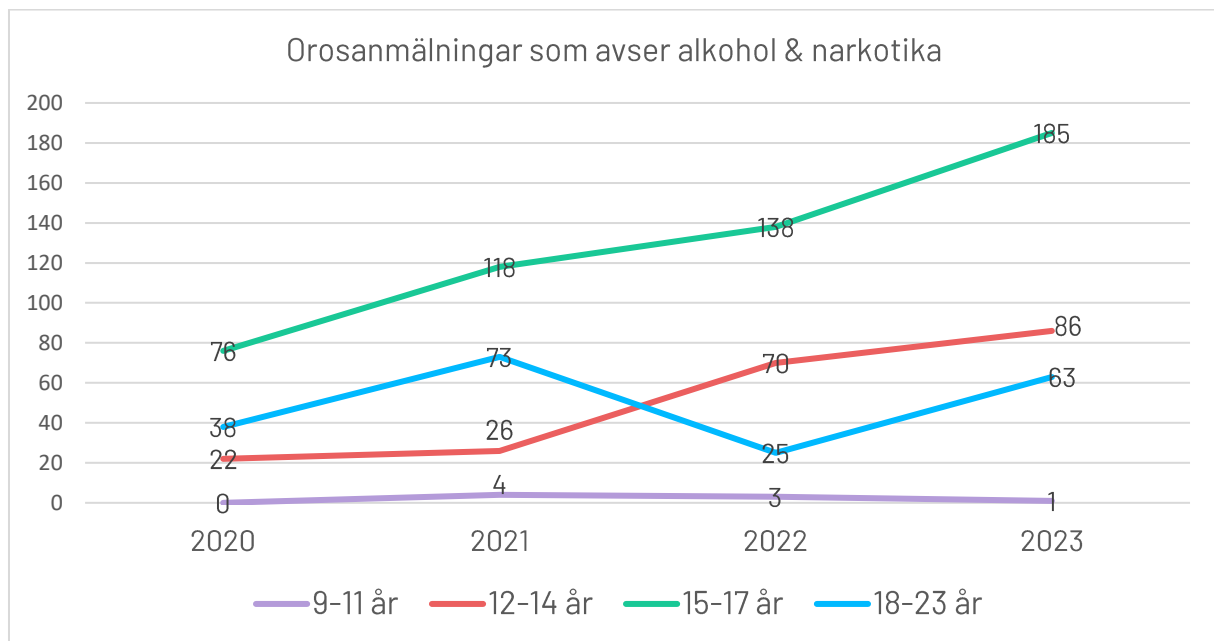
Diagram över antal orosanmälningar avseende annan brottslighet från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Orosanmälningar som avser alkohol/narkotika är vanligast förekommande i åldersgruppen 15-17 år sett över tid och minst vanligt i den yngsta åldersgruppen (9-11år). Antalet orosanmälningar som berör alkohol/narkotika har ökat med 40 procent under de senaste fyra åren, detta då det 2020 inkom 76 orosanmälningar som avser alkohol/narkotika medan det 2023 inkom 185 orosanmälningar inom samma kategori. I åldersgrupperna 12-14 år kan vi även här se en ökning och då primärt från 2021 till 2022 då antalet orosanmälningar ökade med nästan 40 procent. Ökningen fortgick även från 2022 till 2023 men då inte i lika hög omfattning. Ser vi till åldersgruppen 18-23 år ligger antalet orosanmälningar som avser alkohol/narkotika relativt likvärdigt på 204 respektive 199 orosanmälningar under en fyraårsperiod medan det inom åldersgruppen 15-17 år ligger på 517 orosanmälningar under en fyraårsperiod. Som beskrivits ovan går det dock inte att säga något om hur många enskilda individer som står för antalet orosanmälningar och inte heller hur många anmälningar som innehåller alkohol alternativt narkotika.

Diagram över antal orosanmälningar som avser alkohol och narkotika fördelat på olika åldersgrupper från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Statistikens tillförlitlighet

Statistiken som presenterats ovan är dock inte helt tillförlitlig. Som beskrivs ovan har man som utförare möjlighet att själv fylla i vilken kategori som man anser stämmer överens med det orosanmälan handlar om. Anser man att en kategori inte helt överensstämmer med vad anmälan handlar om har man möjlighet att fylla i fler kategorier. Detta betyder att en orosanmälan kan innehålla fler kategorier och ett barn kan stå för flertalet av orosanmälningarna. En orosanmälan kan alltså både innebära att ett barn är risk för organiserad brottslighet samt narkotika. Detta är en bild som representanter från socialtjänsten delar och menar också på att det ibland inte finns någon kategori som stämmer överens.

Med anledning av att statistiken är bristfällig kan man endast se trender och tendenser över hur det sett ut över tid vad gäller orosanmälningar i Trollhättan. Ett utvecklingsområde som därför har identifierats är att det bör finnas en tydligare systematik kring hur man skriver en orosanmälan och hur de ska kategoriseras. Har vi inte en tydlig systematik i antalet orosanmälningar och vad de består av kommer vi också få svårt att följa upp de ärenden vi har samt utvärdera vad som ger effekt vilket man också belyser i Socialstyrelsens rapport. Enligt rapporten arbetar man väldigt olika med detta runt om i landet vilket också gör att det blir svårt att följa upp socialtjänstens

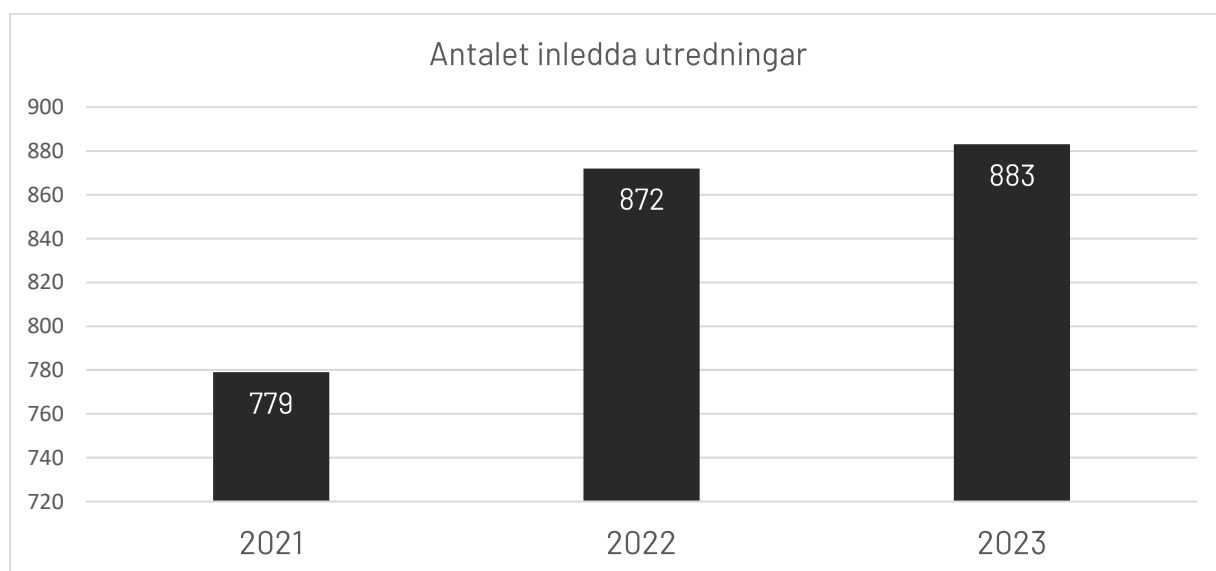
arbete nationellt. Detta kommer dock tas i beaktande i och med den nya socialtjänstlagen som träder i kraft under 2025 som menar att socialtjänstens arbete ska vara kunskapsbaserat och det ska ställas krav på uppföljning.

14.6. Inledda utredningar

Alla anmälningar som inkommer där det finns misstanke om att ett barn far illa betyder inte alltid att ett barn faktiskt far illa. Detta gör att alla anmälningar som inkommer inte ska utredas eller är lämpliga att utredas.

Antalet inleda utredningar har ökat från 2021–2023. Mellan år 2021 till 2022 ökade antalet inleda utredningar med 10 procent. Att antalet inleda utredningar ökad mellan dessa år är dock inte så anmärkningsvärt då även antalet orosanmälningar ökade markant. Där emot minskade antalet orosanmälningar medan antalet inledda utredningar ökade något. Av de nyanmälningar som inkom 2023 vilket var 1816 blev 883 inledda utredningar och handlades av Barn- och familjeenheternas utredningsteam. Av de 883 utredningarna var 588 avslutade vid årets slut och övriga 295 pågick. Av de avslutade utredningarna avslutades 273 med bistånd/åtgärd. Hur det har sett ut med antalet inleda utredningar föregående år går dock ej att redovisa. Det går heller ej att säga något om vad biståndet/åtgärden i följande utredningar bestod av. Likväl har vi ingen möjlighet att se hur många av dessa som innehåller ärenden enligt Socialtjänstlagen (SOL) eller lagen om vård av unga (LVU).

Diagram över antalet orosanmälningar som lett till inledda utredningar från år 2021 till 2023

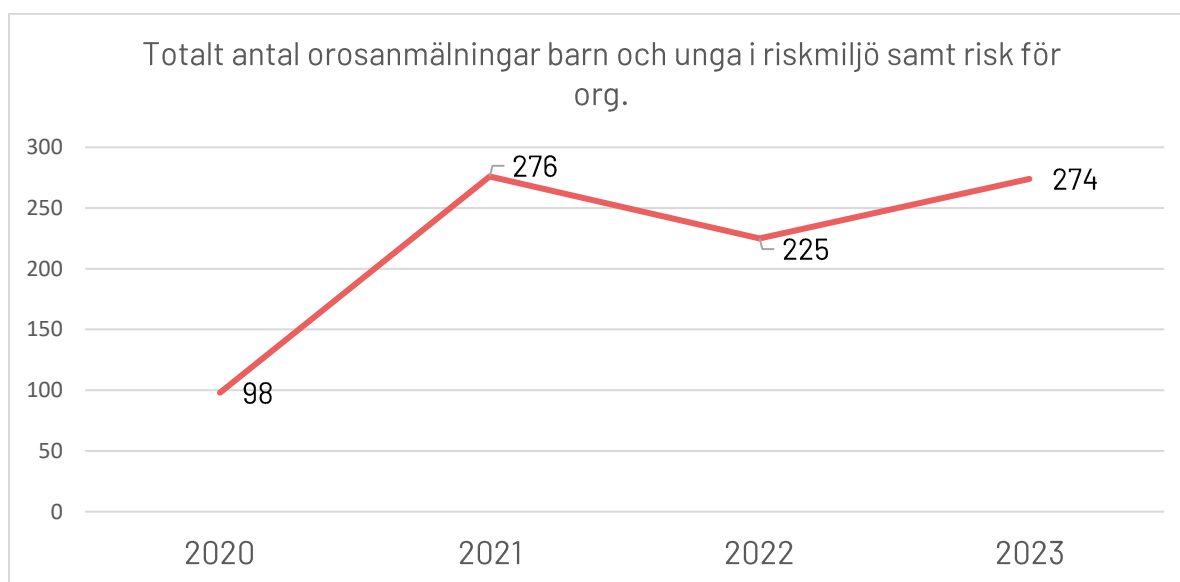
Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

14.7. Barn och unga i riskzon för kriminalitet

I Socialstyrelsens nationella kartläggning 2022 har de identifierat nya områden och tendenser bland anmälningarna till socialtjänsten. En av dessa som kort beskrivits ovan är tidiga anmälningar om barn i olämpliga miljöer.

I Trollhättan har man kategoriserat dessa anmälningar som barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet samt oro för socialt umgänge och eller oro för att den unge vistas i riskmiljöer. Vi kan se att Trollhättan har följt den nationella utveckling som Socialstyrelsen presenterat över tid. Mellan 2021 och 2023 har antalet orosanmälningar avseende barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet samt barn och unga i riskmiljö nästan tredubblats.

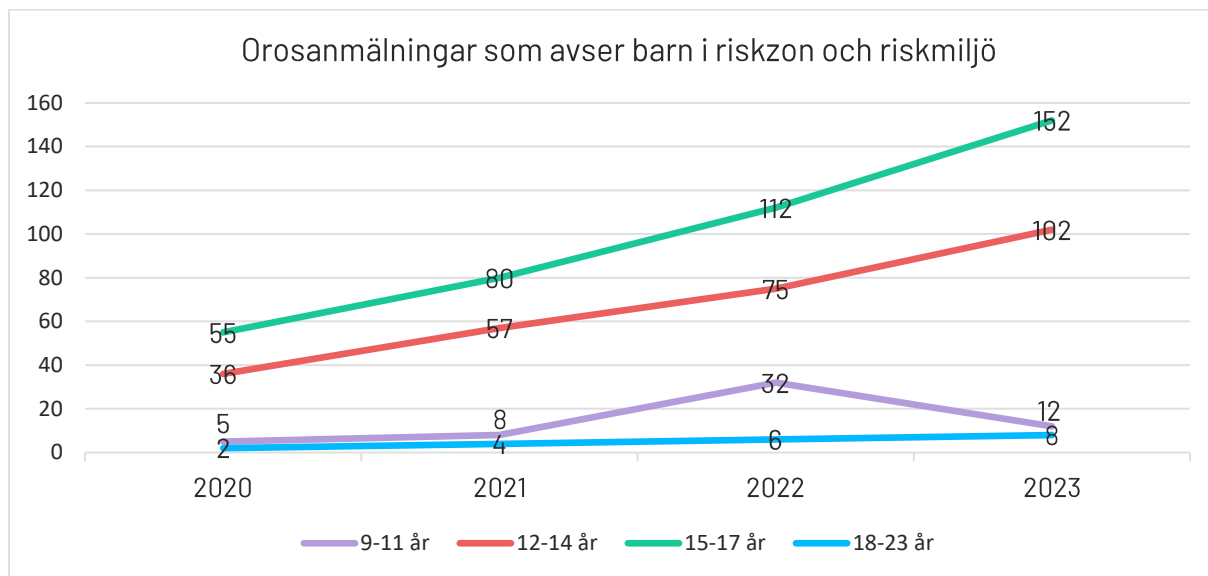
Diagram över antal orosanmälningar för barn och unga i riskmiljö samt risk för organiserad brottslighet mellan åren 2020–2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Under de senaste 4 åren har antalet orosanmälningar ökat inom alla åldersgrupper. Ökningen har dock varit mindre inom den yngsta (9–11 år) och den äldsta åldersgruppen (18–23 år) medan ökningen varit relativt kraftig i de mellersta åldersgrupperna (12–14 år och 15–17 år). I den yngsta åldersgruppen har antalet inkomna orosanmälningar minskat med drygt 60 procent mellan 2022 och 2023. I de andra åldersgrupperna har antalet orosanmälningar ökat. Ökningen är som störst i de mellersta åldersgrupperna (12–14 år samt 15–17 år) har antalet orosanmälningar nästan fördubblats sedan 2020.

Diagram över antal orosanmälningar gällande barn och unga i riskzon och riskmiljö fördelat på olika åldersgrupper från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

Troliga orsaker till ökningen av denna typ av anmälningar är att det blivit ett större fokus på barn och unga i riskmiljöer nationellt men också lokalt då socialtjänsten i Trollhättan får in fler observationsanmälningar från polisen än tidigare. Lik väl att det finns en politisk riktning att arbeta med barn och unga som riskerar att rekryteras till kriminella grupperingar. Viktigt att ha med sig är att statistiken ovan inbegriper både orosanmälningar avseende barn och unga i organiserad brottslighet och orosanmälningar avseende barn och unga i riskmiljö. Som nämns tidigare är dessa kategorier inte ömsesidigt uteslutande. Ett ärende kan kategoriseras som både i riskzon för organiserad brottslighet och riskmiljö. Antalet ärenden som redovisas behöver därmed inte motsvara antal unika individer. En person kan ha flera orosanmälningar och respektive orosanmälan kan kategoriseras in i flera olika kategorier.

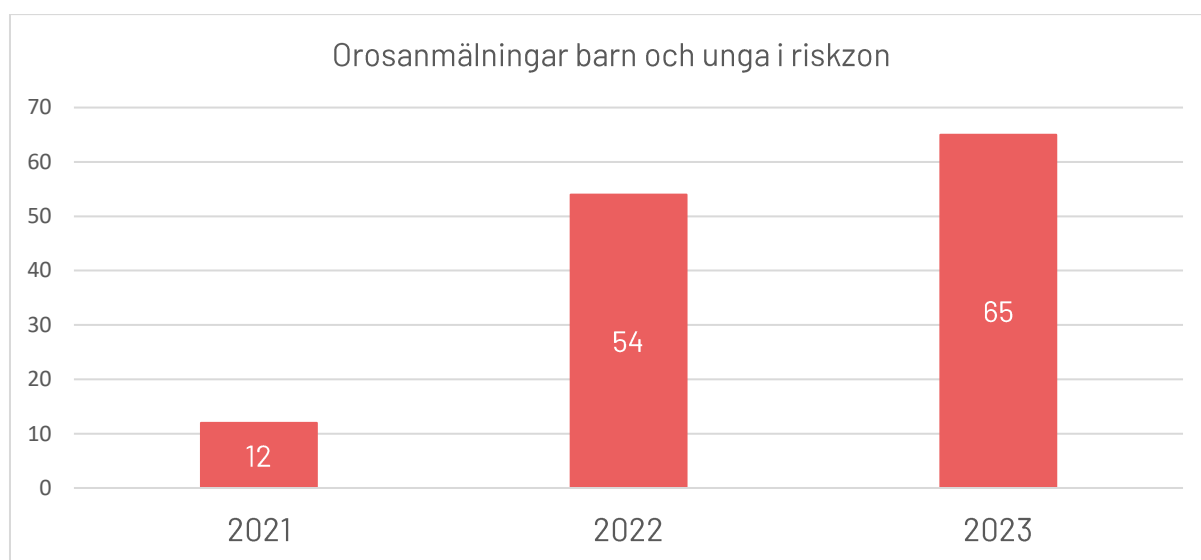
Orosanmälningar avseende barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet

Nedan visas ett diagram på antal ärenden som avser barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet. Ärendekategorin togs fram år 2021 med anledning av att

staden fick statliga medel för att anställa två URO-handläggare.⁴³ URO som står för unga i risk för organiserad brottslighet är en särskild satsning för att fånga upp barn och unga i riskzon. Satsningen innebär att samtliga ärenden kring barn och unga som löper risk för att dras in i grov kriminalitet skickas direkt till två särskilda handläggare (URO-handläggarna). Viktigt att ha med sig när man granskar statistiken nedan är att barn och unga i risk för organiserad brottslighet är en betydligt snävare kategori än barn och unga i riskmiljö som inkluderas i diagrammet ovan.

Under 2021 inkom det 12 orosanmälningar avseende barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet. Antalet ärenden ökade relativt frekvent mellan år 2020 och 2023. År 2023 inkom hela 65 ärenden avseende risk för organiserad brottslighet.

Diagram över orosanmälningar barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet från år 2020 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

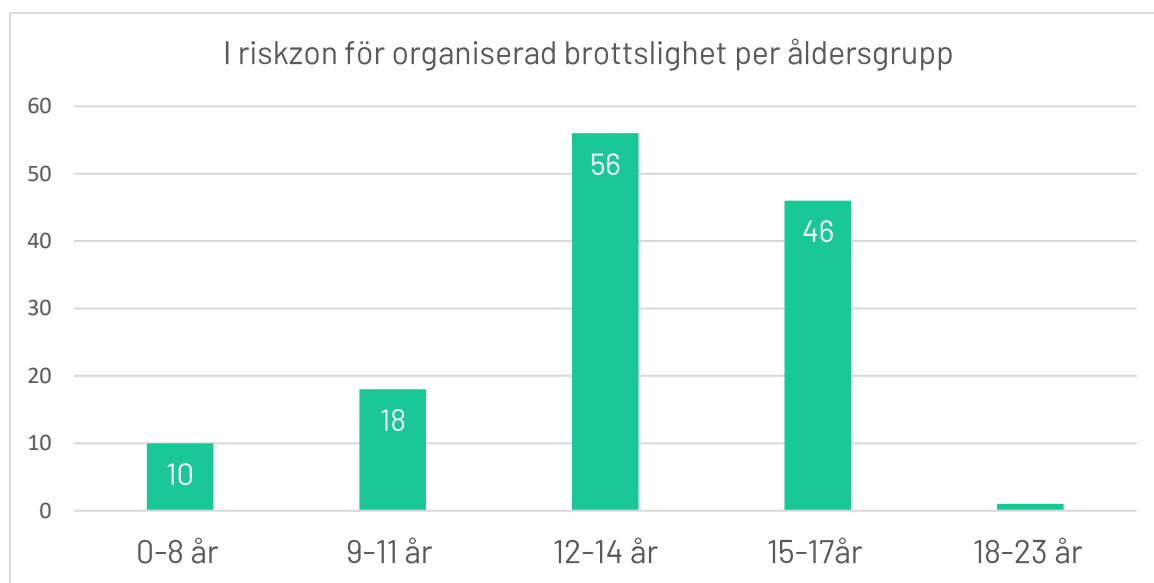
Det faktum att antalet ärenden ökade kraftigt efter 2021 är inte särskilt förvånande. År 2021 var kategorin helt ny. URO handläggarna la mycket tid på att ta fram en målgruppsbeskrivning och informera andra aktörer till exempel polis om URO-satsningen och när kategorin unga i riskzon skulle tillämpas. Antalet ärenden ökade dock markant redan 2022. Då var URO satsningen och ärendekategorin unga i riskzon implementerad. Detta innebar i praktiken att de orosanmälningar som kom in från polisen gick direkt till URO handläggarna utan att passera mottagningsgruppen. Mellan 2022 och 2023 ökade antalet ärenden. Denna ökning skulle kunna bero på att

⁴³ Trollhättans Stad ansökte 2021 Om statliga medel i form av två handläggartjänster med profil att arbeta med barn och unga som riskerar att hamna i organiserad brottslighet.

arbetssättet nu blivit etablerat, det skulle även kunna bero på en reell ökning i antalet ärenden.

Om man tittar på det totala antalet ärenden som kom in mellan 2021–2023 framgår att antalet ärenden var flest i de mellersta ålderskategorierna. I åldersgruppen 12–14 år inkom totalt 56 ärenden under 2021–2023. I åldersgruppen 15–17 år inkom totalt 46 ärenden. Även åldersgruppen 9–11 år hade relativt många anmälningar. Under perioden inkom totalt 18 anmälningar avseende barn och unga mellan 9–11 år.

Diagram över totala antalet orosanmälningar barn och unga i riskzon för organiserad brottslighet fördelat på olika åldersgrupper från år 2021 till 2023

Källa: Statistiken är inhämtad från socialtjänstens dokumentationssystem VIVA.

14.8. Barn och unga som begår brott

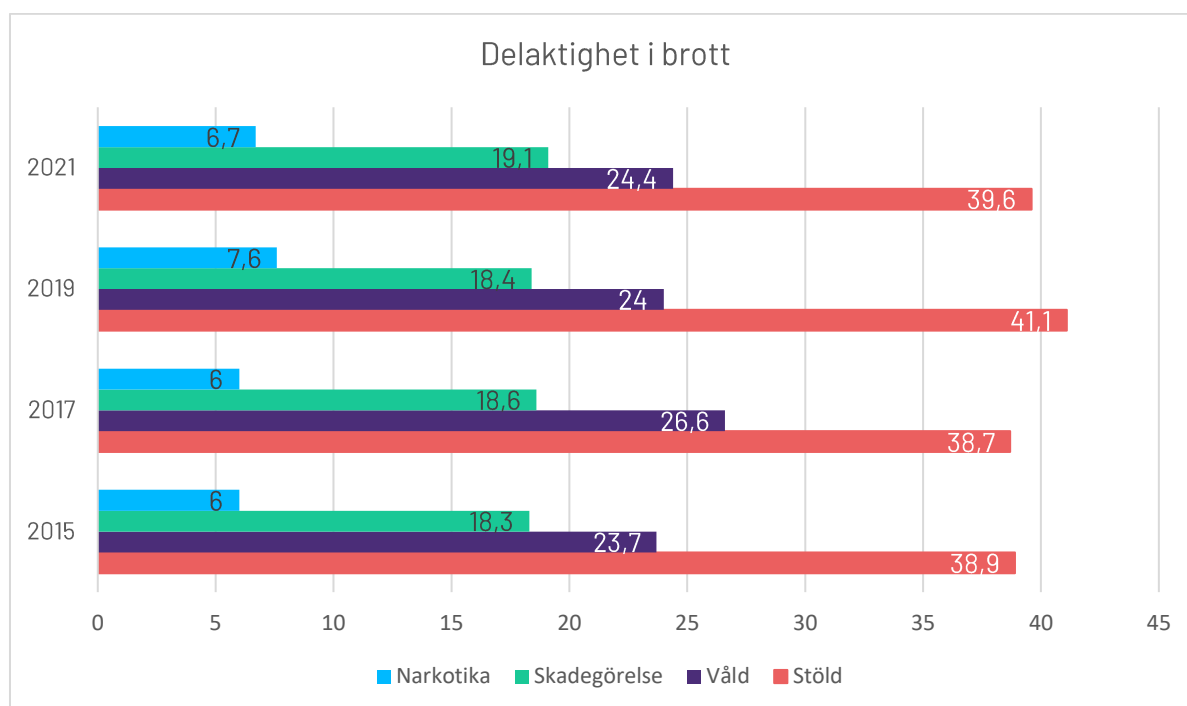
Nationellt

I skolundersökningen om brott som görs av Brottsförebyggande rådet beskrivs ungas delaktighet i brott. De svarande som går i årskurs 9 får då svara på om de någon gång under de senaste 12 månaderna varit delaktiga i brott. De brott som de fick svara på om de varit delaktiga i är våldsbrott, stöldbrott, skadegörelsebrott eller narkotikabrott vilket 50 procent av de totala antalet svarande svarar att de varit. Stöldbrott är den typ av brott som flest elever varit delaktiga i (40 procent) följt av våldsbrott (24 procent). Skadegörelsebrott och narkotikabrott ligger lägre då 19 procent svarar att de varit delaktiga i skadegörelsebrott och 7 procent svara att de varit delaktiga i narkotikabrott. Delaktighet i brott är vanligare bland killar (51 procent) än tjejer (49 procent) skillnaden är dock liten. Samtliga brottstyper är vanligare bland killar förutom stöld som är något

vanligare bland tjejer. Då de i undersökningen inte har frågat om andra brottskategorier ger detta inte en heltäckande bild av delaktighet i brott men det kan ge oss indikationer på hur det har sett ut över tid.

Diagrammet nedan visar hur det har sett ut över tid (år 2015–2021) när elever i årskurs 9 har fått svara på frågan om delaktighet i brott och vi kan se att det inte skiljer sig så mycket åt från år till år. Delaktighet i skadegörelse är den brottskategori som har varit störsts över tid medan delaktighet i narkotikabrott är den kategori där man har varit minst delaktig.

Diagram över andel ungdomar som angett att de varit delaktiga i olika typer av brott

Källa: Skolundersökning om brott, Brå.

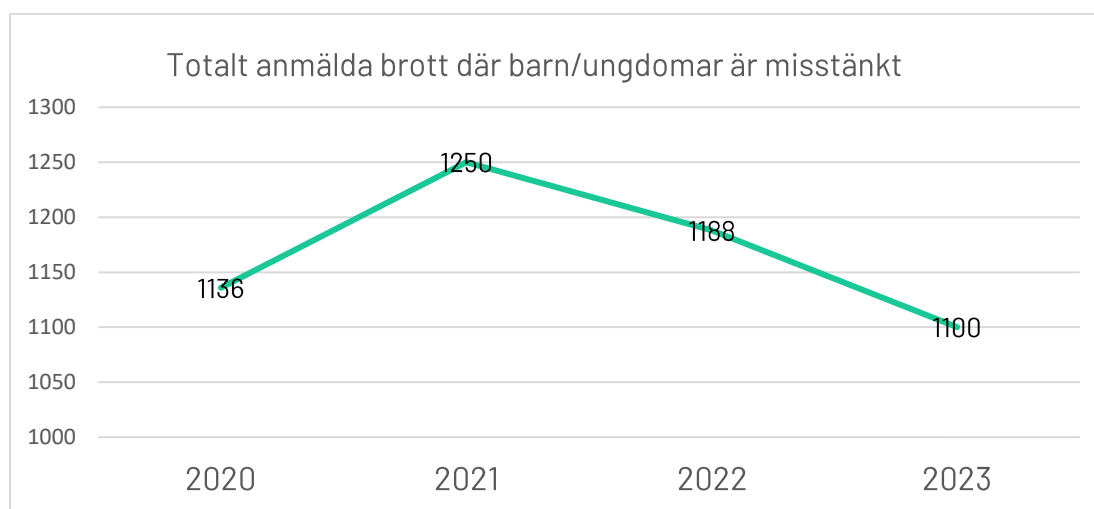
Ser vi till hur det ser ut med personer som är misstänkta för brott nationellt 2023 var majoriteten av de personer som misstänktes för brott 21 år eller äldre. Unga personer i åldersgruppen 15–20 år utgjorde 19 procent av samtliga misstänkta personer. Av dessa var 22 procent tjejer och 78 procent killar.

De brottskategorier som är som störsts i åldersgruppen 15–20 år, år 2022 var narkotikabrott (39 procent), brott mot person (32 procent) samt stöldbrott (20 procent). Dessa brottskategorier stämmer väl överens med de brottskategorier som ungdomarna i årskurs 9 fick svara på vad gäller delaktighet i brott. Då en ungdom inte kan dömas för brott när denne är under 15 år finns det inte heller någon statistik gällande barn/ungdomar misstänkta för brott under 15 år nationellt. Huvudansvaret för att bedöma barnets behov av stöd lämnas då till socialtjänsten.

Brott lokalt

Det totala antalet anmälda brott där ett barn/ungdom är misstänkt för brott mellan 9–23 år har legat relativt stadigt mellan åren 2020–2023 i Trollhättan. År 2020 gjordes det 1136 anmälningar där ett barn eller ungdom är misstänkt för ett brott. Antalet anmälningar ökade sedan från 2020 till 2021 från 1136 anmälningar till 1250 anmälningar vilket är en ökning med 9 procent. Vidare minskade antalet anmälda brott sedan från 2021 till 2023 vilket gör att vi ligger i linje med hur det ser ut nationellt.

Diagrammet visar det totala antalet anmälda brott där ett barn/ungdom är misstänkt för brott mellan 9–23 år.

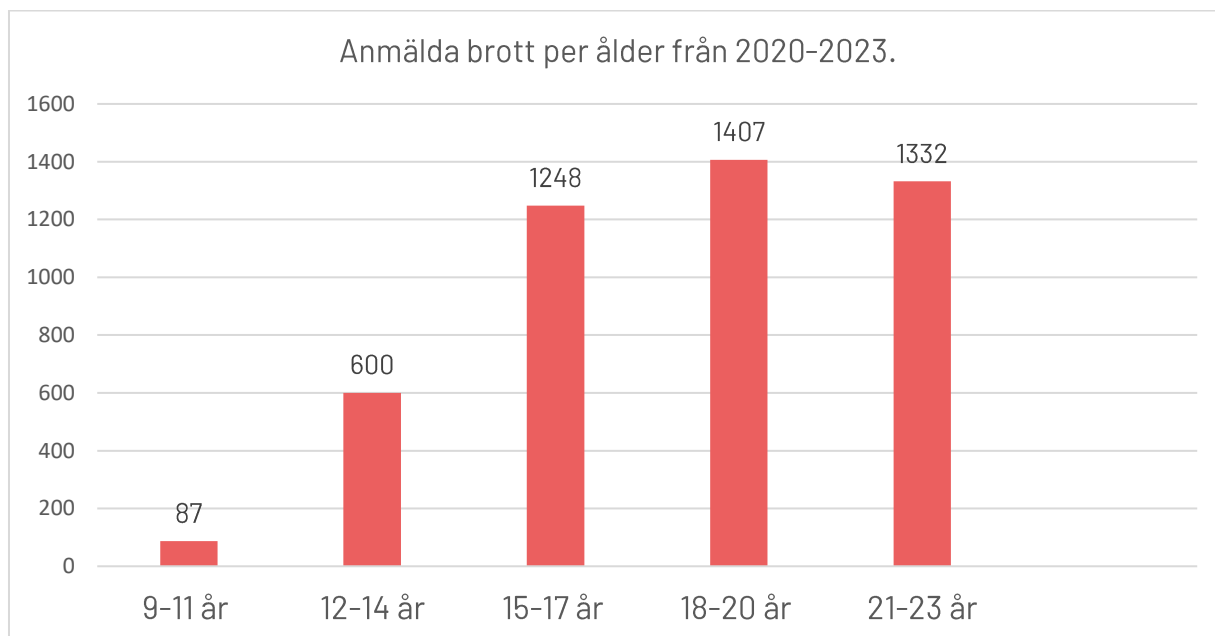

Källa: Polismyndigheten

När det gäller anmälda brott fördelat på kön ligger vi även här i linje med hur det ser ut nationellt. År 2023 bestod antalet anmälningar i åldersgruppen 9–23 år av 78 procent killar och 22 procent tjejer. Detta skiljer sig heller inte så mycket över tid där emot kan vi nog se en trolig ökning av antalet misstänkta tjejer med tiden. Representanter för TUTI (tidig upptäckt tidig insats) som är stadens insats för att fånga upp förstagångsbrott så som brott mot knivlagen samt ringa narkotikabrott förmedlar att antalet ärenden som inkommer där tjejer är misstänkta för förstagångsbrott har ökat. År 2023 stod tjejer för ca 44 procent av det totala antalet ärende som inkom till TUTI medan de tidigare år har legat på 25 till 33 procent

Vi ser även i Trollhättan att vi följer utvecklingen nationellt då vi under de senaste fyra åren har fått in flest anmälningar i de två äldre åldersgrupperna. I åldersgruppen 18–20 år har de under de senaste fyra åren inkommit 1407 anmälningar och i åldersgruppen 21–23 år har det inkommit 1332 anmälningar. Antalet anmälningar i åldersgruppen 15–17 år ligger dock inte så långt efter då det under de senaste fyra åren har inkommit 1248 anmälningar inom denna åldersgrupp.

Diagram över totala antalet anmälda brott fördelat på olika åldersgrupper mellan åren 2020-2023

Källa: Polismyndigheten

Detta skiljer sig dock något mellan åren då vi kan se att åldersgruppen 18-21 år stod för de flesta antalet misstänkt brott som var anmälda 2021 medan misstänkta personer i åldersgruppen 15-17 år stod för flertalet anmälningar år 2022. I åldersgruppen 9-11 år ligger antalet anmälda brott relativt lågt och vi ser att antalet anmälda brott där ett barn är misstänkt i åldern 9-11 år har minskat från 2022 till 2023 med 60 procent.

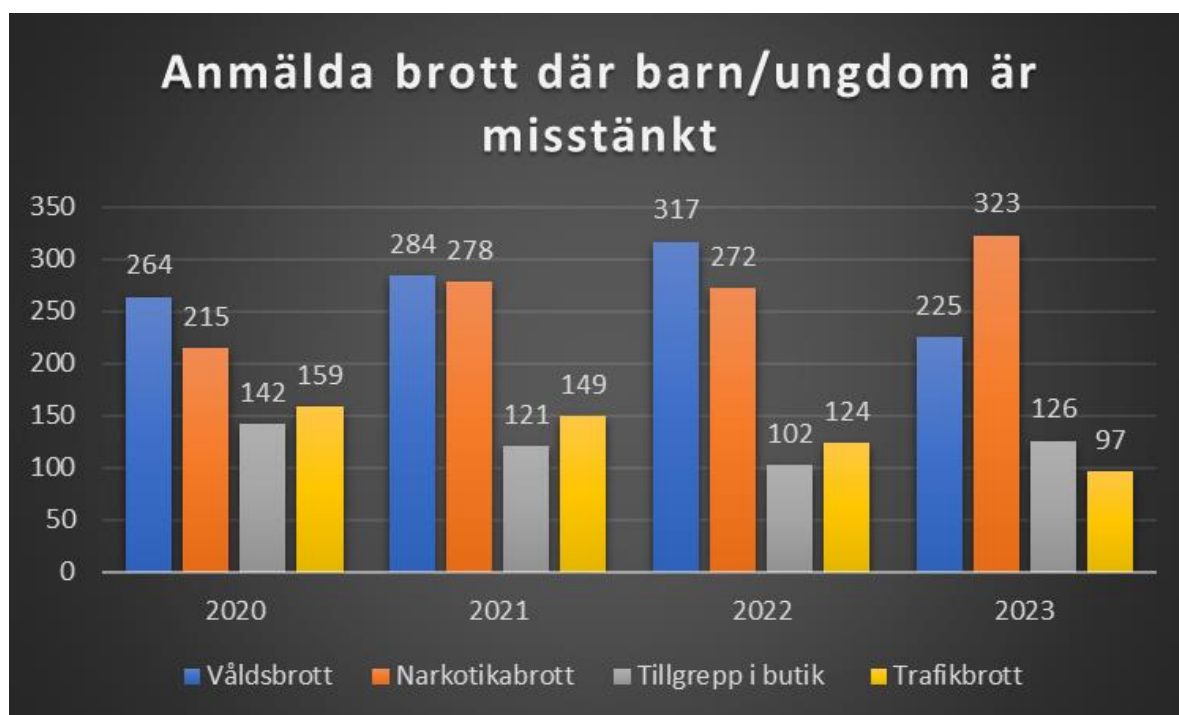
Anmälningar som avser åldersgruppen 12-14 år har dock ökat från 2022 till 2023 med 60 anmälningar vilket är en ökning med 30 procent.

När det gäller vilket brott som är vanligast förekommande där barn och unga är misstänkta för brott följer vi även här den nationella utvecklingen. Viktigt att poängtera här är dock att det sker fler brott inom flera brottskategorier vilket gör att bilden över brottsligheten inom kommunen vad gäller barn och ungdomar inte är helt heltäckande. De mest förekommande brotten där barn/ungdomar är misstänkta för brott i Trollhättan är våldsbrott, narkotikabrott, tillgrepp i butik samt trafikbrott sett till de senaste fyra åren. Där emot ligger Trollhättan lågt vad gäller skadegörelsebrott vilket skiljer sig i relation till hur det ser ut nationellt. I skolundersökningen mot brott beskriver 19 procent av de svarande att de varit delaktiga i ett skadegörelsebrott under de senaste 12 månaderna. Där emot är skadegörelsebrott ett brott där man inte alltid har en misstänkt vilket gör att antalet anmälda brott inom denna kategori ligger lågt. Våldsbrotten i sin tur har från 2020 till 2022 ökat relativt frekvent där emot kan vi se en minskning av antalet anmälda våldsbrott där ett barn/ ungdom är misstänkta från 2022 till 2023.

Antalet anmälda våldsbrott 2022 låg på 317 anmälda brott till att 2023 minska till 225 anmälda brott, vilket är en minskning på ca 30 procent.

Ser vi till antalet narkotikabrott där ett barn/ungdom är misstänkt för brott under de senaste fyra åren så har antalet anmälningar skiftat något. År 2020 låg antalet anmälda narkotikabrott på 215 anmälningar. Från 2020 till 2021 genomgick de dock en ökning då antalet anmälda narkotikabrott ökade med ca 20 procent. Antalet anmälda narkotikabrott låg sedan relativt stadigt för att sedan öka från år 2022 till 2023 med ca 15 procent. Tillgrepp i butik samt trafikbrott är de brottskategorier som ligger lägst i antalet anmälningar som inkommer per år inom åldersgruppen 9–23 år. Diagrammet nedan visar även att antalet tillgrepp i butik låg som högst 2020 då det inkom 142 anmälningar för att sedan minska de två nästkommande åren. År 2023 ökade dock antalet anmälda brott vad gäller tillgrepp i butik något igen. Trafikbrott är också en brottskategori som under år 2020 och 2021 legat relativt stadigt men som sedan genomgått en minskning under de två senaste åren, 2022 och 2023.

Diagrammet visar antalet anmälda brott från åren 2020–2023 där ett barn/ungdom mellan 9–23 år står som misstänkt för brott.

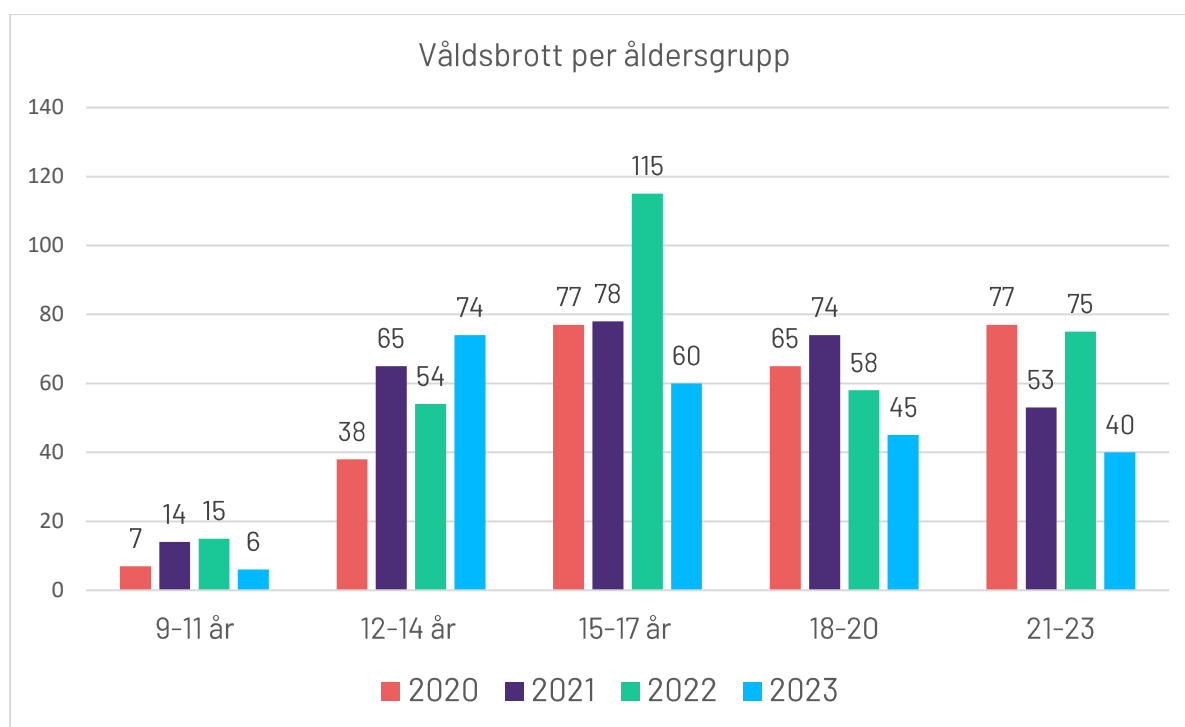

Källa: Polismyndigheten

De anmälda brotten där ett barn eller ungdom mellan 9–23 år är misstänkt för brott skiljer sig dock åt beroende på ålder. När det gäller våldsbrott sker de flesta brotten i åldern 15–17 år och vi kunde år 2022 se en ordentlig topp inom denna åldersgrupp, där emot minskade antalet anmälda våldsbrott inom denna åldersgrupp med ca 47 procent från år 2022 till år 2023. De två äldre åldersgrupperna ligger relativt stadigt vad gäller

anmälda våldsbrott över tid. Där emot kan vi se att antalet anmälda våldsbrott har minskat inom dessa åldersgrupper från år 2022 till år 2023. De åldersgrupp som vi bör vara uppmärksam på är dock de två yngsta åldersgrupperna. I åldersgrupp 12-14 år kan vi se att antalet anmälningar som avser våld har ökat från år 2020 då det inkom 38 anmälningar till år 2023 då det inkom 74 anmälningar inom denna åldersgrupp vilket är en ökning på ca 48 procent. Den yngsta åldersgruppen 9-11 har haft en topp på 15 anmälningar år 2022 men har sedan dess minskat ner till 6 anmälningar. Vi ser dock att våldsbrotten går ner i åldrarna vilket är problematiskt.

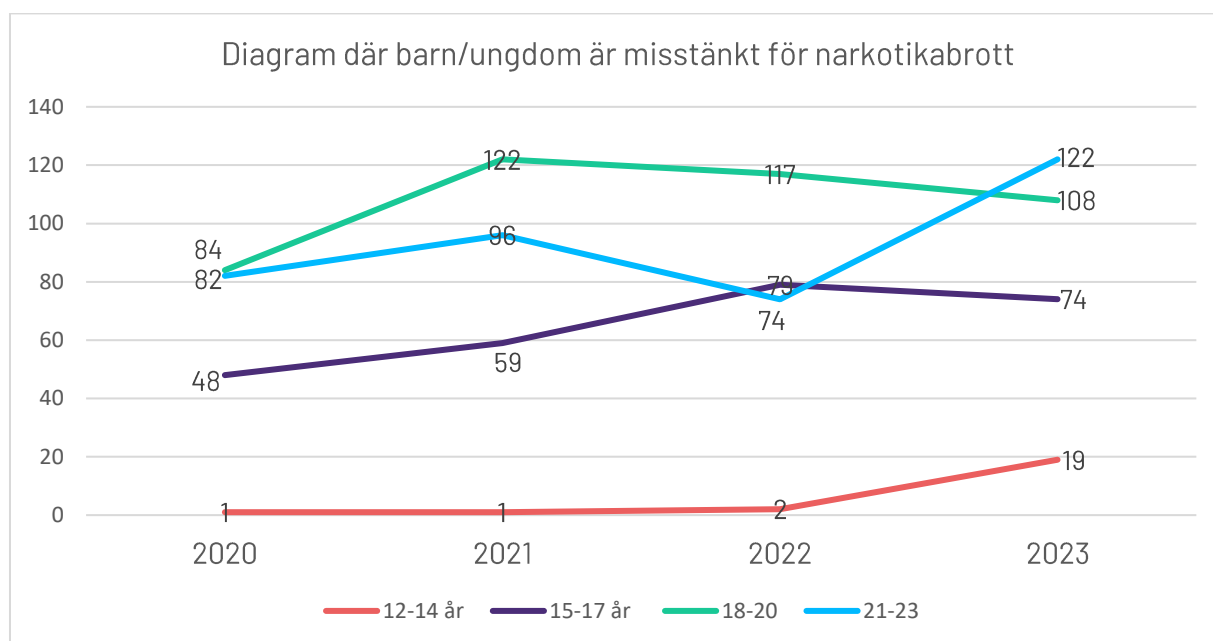
Diagrammet visar antalet anmälda våldsbrott per åldersgrupp från 2020-2023.

Källa: Polismyndigheten

När det gäller narkotikabrott är det flest anmälningar i de äldre åldersgrupperna 18-20 och 21-23 år. I åldersgruppen 18-21 år kan vi se att antalet anmälda narkotikabrott har ökat från 2020 till 2021, då med en ökning på ca 32 procent. Narkotikabrotten i denna åldersgrupp har sedan 2021 gått ner men det har inte varit någon vidare minskning. En negativ utveckling vi ser är att antalet anmälda narkotikabrott i åldersgruppen 15-17 år har ökat över tid från 2020 till 2022. År 2021 låg antalet anmälningar inom denna kategori och åldersgrupp på 48 anmälningar medan det år 2022 låg på 79 anmälningar. Från 2022 till 2023 kan vi dock se lite av en minskning. Där emot ser vi att antalet anmälda brott vad gäller narkotikabrott har ökat relativt stadigt i den yngsta åldersgruppen 12-14 år. År 2022 inkom det två stycken anmälningar medan det år 2023 inkommit 19 anmälningar som avser narkotika i den yngsta åldersgruppen vilket är en ökning på ca 90 procent.

Diagram över antalet misstänkta barn och unga för narkotikabrott från år 2020–2023

Källa: Polismyndigheten

Även brottet tillgrepp i butik är som störst i åldersgruppen 12–14 år och 15–17 år. Här ingår även ringa stöld vilket tidigare hette snatteri. Trafikbrotten är som störst i de äldre åldersgrupperna 18–20 och 21–23 vilket inte är så konstigt då det är först i dessa åldersgrupper som man har möjlighet till körkort. Ser vi till trafikbrott i ålderskategorin 15–17 år, då många har fått sitt EPA-körkort har de antalet anmälningar minskat från 2022 till 2023.

Påföljder barn och unga

Den som är 15 år och begår ett brott är straffmyndig och kan på så sätt dömas för brottet denne begår. För unga finns det särskilda påföljder så som ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning samt slutna ungdomsvård⁴⁴. När barn under 15 år och misstänks för brott prövas skuldfrågan som regel inte i domstol, eftersom barn i den åldern inte är straffmyndiga. Huvudansvaret för att bedöma behovet av stöd och för att vidta åtgärder vilar i stället på socialtjänsten. Polis och åklagare kan ändå under vissa förutsättningar utreda omständigheterna kring ett brott i form av en LUL §31 (lagen om unga lagöverträdare). Ungdomsövervakning används i de fall ungdomen är mellan 15–17 år och har begått ett allvarligt brott eller har en upprepade brottslighet. Påföljden ungdomsövervakning ska användas när ungdomstjänst eller ungdomsvård

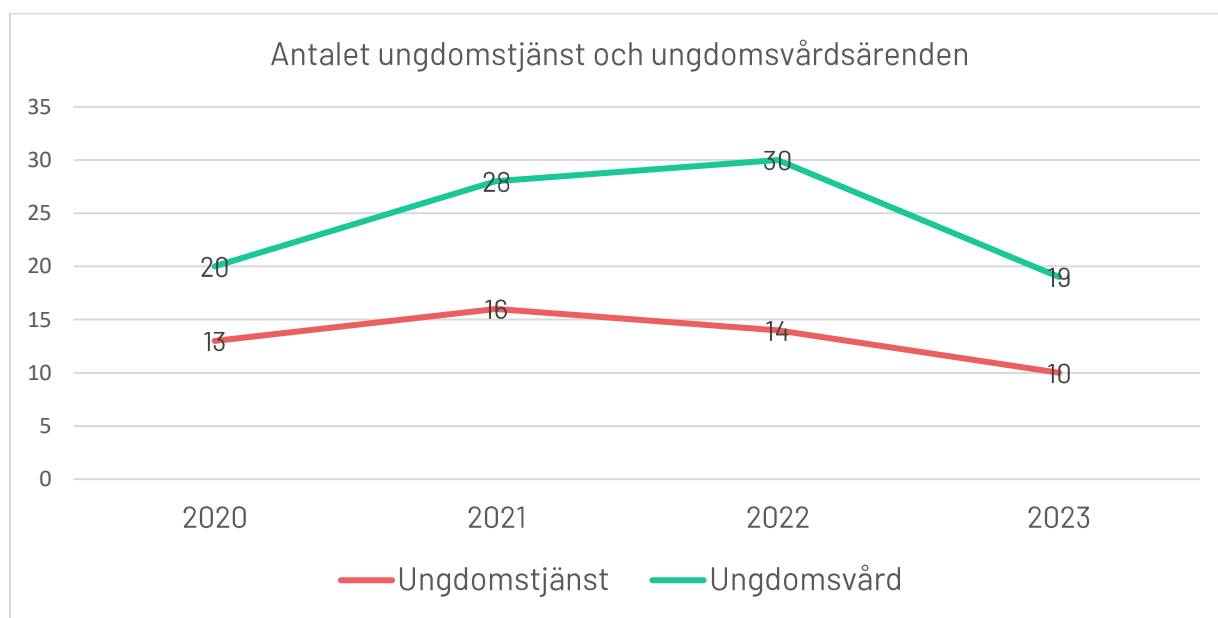
⁴⁴ [Påföljder för unga - Sveriges Domstolar](#)

inte bedöms vara tillräckligt. Tanken med ungdomsövervakning är att fylla luckan mellan ungdomstjänst, ungdomsvård samt slutna ungdomsvård.

I Trollhättan kan vi se att antalet ungdomstjänstären den har legat relativt frekvent och skiljer sig inte så mycket åt över tid. År 2020 utfördes det 13 ungdomstjänster för att sedan öka något under 2021 men sedan gå ner igen till 10 ärenden under 2023. Där emot går det ej att säga något om digniteten i antalet ungdomstjänstären den då vi inte vet hur många timmar de olika ungdomstjänstären den innehöll.

Antalet ungdomsvårdsären den ligger något högre än ungdomstjänstären den och ökar frekvent från 20 för att nå en topp på 30 stycken under 2022 och sedan minska igen till 19 stycken under 2023. Det går inte att få fram någon statistik vad gäller ungdomar som dömts till ungdomsövervakning från 2021 då lagen trädde i kraft.

Diagram över antalet ungdomstjänster och ungdomsvårdsären den från år 2020–2023

Källa: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

14.9. Konsekvenser

Konsekvenserna av brottsutsatthet i skolmiljö påverkar elevers förutsättningar till trygghet och studiero. I en förlängning kan det också påverka förutsättningarna för fullföljda studier, då det också visat sig i undersökningar att det kan leda till att elever undviker att gå till skolan samt att det kan påverka elevers inlärningsförmåga.

Att bli utsatt för brott generellt kan också få andra individuella konsekvenser både på kort och lång sikt. Till exempel kan långvarig utsatthet i skolan ökar risken för psykisk ohälsa, samtidigt som enstaka händelser i sig också kan påverka den psykiska eller fysiska hälsan. En stor andel av de som utsätts för sexuella övergrepp kan drabbas av

både fysiska och psykiska besvär någon gång efter övergreppet. En relativt vanlig följd av sexuella övergrepp är posttraumatiskt stressyndrom, PTSD, vilket också kan bli en följd av våldsbrott utöver fysiska skador.

Även att bevittna våld utan att bli direkt utsatt för det kan ge konsekvenser i form av psykisk ohälsa, samt att det påverkar normer, attityder och värderingar kring våld och riskerar att normalisera våld och normbrytande beteenden. Våldsutsatthet är en riskfaktor för psykisk och fysisk ohälsa men även för framtida våldsutsatthet och våldsutövning.

Det finns också ofta en korrelation mellan att vara brottsutsatt och brottsmisstänkt, vilket är viktigt att ta hänsyn till i det brottsförebyggande arbetet.

14.10. Analys och samlad bedömning

Trots att Skolinspektionens enkät och LUPP-enkäten visar att eleverna i Trollhättan känner sig ungefär lika trygga i skolan som snittet i Trollhättan, visar lägesbilden även att våldet i skolorna med stor sannolikhet är utbredd och att många elever blir indirekt eller direkt drabbade. Det finns också en risk att vissa våldsformer har blivit normaliserade då det blivit en del av både elevernas och personalens vardag vilket kan leda till att man inte reagerar eller agerar på vissa handlingar.

Vi ser en ökning av antalet orosanmälningar inom kategorin annan brottslighet och då primärt i åldersgrupperna på mellan och högstadiet. Detta är en kategori där brott som misshandel kan ingå. Likväl ser vi att våldsbrotten som anmäls till polisen går allt längre ner i åldrarna. Även om brottsutvecklingen utifrån anmälda brott generellt visar att våldsbrotten minskat över tid, visar lägesbilden att yrkesverksamma från olika professioner uttrycker att våldet har ökat och att det har gått längre ner i åldrarna. Våld är därmed ett samhällsproblem som får konsekvenser på både individ- som samhällsnivå.

Våldet är både verbalt och fysiskt, samt av lindrig och grov karaktär. Det finns kopplingar mellan lindrigt och grovt våld vilket innebär att det är viktigt att arbeta förebyggande mot våld på alla nivåer. Det finns ett behov av att arbeta systematiskt riktat mot barn och unga för att minska riskerna för våldsutsatthet, samt ett mer kontinuerligt och likvärdigt genomförande av de våldspreventiva insatserna för att säkerställa att alla barn och unga får ta del av insatserna.

15. Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet har blivit ett alltmer uppmärksammat problem i Sverige under de senaste åren. Frågan står nu högt upp på den politiska agendan såväl nationellt som i många kommuner. Den organiserade brottsligheten förknippas ofta med gängkriminalitet. Men de synliga gängen är bara en del av den organiserade brottsligheten.⁴⁵ Det finns över hundra definitioner av begreppet organiserad brottslighet.⁴⁶ Enligt EU:s definition är organiserad brottslighet, brottslighet som begås i samarbete mellan två eller fler personer och pågår under lång tid. För att brottsligheten ska klassas som organiserad brottslighet krävs vidare att brottsligheten är av allvarlig karaktär. En gemensam nämnare för all organiserad brottslighet är att den sker i syfte att göra ekonomisk vinning.⁴⁷

Den organiserade brottsligheten är den ofta inriktad på häleri och smuggling av olika eftertraktade varor, exempelvis alkohol, cigaretter och narkotika. Det är också vanligt att prostitution drivs i organiserad form, vilket leder till brott som koppleri och trafficking. Den organiserade brottsligheten utgör en kriminell affärsverksamhet, brotten begås systematiskt och för vinnings skull, som följd finns den organiserade brottsligheten överallt där det finns pengar att tjäna.⁴⁸ Hotbilden från organiserad brottslighet är i dag mer komplex och mångfacetterad än tidigare. Även om avsikten i stort är oförändrad utifrån ett vinstintresse har förmågan och handlingsutrymmet ökat. Tidigare kännetecknades organiserad brottslighet av narkotikabrott, våldsbrott och grova tillgreppsbrott. I dag kan en rad fenomen läggas till listan:

- välfärdsbrott i synnerhet organiserade och storskaliga angrepp mot välfärden
- bedrägerier i synnerhet avancerade internationella investeringsbedrägerier
- otillåten påverkan via infiltrering
- kriminell expansion till mindre orter
- brott via ombud, även från utlandet
- människoexploatering i skuggsamhället, inte sällan av tredjelandsmedborgare
- illegal avfallshantering
- näringsverksamhet som brottsverktyg
- utnyttjade identiteter
- falska handlingar och felaktiga registeruppgifter⁴⁹

⁴⁵ Brå. (u.å.). Hämtad 2024-09-05 från [brå.se](https://www.bra.se)

⁴⁶ Brå. (2010). Lokal organiserad brottslighet. Tillgänglig [här](#)

⁴⁷ Eu:s definition av brott, polismyndigheten.se

⁴⁸ Organiserad brottslighet, [brå.se](https://www.bra.se)

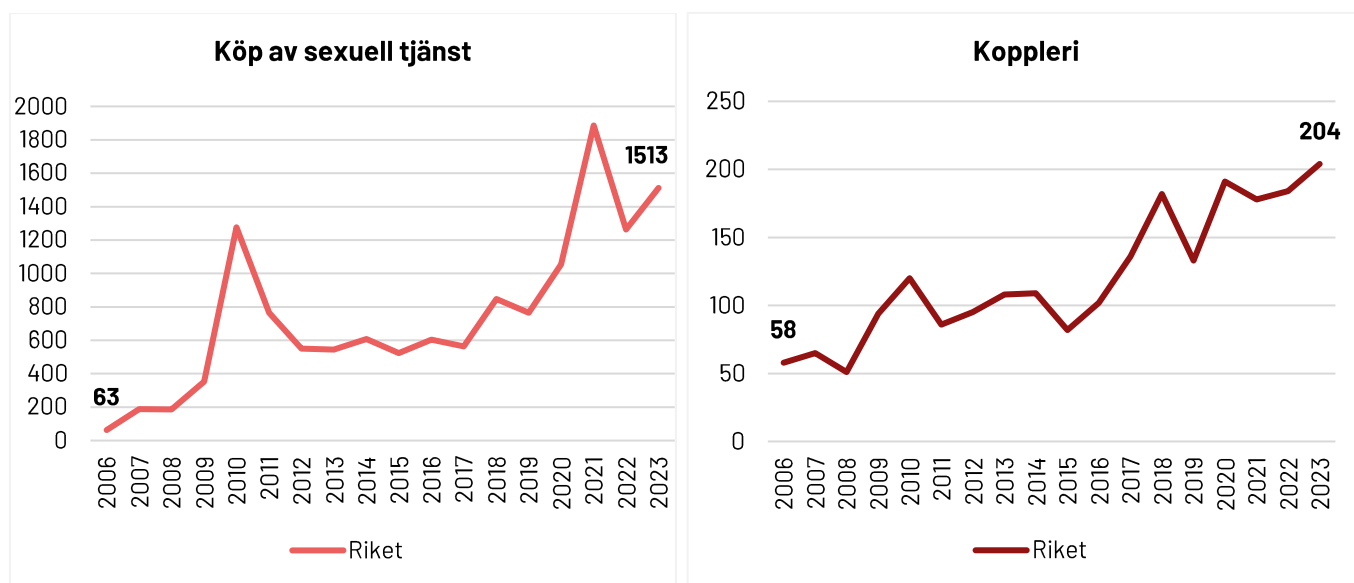
⁴⁹ Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet, 2023, cve.se

Många av dessa brott utspelar sig till viss del på lokal nivå och drabbar kommunen på olika sätt. Brottligheten omsätter stora brottsvinster som ofta återinvesteras i annan typ av brottslighet. Att slå mot den organiserade brottsligheten är därmed viktigt för att strypa inkomsterna till de kriminella gäng som utöver organiserad brottslighet ägnar sig åt våldsbrott, narkotikahandel och nyrekrytering av barn och unga.

15.1. Människohandel och prostitution

Prostitution och koppleri är brott som traditionellt sätt haft en tydlig koppling till organiserad brottslighet. Antalet anmälda sexköpsbrott har ökat gradvis sedan brottet infördes år 1999. Ökningen är särskilt tydlig de senaste åren. År 2023 anmäldes totalt 1 513 sexköpsbrott i Sverige. Även koppleribrotten har ökat. År 2023 anmäldes totalt 204 koppleribrott i Sverige.

Diagram över antal anmälda sexköpsbrott i Sverige 2006–2023

Källa: Brå

Hur många brott som anmäls beror i stor utsträckning på hur polisen arbetar och vilka prioriteringar de gör. Idag är polisens arbete främst inriktat mot så kallade eskortsidor eftersom sexköpsbrottsligheten där ofta kan kopplas till organiserad brottslighet. Dock förekommer sexköpsbrott på långt fler arenor, exempelvis på massagesalonger, hotell och på andra internetforum än eskortsidor.⁵⁰ Sexköpsbrottsligheten på massagesalonger

⁵⁰ Köp av sexuell tjänst, 2022, [brå.se](https://www.brå.se)

är en problematik som fått mycket uppmärksamhet i media de senaste åren. I Polisregion väst har man under de senaste åren haft särskilt fokus på sexhandel och koppleri inom thaimassagebranschen. Totalt finns det 470 thaimassage salonger i polisregion väst.⁵¹ Enligt polisens avdelning för grov organiserad brottslighet i Polisregion Väst beräknas ca 80 procent av dessa erbjuda sexuella tjänster, en bedömning som även delas av NOA (Polisens nationella operativa avdelning).⁵²

I Trollhättan syns ingen tydlig ökning avseende vare sig koppleribrott eller köp av sexuell tjänst. År 2023 fick polisen i Trollhättan enbart in 2 anmälningar om köp av sexuell tjänst och inga anmälningar om koppleri. Som nämns ovan så påverkas antalet anmälda brott inom den här kategorin väldigt mycket av polisens arbete. Om polisen gör en särskild insats tenderar de anmälda brotten att öka kraftigt. Om polisen i stället prioriterar andra frågor tenderar antalet anmälningar att bli lågt. Det faktum att det inkommit få anmälningar bör därmed inte tolkas som att Trollhättan är förskonat från den här typen av brott. Under hösten 2023 genomförde den lokala tidningen TTELA en särskild granskning av sexhandeln i Fyrbodalen. Av deras granskning framgår att det under de senaste åren inträffat sexköp på ett antal hotell i centrala Trollhättan⁵³ samt att åtminstone en av thaimassagesalongerna i stan erbjuder köp av sexuella tjänster.⁵⁴ Granskningen visar även av 8 av de totalt 17 män från området som dömts för köp av sexuella mellan år 2020–2023 var från Trollhättan.⁵⁵

15.2. Arbetslivskriminalitet

Arbetslivskriminalitet är när företag medvetet bryter mot lagar, regler och avtal i arbetslivet i syfte att vinna konkurrensfördelar och tjäna pengar. Det kan handla om att man bryter mot arbetsmiljöregler, tar del av bidrag man inte har rätt till, inte betalar skatt och avgifter eller låter människor som saknar arbetstillstånd arbeta i Sverige.⁵⁶ Arbetslivskriminalitet leder till negativa konsekvenser både för arbetstagare, företag och samhället i stort. För arbetstagare leder arbetslivskriminalitet ofta till osäkra förhållande, lägre löner och andra allvarliga kränkningar av arbetstagarens rättigheter. Företagare som följer reglerna riskerar att konkurreras ut av oseriösa aktörer som inte sällan har kopplingar till organiserad brottslighet. Samhället och statsfinanserna riskerar allvarliga budgetkonsekvenser genom minskade skatteintäkter och ett ökat

⁵¹ Polisregion väst omfattar Hela Västra Götalands län samt Halland.

⁵² Polisen om Thaimassage, TTELA, 2024, ttela.se

⁵³ Efter sexköpen – hotellet vill se samarbete med polisen, 2023-09-105, ttela.se

⁵⁴ Filmerna inifrån. 2023-04-19, ttela.se

⁵⁵ Här är männen som köpt sex, 2023-09-05, ttela.se

⁵⁶ Arbetslivskriminalitet, 2024, arbetsmiljöverket.se

utflöde av felaktiga bidrag. Dessutom finansierar brottsvinsterna inte sällan den organiserade brottsligheten. På sikt kan tilliten till samhällskontraktet hotas. Exempelvis leder detta till parallella samhällsstrukturer och utanförskap som vi bland annat kan se i utsatta områden.⁵⁷

Arbetslivskriminalitet förekommer i många branscher där varor och tjänster upphandlas av kommunen, till exempel bygg, städ, vård och omsorg samt transporter. Genom att ställa relevanta krav vid upphandling och kontrollera dessa kan kommunen motverka arbetslivskriminalitet. Kontrollerna behöver genomföras både vid upphandling och löpande under avtalets gång samt kombineras med konsekvenser om avtalsvillkoren inte efterlevs.⁵⁸ Kommunen kan inte enbart bidra till arbetet med att förebygga arbetslivskriminalitet genom upphandling, även tillsyn kan vara ett kraftfullt verktyg för att upptäcka och motverka arbetslivskriminalitet.

15.3. Tillsyn och tecken på organiserad brottslighet

Kommunen har tillsynsansvar utifrån en rad olika lagstiftningar. Miljökontoret genomför livsmedelstillsyn, hälsoskyddstillsyn samt miljöbalkstillsyn (tillsyn av miljöfarlig verksamhet). Tillståndsenheten på arbetsmarknads- och socialförvaltningen genomför alkohol- och tobakstillsyn inklusive tillsyn av försäljning av e-cigarettor och tobaksfria nikotinprodukter samt folköl. Räddningstjänsten genomför brandskyddstillsyn. Tillsynspersonalen genomför regelbundet yttre tillsyn av olika verksamheter som restauranger, krogar, kiosker, livsmedelsbutiker, massagesalonger, nagelsalonger, barbershops och solarier. De arbetar därmed nära många riskbranscher för organiserad brottslighet och har en unik möjlighet att identifiera tecken på olika typer av organiserad brottslighet. Livsmedelstillsyn kan exempelvis användas för att identifiera misstänkt häleri eller smuggling. Det händer exempelvis att inspektörerna upptäcker stora mängder kött som företagen inte kan deklarera eller tobaksvaror som butiksinnehavaren inte kan påvisa vart den kommer ifrån. Under en tillsyn kan tillsynspersonal även snappa upp signaler på annan mer dold brottslighet som arbetskraftsexploatering, människohandel och avfallsbrottslighet. För att man ska upptäcka den här typen av brottslighet så behöver man vara medveten om vad man ska leta efter. Man behöver ha kännedom om vilka tecken som kan indikera olika typer av organiserad brottslighet och ha tydliga rutiner för vad man gör med den information man samlar in.

⁵⁷ Förebygg kriminalitet på arbetsmarknaden genom upphandling, 2024, ekobrottsmyndigheten.se

⁵⁸ Förebygg kriminalitet på arbetsmarknaden genom upphandling, 2024, ekobrottsmyndigheten.se

Tabell över genomförda tillsyner i Trollhättan 2021–2023

	2021	2022	2023
Alkoholtillsyn	...	55	50
Tobakstillsyn	...	50	60
Tobaksfria nikotinprodukter	...	36	50
E-cigarett	...	25	40
Folköl (detaljhandeln)	...	20	26
Livsmedelstillsyn	350	333	323
Miljöbalkstillsyn	304	295	298

Källa: Samhällsbyggnadsförvaltningen och Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Under 2023 genomförde samhällsbyggnadsförvaltningen och arbetsmarknads- och socialförvaltningen totalt 847 tillsyner. Det händer att tillsynshandläggarna uppmärksammar tecken på organiserad brottslighet när de besöker verksamheter. Under de senaste åren har personalen som arbetar med livsmedelstillsyn observerat ett misstänkt fall av arbetskraftsexploatering i en butik och två misstänkta fall av olovligt boende på restauranger. Trots att man vet om att många livsmedelsbutiker har stora problem med köttstöld, under vissa perioder stjäls kött för upp emot 150,000 kr från vissa butiker, så har man inte identifierat några misstänkta fall av häleri avseende kött. Från miljökontoret bedömer man dock att man troligen hade kunnat uppmärksamma mer om man hade mer resurser för tillsynsarbete. Som det ser ut idag får butiker och restauranger i regel ett tillsynsbesök ca vart 5:e år, vilket inte bedöms vara tillräckligt för att uppmärksamma oegentligheter.

Även personalen som arbetar med miljö och hälsoskyddstillsyn uppger att de observerar oegentligheter när de är ute i verksamheterna. Det är till exempelvis inte ovanligt att personer som befinner sig på platsen man ska genomföra tillsyn på beter sig underligt eller att de so driver verksamheten tydligt signalerar att de inte vill att man ska kontrollera de bakre utrymmena av verksamhetens lokaler. I många fall finns inga konkreta brottsmisstankar och man har svårt att veta om man borde kontakta en annan myndighet och i så fall vem som hade varit intresserad av informationen. Miljökontoret har vid flera tillfällen kontaktat Skatteverket på grund av att man misstänker oegentligheter. När man misstänker miljöbrott genomförs i regel miljöbrottsanmälningar. De senaste åren har det genomförts ca 2 anmälningar per år.

Hur samverkan med andra myndigheter ser ut varierar något mellan de olika tillsynsområdena. Personalen som arbetar med livsmedelstillsyn genomför ibland

gemensamma tillsyner med tillståndsenheten (tobaks- och alkoholtillsyn med mera) räddningstjänsten, polis, bygglov och Skatteverket. De försöker även ha "lite koll" åt andra myndigheter när de genomför enskilda tillsyner och tipsa om de ser något som verkar suspekt.

De som arbetar med miljöbalkens lagstiftning uppger att de har väldigt lite samverkan med andra myndigheter. När det har haft det handlar det ofta om samverkan med polisen, samverkan har då skett på initiativ av polisen. Den här typen av förfrågningar har dock minskat. Under de senaste åren har de inte fått någon förfrågan från polisen. De som arbetar med hälsoskyddstillsyn har en liknande bild. Det händer att de samverkar med polisen. Oftast handlar det om att polisen tipsar kommunen om en verksamhet som ser suspekt ut. Tillsyn informerar sedan polisen inför att verksamheten ska tillsynas. Under 2023 var polisen exempelvis intresserade av massageverksamheter. De skickade då med tillsynspersonalen tips på saker de skulle hålla utkik efter.

15.4. Velfärdsbrott

Velfärdsbrott är en typ av brottslighet som fått alltmer uppmärksamhet under de senaste åren. Enligt ekonomistyrningsverkets senaste estimering beräknas velfärdsbrottsligheten i Sverige omsätta mellan 13–16 miljarder kronor varje år.⁵⁹ I den myndighetsgemensamma lägesbilden mot organiserad brottslighet har man identifierat att velfärdsbrottsligheten i allt högre utsträckning börjat riktas mot kommuner och regioner.⁶⁰ I regeringens nationella strategi mot organiserad brottslighet behovet av att kommunerna stärker sitt arbete mot velfärdsbrott som ett särskilt prioriterat område.⁶¹

Trots att velfärdsbrott blivit ett alltmer uppmärksammat problem under de senaste åren så saknas idag en allmänt vedertagen definition av begreppet. Enligt Sveriges kommuner och regioner är velfärdsbrott "när en aktör, ett företag, förening eller privatperson, otillbörligen utnyttjar kommunala eller regionala medel för egen vinning". Velfärdsbrott är ingen egen brottskategori i polisiärbemärkelse utan handlar oftast om bidragsbrott eller olika typer av bedrägerier riktade mot välfärdsystemen. Velfärdsbrottsligheten kan ta sig olika uttryck och drabba en rad olika verksamheter. Enligt SKR finns velfärdsbrottslighet överallt där det finns möjlighet för ett företag, en förening eller en privatperson att göra en vinst. I en kommunal kontext innebär det här

⁵⁹ Rapport – målet om att minska felaktiga utbetalningar från välfärdsystemet. [esv.se](https://www.esv.se)

⁶⁰ Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet, 2023, [cve.se](https://www.cve.se)

⁶¹ Regeringens strategi mot organiserad brottslighet, [regeringen.se](https://www.regeringen.se)

att i princip alla verksamheter som på något sätt betalar ut pengar till ett företag, en förening eller en privatperson, löper risk att utsättas för välfärdsbrott. En del verksamheter har dock visat sig vara mer sårbara än andra. Det handlar bland annat om ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag, hemtjänst och personlig assistans. Välfärdsbrott har även visat sig förekomma inom färdtjänst, skola- och förskola, HVB-hem och upphandling i synnerhet upphandling av personalintensiva tjänster som städtjänster, byggentreprenörer eller bevakningsuppdrag.

Lokal lägesbild

Välfärdsbrott är ofta svåra att upptäcka. Ett företag eller en förening som bedrar en kommun har ofta en väldigt prydlig fasad, på pappret ser allt ut att vara i sin ordning. För att en kommun ska upptäcka välfärdsbrott krävs att man arbetar aktivt med att identifiera misstänkta oegentligheter. Eftersom välfärdsbrottslighet är ett relativt nytt arbetsområde på lokal nivå så saknar många kommuner adekvata metoder för att identifiera misstänkta välfärdsbrott. Så är fallet även i Trollhättan. Även om ett flertal av förvaltningarna uppger att de någon gång har identifierat misstänkt välfärdsbrottslighet så är det få som för statistik över antalet misstänkta oegentligheter, antalet utfärdade återkrav osv. Det är därmed svårt att få en uppfattning om exakt hur omfattande välfärdsbrottsligheten är i Trollhättan. Det som går att konstatera är att såväl upphandlingsavdelningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen, kultur och fritidsförvaltningen samt omsorgsförvaltningen har uppmärksammat misstänkt välfärdsbrottslighet vid mer än ett tillfälle.

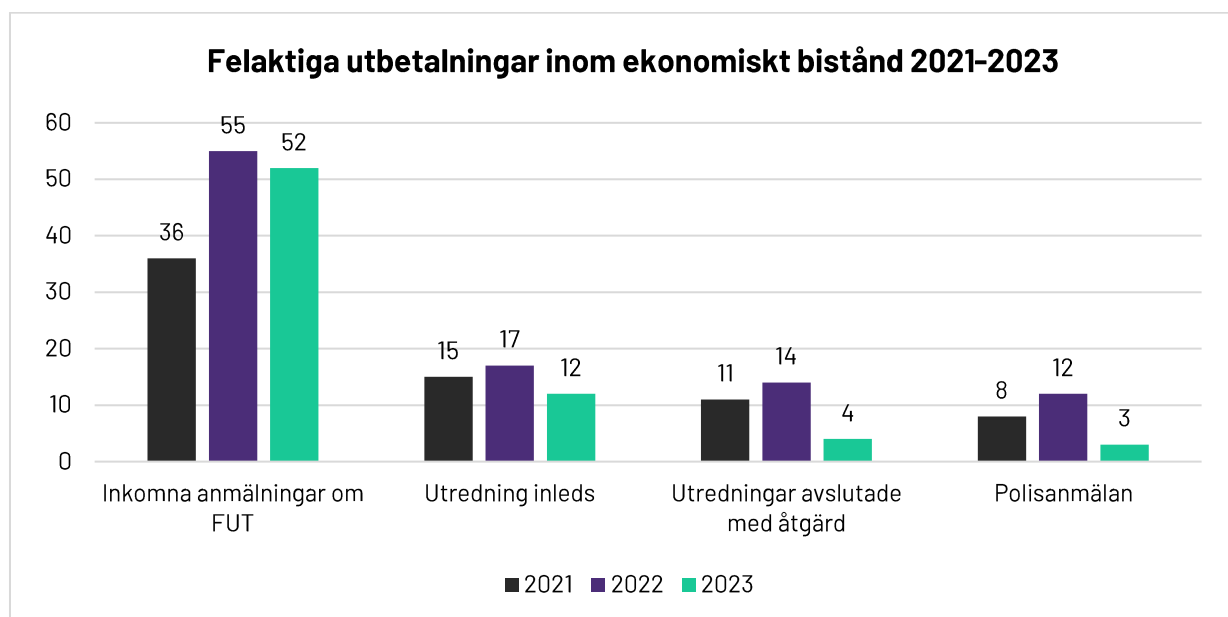
Omsorgsförvaltningen

Efter dialog med enhetschefer inom personlig assistans på omsorgsförvaltningen framgår att misstänkta felaktigheter avseende utbetalning av assistansersättning uppmärksammas relativt regelbundet. I de flesta fall handlar det om små fel i fakturaunderlagen, exempelvis att man fakturerat en för hög timpeng. Det finns även fall där man identifierat indikatorer på grövre och mer systematisk brottslighet t.ex. att assistansbolaget inte utför den assistans som man fakturerat kommunen för. Omsorgsförvaltningen har genom året gjort ett antal polisanmälningar avseende misstänkta bedrägerier. När de gäller de mindre fel som upptäcks korrigeras oftast fakturorna i tid, vilket innebär att inga pengar betalas ut. Under våren 2024 påbörjades en riskanalys med fokus på välfärdsbrott inom assistansen. Analysen genomfördes av kommunstyrelsens förvaltning i samverkan med personal på omsorgsförvaltningen. Av analysen framgår att det pågår ett gediget uppföljningsarbete av assistansersättningen men att arbetet behöver bli mer systematiskt. Omsorgsförvaltningen är idag medvetna om vart riskerna för välfärdsbrott uppstår men de saknar i många fall kunskap och verktyg för att kunna upptäcka misstänkt brottslighet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen är en av de förvaltningar som faktiskt för statistik över sitt arbete mot välfärdsbrott. På ASF finns sedan några år tillbaka en FUT-handläggare som arbetar specifikt med att utreda misstänkta bidragsbrott. Sedan handläggaren tillträdde sin tjänst år 2021 har hen kunnat identifiera 143 misstänkta felaktiga utbetalningar. Av dessa har 23 ärenden resulterat i en polisanmälan. Mellan 2021–2023 har ASF fattat beslut om återkrav motsvarande totalt 2,2 miljoner kronor. Pengar som har betalats ut felaktigt.

Diagram över felaktiga utbetalningar inom ekonomiskt bistånd 2021–2023

Källa: Arbetsmarknads- och social förvaltningen

Kultur- och fritidsförvaltningen

Under hösten 2023 genomfördes en riskanalys med fokus på välfärdsbrottslighet inom kultur- och fritids föreningsbidrag. Analysen genomfördes av kommunstyrelsens förvaltning och kultur- och fritidsförvaltningen. Under analysen framgick att kultur- och fritidsförvaltningen genom åren uppmärksammat ett antal misstänka välfärdsbrott. De ärenden som identifierats handlar i huvudsak om att de bidrag som betalats ut inte nyttjats på rätt sätt och används till de saker som föreningen och förvaltningen kommit överens om. I en del av fallen handlar det om att företrädare för föreningen nyttjat bidraget för privata inköp. De flesta välfärdsbrott som inträffat har identifierats genom att man fått ett tips från allmänheten eller andra samverkanspartners. Riskanalysen påvisar generellt att kultur- och fritidsförvaltningen behöver arbeta mer systematiskt med att identifiera och förebygga välfärdsbrott. Det saknas idag skriftliga rutiner som tydliggör när och hur kontroll och uppföljning ska genomföras. Man litar i hög

utsträckning på att de uppgifter som lämnas in av föreningarna stämmer. Få kontroller genomförs för att verifiera uppgifterna. Det finns vidare en diskrepans mellan riktlinjerna för föreningsbidrag och det kontrollarbete som utförs. Långt ifrån alla krav som ställs följs upp. Många av kraven är dessutom luddigt formulerade eller svåra att kontrollera. Det här innebär att det ofta kan vara svårt att avgöra om identifierade felaktigheter beror på ärliga misstag från föreningarna eller utgör medvetna och systematiska handlingar. Sammanfattningsvis visar riskanalysen att uppföljningen av föreningsbidrag behöver bli mer systematik. Idag finns en risk att vi missar ett stort antal välfärdsbrott på grund av bristande kontroller. För att förvaltningen ska kunna systematisera sitt arbete så behövde de stöd och kompetensutveckling.

Upphandlingsavdelningen

Under de senaste åren har man kunnat se att den organiserade brottsligheten i allt högre utsträckning använder sig av företag som ett verktyg för att begå välfärdsbrottslighet. Upphandling av privata utförare för olika typer av tjänster är därmed ett stort riskområde. Att motverka välfärdsbrott inom upphandling handlar både om att arbeta förebyggande genom att säkerställa att oseriösa aktörer identifieras redan innan de vinner en upphandling och därmed aldrig får kontrakt med kommunen. Det handlar även om att identifiera eventuella avvikelser under avtalsperioden genom att ha upparbetade rutiner för avtalsuppföljning.

Upphandlingsavdelningen upplever idag att de har få verktyg för att kunna genomföra förebyggande kontroller av leverantörer som upphandlas. Man behöver mer kunskap om vilka indikatorer som kan indikera att ett företag är oseriöst. Man upplever vidare att man saknar resurser för att kunna göra gedigna kontroller av de leverantörer som lämnar anbud. I samband med att kommunen identifierade ett misstänkt välfärdsbrott kopplat till kommunens bevakningsuppdrag under hösten 2023 identifierades även stora brister i arbetet med avtalsuppföljning inom koncernen. Ansvar för avtalsuppföljning ligger idag på de upphandlande förvaltningarna. Det är dock få förvaltningar som arbetar aktivt med avtalsuppföljning. Det faktum att förvaltningarna förväntas göra detta och hur de ska gå till väga är otydligt. Idag står ingenting om förvaltningarnas uppföljningsansvar i stadens bestämmelser om upphandling. Det saknas vidare metodstöd som stödjer förvaltningarna i hur de ska följa upp avtalen.

Trots brister i arbetet mot välfärdsbrottslighet inom upphandling har ett antal misstänkta välfärdsbrott kunnat identifieras. Under de senaste 2 åren har man kunnat identifiera 3 bolag som sannolikt ägnat sig åt misstänkt välfärdsbrottslighet. Det handlar om ett bevakningsbolag och två städbolag. Samtliga brott upptäcktes av en tillfällighet. Ett av städbolagen upptäcktes då kommunen fick nys om att bolaget misstänktes för välfärdsbrott i ett dussintal andra kommuner. Vid upptäckten hade avtalet med bolaget redan löpt ut. Inga djupare utredningsinsatser vidtogs dock.

Oegentligheterna kopplat till stadens bevakningsbolag upptäcktes av en händelse när en representant från bolaget under ett möte yttrade någonting som väckte misstänksamhet hos en avtalsansvarige. Yttrande bidrog till att en gedigen avtalsuppföljning inleddes. Avtalsuppföljningen omfattade enbart 7 månader av avtalstiden. Under de 7 månaderna kunde man identifiera totalt 358 avtalsbrott som sedermera reglerades med ett vite. Avtalsbrotten handlade bland annat om att man fakturerat kommunen för höga priser samt att man fakturerat kommunen för arbete som aldrig utförts. Om bolaget begått avtalsbrott sedan avtalsstart har bolaget tillskansat sig över en miljon kronor från kommunen på oriktiga grunder.

16. Otillåten påverkan

16.1. Vad är otillåten påverkan?

Det finns inte en generell definition på vad otillåten påverkan är. Det handlar framför allt om att till exempel en kund, brukare eller klient vill påverka en persons tjänsteutövning genom att få personen att avstå från att uttala sig, fatta beslut eller fatta ett annat beslut än den tänkt. Det kan göras till exempel genom trakasserier, hot, våld eller skadegörelse. Det kan också ske genom att man erbjuder något i utbyte eller att man påverkar tjänsteutövningen genom att ha en otillbörlig relation.

Exempel på att man är utsatt för otillåten påverkan kan vara att man i sin tjänst undviker att göra orosanmälan eller polisanmälan, har svårt för gränssättning, ger ett tillstånd för något som man egentligen inte tänkt eller liknande. Det kan också uttrycka sig som att man tvekar inför åtgärder, undviker vissa situationer eller agerar så att tjänsteutövningen kan ifrågasättas. Det kan ske i olika typer av verksamheter så som tillsyn, socialtjänst, skola eller kultur- och fritidsverksamheter. Det kan också riktas mot förtroendevalda personer.

Alla typer av otillåten påverkan är inte brottsliga, vilket gör att det är svårt att mäta med hjälp av brottsstatistik. Det är också förenat med stor skam att ha blivit utsatt för otillåten påverkan då det handlar om att man, oftast på grund av rädsla, agerat felaktigt i sin tjänsteutövning. Det finns därför ett stort mörkertal i utsatthet och många chefer vet inte om att deras medarbetare blivit utsatta.

Vem utövar otillåten påverkan?

Otillåten påverkan är ett verktyg för att tillskansa sig fördelar. Ofta delar man upp påverkarna i två olika grupper:

- Enskilda individer som till exempel lever i någon slags utsatthet, eller som är så kallade rättshaverister
- Grupperingar inom kriminella nätverk eller organiserad brottslighet

Den sistnämnda gruppen utövar otillåten påverkan på ett systematiskt vis för att underlätta den kriminella verksamheten.

16.2. Lokalt arbete mot otillåten påverkan

Under hösten 2023 och våren 2024 arbetade Trollhättans Stad tillsammans med Brottsförebyggande rådet i ett projekt där otillåten påverkan var en del av projektet. Under projekttiden blev det tydligt att det saknas kompetens i organisationen kring otillåten påverkan, samt en fördjupad lägesbild kring medarbetares utsatthet för otillåten påverkan. I de samtal och dialoger som genomfördes under projekttiden blev det ändå tydligt att otillåten påverkan i olika former förekommer och att det är något som oroar fram för allt medarbetare i olika typer av verksamheter.

Den samlade bedömningen är att det behövs och till viss del efterfrågas mer kompetens inom organisationen om otillåten påverkan.

17. Desinformation och tillit till myndigheter

Att det funnits en misstro gentemot svenska myndigheter, rättsväsendet samt kommunala verksamheter så som socialtjänsten sedan en längre tid är ingenting nytt och då också särskilt uppmärksammas i relation till socioekonomiskt utsatta områden. Under sommaren 2021 lades grunden och i början av 2022 uppmärksammades det på nytt i form av en otillbörlig informationspåverkanskampanj gentemot den svenska socialtjänstlagen samt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Kampanjen bestod av påståenden att den svenska socialtjänsten kidnappar barn och framför allt barn med utländskt påbrå och muslimsk trosuppfattning. Den omfattande påverkanskampanjen yttrade sig i demonstrationer samt i sociala medier vilket ledde till att frågan uppmärksammades internationellt⁶². Likväl ledde kampanjen till en otillbörlig påverkan då enskilda socialsekreterare hängdes ut på sociala medier. Konsekvenser av LVU-kampanjen samt de otaliga koranbränningar som skedde under 2022 och 2023 var

⁶² [LVU-kampanjen.pdf \(fhs.se\)](#)

ett led i att Sverige fick en skarpare hotbild. Likväl att den spridit en rädsla bland föräldrar som inte vågat vända sig till socialtjänsten för att deras barn ska få rätt stöd i olika situationer samt att tilliten till myndigheter har påverkats ytterligare ur en negativ aspekt.

17.1. Lokal lägesbild

Desinformation och den pågående LVU-kampanjen gentemot socialtjänsten har inte undgått Trollhättans stad och har även här florerat under en längre tid. Socialtjänstens myndighetsdel vittnar om att de i flera år fått hantera oro från föräldrar som är rädda att socialtjänsten ska ta deras barn. Det finns fall där familjer har flyttat utomlands med anledning av detta och barn använder påverkanskampanjen gentemot sina föräldrar och hotar med att anmäla sin förälder till socialtjänsten om denne inte får sin vilja igenom.

Påverkanskampanjen och bristen på tillit till myndigheter har nu även påverkat andra verksamheter inom Trollhättans Stad. Stadens förebyggande del i form av fältenheten arbetar ofta på uppdrag från skolor med anledning av frågan kring desinformation. Det kan handla om att skolorna fått till sig att elever har sett traumatiska ingripanden av barn som omhändertas på sociala medier och man önskar då att fältenheten kommer och pratar om socialtjänstens arbete med anledning av detta. Det kan också handla om att de får frågor om socialtjänstens arbete från föräldrar när de deltar på föräldramöten. Fältenheten förmedlar en bild av att det bland barn och unga finns en stor nyfikenhet och de får många frågor när de är ute i skolorna och informerar om socialtjänstens arbete. De har dock sett en förändring under den senaste tiden då de som enskilda fältsekreterare blivit utsatta för glåpord och fysiska angrepp, det kan till exempel handla om att dörrar har slängts i deras ansikten vilket kan ses som otillbörlig påverkan och på så sätt påverkar deras arbetsmiljö. Likväl har förskoleverksamhet drabbats då föräldrar inte vågar besöka förskolans kurator i tron om att denne tillhör socialtjänsten och ska ta dennes barn. Även stadens fritidsgårdsverksamhet ser en förändring i att barn berättar om att de från sina föräldrar får tillsägelser att man inte utåt diskuterar vad som händer i familjen och barn kan avbryta kontrakt från gården för att någon släkting fått kontakt med socialtjänsten. Likväl kan de se att besöksantalet går ner när ett barn som besöker gården får reda på att fritidsgårdspersonal har en skyldighet att göra orosanmälningar om detta krävs. Vilket gör att barnet då inte kommer tillbaka till gården.

Även stadens kommunala bostadsbolag förmedlar en bild av att deras hyresgäster i vissa fall inte vågar förmedla att de inte har råd att betala hyran av rädsla att socialtjänsten ska ta deras barn. Det kommunala bostadsbolaget har också en tredjedel av sitt bestånd i staden socioekonomiskt utsatta område. Tendenser visar också på att det i stadens socioekonomiskt utsatta område pågår desinformation inom olika

grupperingar där man väljer att anmäla varandra och sprider rykten om att man inte har förmåga att ta hand om sina barn vilket gör att denna rädsla späds på ytterligare.

Det framgår också att det kan finnas en rädsla bland professionella där man väljer att inte göra orosanmälningar om barn som far illa och man använder då argumentet att man är rädd att relationen till barnet förstörs i stället för att se nyttan med att ett barn får rätt stöd och hjälp.

17.2. Samlad bedömning

Vi kan förvänta oss att frågan om tillit till myndigheter alltid kommer att finnas även om den kan ta nya skepnader samt variera i intensitet. Det därför av stor vikt att vi i Trollhättans stad tar ett helhetsgrepp kring tillits frågan för att få en långsiktig koncernövergripande struktur kring arbetet. Arbetar vi inte med tillitsfrågan kommer vi troligt inte komma till bukt med den bristande tilliten till socialtjänsten. Vi kan se att det finns behov av kunskapshöjning bland de professioner som förväntas göra orosanmälningar till socialtjänsten och vi behöver ta reda på vad det är som gör att man inte väljer att orosanmäla specifika händelser. Där av behöver vi hitta nya sätt att prata om socialtjänstens arbete inom våra förvaltningar samt hitta ett nytt angreppssätt för hur vi pratar om socialtjänsten med våra invånare. Det är av stor vikt att mottagaren kan lita på avsändaren. Detta inte minst med anledning av den nya socialtjänstlagen som kommer träda i kraft under 2025 som påvisar en mer tillgänglig och förebyggande socialtjänst. Vi vill att ansökningarna som inkommer till socialtjänsten ökar och orosanmälningarna minskar likväl att antalet ärenden som erbjuds på service ökar.

18. Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Våldsbejakande extremister ser i stället våld och brott som en legitim metod för att uppnå ideologiska och politiska målsättningar, samt ägnar sig åt, uppmuntrar till eller på annat sätt främjar detta för att påverka och förändra samhället.

I Sverige har säkerhetspolisen pekat ut tre våldsbejakande extremistmiljöer, den våldsbejakande islamistiska miljön, den våldsbejakande högerextrema miljön och den våldsbejakande vänsterextrema miljön⁶³.

Idag menar man dock att den våldsbejakande extremismen inte endast inryms inom dessa miljöer utan att den genomgått en hybridisering. Med detta menar man att personer både i och utanför extremismmiljöer plockar delar från en rad olika extrema ideologier och konspirationsteorier och sätter samman dessa utifrån den egna personliga världsuppfattningen och uppfattningen om vem fienden är. Vad de har gemensamt är att de inte accepterar samhällets grundläggande demokratiska värden. För att nå ut med sitt budskap använder de sig av våldsbejakande propaganda som sprids i sociala medier och spelar en central roll både i radikaliseringsprocesser och i planering av våldsdåd. Våldsdåden behöver dock inte ske genom fysiskt våld utan kan även handla om psykologiska våldshandlingar⁶⁴.

Det är ofta svårt att bedöma drivkraften hos de potentiella ensamagerande våldsverkarna, det kan finnas en ideologisk drivkraft och/eller ett generellt samhällshat. I de flesta fall finns det dock en oro för personens psykiska ohälsa och digitala plattformar är inte sällan en betydande beståndsdel i individens radikaliserings process.⁶⁵

18.1. Nationellt

Terrornivån för Sverige ligger i skrivande stund på en fyra av en femgradig skala. Hotbilden är komplex där en orolig omvärld påverkar Sverige och bilden av Sverige. Desinformation och konspirationsteorier är även det en del i ovan nämnda komplexitet som påverkar terrorhotet 2024 och grogrunden för terrorism finns i de våldsbejakande extremistiska miljöerna. I Sverige sker fortgående radikalisering och rekrytering till dessa miljöer genom flerdimensionella processer.

De främsta terrorattentatshoten mot Sverige bedöms utgöras av den våldsbejakande högerextremistiska miljön (VBH) och den våldsbejakande islamistiska miljön (VBI).

⁶³ [Våldsbejakande extremism - Säkerhetspolisen \(sakerhetspolisen.se\)](https://sakerhetspolisen.se)

⁶⁴ [Regeringens skrivelse 2023/24:56 Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera](#)

⁶⁵ [Ensamagerande gärningspersoner - ett faktablad \(cve.se\)](#)

Både VBI och VBH miljöerna ägnar sig åt uppsökande verksamhet i syfte att rekrytera personer. Det våldsbejakande hotet kan utöver grupper/organisationer även komma från personer av mer ensamagerande karaktär.

18.2. Lokal polisiär lägesbild för Trollhättan

I Trollhättan med omnejd är det främst två våldsbejakande miljöer som har sitt fäste. Främst den våldsbejakande högerextrema miljön (VBH) samt den våldsbejakande vänsterextrema miljön (VBE).

Den våldsbejakande högerextrema miljön syns främst i form av NMR (Nordiska motståndsrörelsen) samt andra fristående våldsbejakande högeraktörer vilka är relativt omfattande i hela Fyrbodalen. De använder sig primärt av propagandaspridningen genom affischering samt av skadegörelsebrott. Trollhättan har haft en del av ovan problematik i form av att man har satt upp klisterlappar med koppling till NMR. VBH förekommer även en del på digitala plattformar och sprider mycket av sin information där.

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön (VBE) syns främst i form av AFA (Antifascistisk aktion) vilka till och från varit aktiva i Fyrbodalen och ägnar sig mest åt aktiviteter på nätet som till exempel uthängningar av meningsmotståndare och sexualbrottsdömda.

Vad gäller den våldsbejakande islamistiska miljön (VBI) använder den sig generellt sett av virtuella plattformar för sympatisörer. Det kan handla om slutna Facebook- eller Telegramgrupper som används för spridning av propaganda, nätverkande och insamlingar (finansiering). Det finns dock ingen känd plattform i Trollhättan i dagsläget.

Trollhättan har där emot haft personer som, av polisen, har hanterats som *möjligt* ensamagerande och staden har även haft barn och ungdomar vilka det till polisen signalerats oro kring och som har haft koppling till potentiell ensamagerande i skolmiljön. Radikaliseringsprocessen hos varje individ är ofta en komplex process och får hanteras därefter. Radikalisering i sig är som grund inte brottsligt då åsiktsfrihet är grundlagsskyddat, där emot kan radikalisering vara en väg mot brottsliga gärningar. Ser man det ur ett generellt, förebyggande arbete så finns det några faktorer som kan minska risken för radikalisering och det handlar om att motverka utanförskap, utbildning och kunskap samt dialog och samverkan.

18.3. Samlad bedömning

Lägesbilden vad gäller våldsbejakande extremism på lokal nivå, visar på ett utvecklingsbehov utifrån ett helhetsgrepp där flera delar behöver tas i beaktande. Lägesbilden som den ser ut idag är mestadels polisiär och det finns ingen lägesbild som beskriver hur det ser ut i kommunen samt i våra verksamheter. Lägesbilden påvisar vidare vikten av att få till en strukturerad samverkan med andra aktörer så som civilsamhället men också att det finns ett behov av att upprätta kommunikationsvägar internt inom och -mellan våra förvaltningar för att omhänderta det som beskrivs i ovan lägesbild. En struktur för hur samverkan ska ske med polisen i denna fråga blir också viktig att få till. Likväl finns det ett behov av kunskapshöjning för hur man inom kommunen kan arbeta förebyggande med frågor som kan komma att handla om våldsbejakande extremism. Det kan handla om hur man inom socialtjänsten hanterar ärenden som kan ha koppling till våldsbejakande extremism men också hur man inom skolan kan lära sig att se tidiga tecken på att ett barn eller ungdom genomgår en radikaliserings process. Genom denna kunskapshöjning ökar möjligheterna att identifiera individer som befinner sig i riskzon i ett tidigare skede samt att förvaltningarna får bättre förutsättningar att arbeta förebyggande med frågan.

19. Slutsatser och övergripande analys

Lägesbilden visar att den generella brottsutvecklingen över tid i kommunen är relativt positiv sett till anmälda brott samt att utvecklingen i riskområdet enligt polisen går i en positiv riktning. Det blir också tydligt att den allmänna tryggheten kopplat till specifika platser kan påverkas av händelser som skett i närtid och som fått spridning i media vilket alltid är viktigt att ta hänsyn till vid genomförande och analys av trygghetsundersökningar.

Samtidigt finns det utmaningar inom specifika brottskategorier. Det finns även utmaningar på strukturell och organisatorisk nivå som försvårar ett effektivt brottsförebyggande arbete. För att minska risken för en negativ brottsutveckling framöver, både i riskområdet som inom de specifika brottskategorierna, behöver vi säkerställa att de organisatoriska och strukturella förutsättningarna för ett effektivt brottsförebyggande arbete finns på plats så att ett kunskapsbaserat arbete kan bedrivas.

Lägesbilden visar att det finns utmaningar i stadens arbete med orosanmälningar. Utmaningarna tar sig uttryck på olika sätt. Som det ser ut idag är det otydligt hur orosanmälningar ska kategoriseras. De kategorier som används för att kategorisera orosanmälningarna saknar tydliga definitioner vilket innebär att varje enskild handläggare själv får tolka vad kategorierna innebär och vilka ärenden som hör hemma

var. Det här bidrar bland annat till att det är omöjligt att avgöra om orosanmälningarna i en kategori ökat eller minskat jämfört med tidigare år. En annan utmaning handlar om att det idag är svårt att följa ett ärende från början till slut. När vi inte kan följa vilka insatser en individ fått är det svårt att utvärdera effekten av de insatser som sätts in. Det leder i sin tur till att det blir svårt att utveckla socialtjänstens verksamhet. Om man inte kan utvärdera det socialpreventiva arbetet och utveckla arbetet så kommer arbetet att bli mindre effektivt än vad det annars hade kunnat bli.

Det finns även stora utmaningar gällande desinformation och misstro kopplat till socialtjänsten. Vi ser idag att misstron mot socialtjänsten bidrar till att vårdnadshavare, barn och unga men även yrkesverksamma undviker att ta kontakt med socialtjänsten. Barn och unga i utsatthet riskerar därmed att inte få stöd och insatser i rätt tid.

Lägesbilden visar också att våld i olika miljöer, så som i skolan och i nära relationer, påverkar barn och unga i stor utsträckning. Våldet i skolan drabbar även personal och läget är allvarligt då hot om våld påverkar i den utsträckning att man undviker att delta i utredningar och förhör vilket försvårar polisens arbete, påverkar brottsoffer såväl som personal och elevers arbetsmiljö negativt. I dagsläget sker olika insatser som eventuellt kan verka våldspreventivt men dessa sker inte systematiskt och vi vet inte vilken effekt dessa insatser har enskilt eller tillsammans. Den gemensamma upplevelsen hos yrkesverksamma är att våldet bland unga har ökat.

I december 2024 kommer en skolsäkerhetsutredning att presenteras för regeringen. Utredningen förväntas föreslå att skolans ansvar för brottsförebyggande arbete ska förtydligas och skärpas. Ett förslag som tidigare presenterats i utredningen är bland annat att skolan som huvudregel alltid ska vara den som polisanmäler när ett brott har begåtts i skolan, samt att alla skolor årligen ska ta fram egna lägesbilder över brottsligheten i skolan och baserat på dessa ta fram brottsförebyggande åtgärdsplaner. Om förslaget antas kommer det innebära att skolor framöver kommer få ett större brottsförebyggande ansvar, både strategiskt och operativt.

Ytterligare en utmaning som identifieras i lägesbilden är välfärdsbrottslighet. Välfärdsbrottslighet har under de senaste åren blivit en alltmer uppmärksam fråga på nationell nivå. I regeringens nationella strategi mot organiserad brottslighet beskrivs ett effektivt arbete mot välfärdsbrott som ett av de viktigaste verktygen i kampen mot gängkriminaliteten i Sverige. Likt många andra kommuner behöver Trollhättan nu skärpa sitt arbete med att förebygga och motverka välfärdsbrott. Det arbete som bedrivs idag saknar i de flesta fall systematik vilket gör att vår förmåga att upptäcka brott är låg. De flesta förvaltningar saknar helt strategier för att förebygga välfärdsbrottslighet. Att staden får till ett effektivt arbete mot välfärdsbrott är inte enbart viktigt för att säkerställa att skattemedel används på rätt sätt. Det är även ett

verktyg för att strypa den kriminella ekonomin och kommer på sikt bidra till att stärka tilliten till samhällskontraktet.

Området Våldsbejakande extremism är även det ett område där ett utvecklingsbehov har identifierats utifrån aktuell lägesbild. Den lägesbild som idag finns är mestadels polisiär och vi ser att staden är i behov att fortsatt kartlägga denna problematik inte minst för att i förlängningen ge förslag på förebyggande insatser utifrån ovanstående lägesbild. Likväl beskrivs i regeringens Nationella strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism att det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism bör integreras i kommunernas brottsförebyggande arbete.

20. Prioriteringar för 2025 och 2026

Baserat på lägesbilden har 5 prioriterade områden valts ut som kommer att vägleda det brottsförebyggande arbetet under 2025 och 2026. De områden som valts ut att prioriteras är:

1. Barn och unga i utsatthet
2. Misstro mot socialtjänsten
3. Utveckla det våldspreventiva arbetet
4. Vålfärdsbrott
5. Våldsbejakande extremism

Anledningen till att just dessa fem områden prioriterats beror dels på att lägesbilden visar att utmaningarna inom dessa områden är stora, dels på att konsekvenserna av brottsligheten inom dessa områden tenderar att bli allvarliga om vi inte vidtar åtgärder.

De fem prioriterade områdena är inte bara viktiga i sig, de utgör även viktiga nycklar i arbetet med att förebygga organiserad brottslighet och gängkriminalitet. Genom att arbeta med de fem prioriterade områdena kommer vi inte enbart bidra till att minska problematiken inom respektive område utan även bidra till att förebygga problematiken med organiserad brottslighet. De fem prioriterade områdena är dessutom sammankopplade och påverkar varandra. Genom att genomföra insatser inom ett område kan vi skapa positiva effekter i de andra områdena.

Om Trollhättans stad ska bedriva ett effektivt brottsförebyggande arbete behöver det arbete som bedrivs vara kunskapsbaserat och systematiskt. Av lägesbilden framgår att vi idag saknar en del av de nödvändiga förutsättningarna för att bedriva ett kunskapsbaserat arbete. Som följd är många av de åtgärder som identifierats i åtgärdsplanen fokuserade på att skapa förutsättningar för det. Att staden arbetar kunskapsbaserat är inte enbart viktigt för att säkerställa att det arbete vi bedriver blir så effektivt som möjligt, det är även ett krav vi måste uppfylla för att uppfylla syftet med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.